પેટાહિસાબનીશ તથા સબઓડિટર

પરિક્ષા અંગેનુ સ્ટડી મટિરીયલ

(માત્ર વાણિજય શાખા વિષયક)

- આવકવેરો
- નામાપદ્ધતિ
- આંકડાશાસ્ત્ર
- અર્થશાસ્ત્ર

- સંપાદન -

દિપક દવે

VISIT…

LANZAROTE Caliente.COM

પ્રસ્તાવના :

વર્તમાન ઈ.બુક ના યુગમાં જુદી જુદી વેબ સાઈટ પરથી ગુજરાતી માં તલાટી,કલાર્ક વગેરે પોસ્ટ માટે ઘણુ મટિરિયલ્સ મળી રહે છે. પરંતુ હિસાબનીશ ની પોસ્ટ માટેનું પોસ્ટ રિલેટેડ કે શૈક્ષણિક લાયકાત મુજબનું, ખાસ તો કોમર્સ પ્રવાહ ના વિષયો નું મટિરિયલ્સ મળતું નથી. તેથી જ પ્રસ્તુત પુસ્તકમાં ખાસ કોમર્સ પ્રવાહ ના વિષયો નું મટિરિયલ્સ તૈયાર કરવાનો એક નાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં ધોરણ ૧૧-૧૨ ના પાઠ્ય પુસ્તકોનાં mcq નો આધાર લેવાયો છે આશા છે કે આ બુક આપને પરિક્ષામાં અવશ્ય સફળતા અપાવશે.

- દિપક દવે

અનુક્રમણિકા

ભારતમાં

આવકવેરો

ભારતમાં આવક વેરો

ભારત સરકાર વ્યક્તિઓ, હિન્દુ અવિભાજિત કુટુંબો (HUFs), કંપનીઓ, પેઢીઓ, (વ્યક્તિઓના સમૂહ અને વ્યક્તિઓના મંડળ તરીકે ઓળખાતી) સહકારી મંડળીઓ અને ટ્રસ્ટ તેમજ અન્ય કોઈપણ બનાવટી વ્યક્તિની કરપાત્ર આવક પર આવક વેરો લાદે છે. કરની વસૂલાત પ્રત્યેક વ્યક્તિ પાસેથી જુદી જુદી છે. ભારતીય આવકવેરા કાયદા, 1961 પ્રમાણે કરની વસૂલાત કરાય છે. ભારતીય આવકવેરા વિભાગનું સંચાલન સેન્ટ્રલ બૉર્ડ ઑફ ડિરેક્ટ ટેક્સીસ (CBDT) દ્વારા કરાય છે અને તે ભારત સરકારના નાણાં મંત્રાલય હેઠળના મહેસૂલ વિભાગનો ભાગ છે.

1 સર્વસામાન્ય નિરીક્ષણ

1.1 આવક વેરાનો ભાર

દરેક વ્યક્તિ જેની કુલ આવક, આવક વેરો વસૂલવા પાત્ર ન હોય તેવી **મહત્તમ રકમ** કરતાં વધી જાય, તે કર દાતા છે, અને સંબંધિત મૂલ્યાંકન વર્ષના નાણાકિય કાયદા હેઠળ સૂચવાયેલા દર અથવા દરોએ આવક વેરો ચૂકવવા પાત્ર છે, અને આ વેરો વ્યક્તિના રહેણાક દરજ્જાના આધારે નક્કી કરાવો જોઈએ.

આવક વેરો એ, પ્રત્યેક વ્યક્તિ દ્વારા પાછલા વર્ષમાં ઉપાર્જિત કુલ આવક પર, પ્રત્યેક મૂલ્યાંકન વર્ષ માટેના કેન્દ્રિય અંદાજ–પત્ર (નાણાકિય કાયદો) દ્વારા નક્કી કરાયેલા દરે ચૂકવવાપાત્ર વેરો છે.

અસ્થિરતા એ આવકના પ્રકાર પર આધારિત છે, એટલે કે, તે આવક મહેસૂલ છે તે મૂડી. આવકના કરના સિદ્ધાંતો આ મુજબ છે-:

આવકવેરા સ્લેબ 2017-18

ઇન્કમ	ટેક્સ રેટ
₹ 2.5 લાખ	0%
₹ 2.5 લાખથી 5 લાખ	5%
₹ 5 લાખથી 10 લાખ	20%
₹ 10 લાખ લાખથી વધુ	30%

1.2 આવાસી દરજ્જો

તમામ નિવાસીઓ ભારતની બહારથી થતી આવક સહીત, તેમની તમામ આવક માટે કરપાત્ર છે.[2] બિન નિવાસીઓ માત્ર ભારતમાં મેળવેલી આવક અથવા ભારતમાં ઉપાર્જિત કરેલી આવક માટે કરપાત્ર છે. સામાન્ય નિવાસીઓ ન હોય તેઓ ભારતમાં મેળવેલી આવક અથવા ભારતમાં ઉપાર્જિત કરેલી આવક અને ભારતમાંથી સંચાલિત ધંધા અથવા વ્યવસાયમાંથી થતી આવકના સંબંધમાં કરપાત્ર છે.

1.3 આવકના મથાળાઓ

વ્યક્તિની કુલ આવકને પાંચ મથાળાઓમાં વહેંચવામાં આવે છે, જેમ કે., કરપાત્ર[3]:

2 આવકના વ્યક્તિગત મથાળાઓ

2.1 પગારની આવક

નોકરીદાતા-કર્મચારી સંબંધ હેઠળ પગાર તરીકે મેળવાતી તમામ આવક પર આ મથાળા હેઠળ વેરો લેવાય છે. જો લઘુતમ માફી મર્યાદા કરતાં આવક વધી જતી હોય, તો ટેક્સ ડિડક્ટેડ એટ સોર્સ (TDS), તરીકે નોકરીદાતાઓએ ફરજિયાત–પણે વેરો અટકાવી રાખવો પડે છે, અને તેમના કર્મચારીઓને **ફોર્મ** 16 (Form 16) પૂરું પાડવું પડે છે, જે વેરાની કપાત અને ચૂકવાતી ચોખ્ખી આવક દર્શાવે છે. વધુમાં, ફોર્મ 16માં પગારમાંથી કપાતી અન્ય કપાતો પણ દર્શાવેલી હશે જેમ કેઃ

1. તબીબી ભરપાઈઃ જો બિલ રજૂ કરાયા હોય તો દર વર્ષે રૂ. 15,000 સુધી વેરામુક્ત છે.
2. પરિવહન ભથ્થુઃ જો પરિવહન ભથ્થા તરીકે અપાતા હોય તો દર મહિને રૂ. 800 સુધી (દર વર્ષે રૂ. 9,600) વેરામુક્ત છે. આ રકમ માટે કોઈ બિલની જરૂર નથી.
3. વ્યવસાયી વેરોઃ સામાન્ય રીતે કુલ આવક પર આધારિત સ્લેબ્ડ રકમ તરીકે, મોટા ભાગના રાજ્યો પ્રત્યેક વ્યવસાયના આધારે રોજગાર પર વેરો વસૂલે છે. આવા ચૂકવાયેલા વેરાઓ આવકવેરામાંથી બાદ થવાપાત્ર હોય છે.
4. ઘર ભાડું ભથ્થુઃ નીચેનામાંથી જે સૌથી ઓછું હોય તે કપાત તરીકે મળી શકે છે

1. (▯) વાસ્તવિક મળતું એચઆરએ(HRA)

1. (▯) મૂળ ‘પગાર’ના 50%/40%(મેટ્રો-નોન મેટ્રો)
   (▯) ચૂકવાતા ભાડામાંથી ‘પગાર’ના 10% બાદ. આ હેતુ માટે મૂળ પગાર એટલે નક્કી કરેલા ભાવે વેચાણ પરની દલાલી+હિસ્સો રચતું મૂળ+મોંઘવારી ભથ્થું.

ઉપરની તમામ કપાતો બાદ પગારમાંથી થતી આવક ચોખ્ખી આવક છે.

2.2 મકાન મિલકતથી આવક

જેના દ્વારા મકાન મિલકતથી થતી આવકની ગણતરી કરાય છે તેને વાર્ષિક મૂલ્ય કહેવાય છે. વાર્ષિક મૂલ્ય(ભાડેથી અથવા લીઝ પર અન્યને વાપરવા અપાયેલી મિલકતના કિસ્સામાં) નીચેનામાંથી જે સૌથી વધુ હોય તે ગણાય છેઃ

- મળેલું ભાડું
- નગરપાલિકા મૂલ્યાંકન
- વાજબી ભાડું (આવકવેરા વિભાગ દ્વારા નક્કી કરાયા મુજબ)

જો મકાન ભાડેથી નથી અપાયુ અને અથવા લીઝ પર નથી અપાયું અને વ્યક્તિ પોતે પણ તે મકાનનો ઉપયોગ નથી કરી રહી. તો તેનું વાર્ષિક મૂલ્ય માલિક પાસે જમા થતું હોવાનું મનાય છે. જો મકાનમાં માલિક જ રહેતો હોય તો મકાનનું વાર્ષિક મૂલ્ય શૂન્ય તરીકે લેવામાં આવે છે. (જો કે એક કરતાં વધુ મકાનનો માલિક દ્વારા પોતે ઉપયોગ થતો હોય તો અન્ય મકાન/મકાનોનું વાર્ષિક મૂલ્ય કરપાત્ર છે.) અને તેમાંથી, નગરપાલિકા વેરો બાદ કરીને ચોખ્ખું વાર્ષિક મૂલ્ય મેળવી શકાય છે. આ ચોખ્ખા વાર્ષિક મૂલ્યમાંથી, બાદ થાય:

- ચોખ્ખા મૂલ્યના 30% સમારકામ ખર્ચ તરીકે (આ ફરજિયાત કપાત છે)
- મકાન માટેની આવાસ લૉન પર ચૂકવાતું અથવા ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ

માલિક દ્વારા પોતે વપરાતા મકાનના કિસ્સામાં ચૂકવાતા અથવા ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજની મહત્તમ મર્યાદા રૂ. 1,50,000 (જો લૉન 1 એપ્રિલ 1999ના રોજ અથવા ત્યાર બાદ લેવાઈ હોય અને મકાનનું બાંધકામ 3 વર્ષની અંદર પૂરું થયું હોય) અને રૂ, 30,000 (જો લૉન 1 એપ્રિલ 1999 પહેલા લેવાઈ હોય) હોઈ શકે છે. માલિક દ્વારા પોતે ન વપરાતા હોય તેવા તમામ મકાન માટે, સંપૂર્ણ વ્યાજ, કોઈ પણ મહત્તમ મર્યાદા વિના, બાદ થવાપાત્ર છે.

બાકીની રકમ કરપાત્ર આવકમાં ઉમેરાય છે.

2.3 ધંધા અથવા વ્યવસાયથી થતી આવક

- • નુકસાનને આગળ લઈ જવું

એક ઉદાહરણ. એક આર્કિટેક (સ્થપતિ) એક ઘર માટે કામ કરે છે અને પોતાના ગ્રાહકો માટે આ કામને આગળ ધપાવે છે. નીચે દર્શાવેલા તમામ ખર્ચાઓ તેની વ્યવસાયી ફીમાંથી બાદ કરવામાં આવશે.

- તે કમ્પ્યૂટર વાપરે છે,
- જ્યાં મકાન બાંધવાનું છે તે સ્થળે તે પોતાની કારમાં પ્રવાસ કરે છે,
- ચુકવણી રકમ ઉઘરાવવામાં મદદ માટે તેની પાસે પટાવાળો છે
- તેની પાસે એક નોકર છે જે રોજ કામે આવે છે
- સૉસાયટી જાળવણી બિલનો ભાગ
- કરાયેલો મનોરંજન ખર્ચ..
- તેની વ્યવસાયી જરૂરિયાત મુજબના પુસ્તકો અને સામયિકો.

કલમ 28માં દર્શાવાયેલી આવક મુજબ, એટલે કે, કલમ 30 અને 43Dમાં આવતી જોગવાઈઓના અનુસંધાનમાં “ધંધા અથવા વ્યવસાયથી આવક” તરીકે વેરાપાત્ર આવકની ગણતરી થવી જોઈએ. જો કે આ પ્રકરણમાં વધુ કેટલીક કલમો છે, જેમકે, કલમ 44થી 44DA (કલમ 44AA, 44AB & 44C સિવાય), જે સંપૂર્ણપણે પોતાની અંદર જ ગણતરી ધરાવે છે. કલમ 44C એ બિન-નિવાસીઓના મામલામાં પ્રતિબંધની જોગવાઈ છે. કલમ 44AA એ પુસ્તકોની જાળવણી અને કલમ 44AB એ ખાતાઓની તપાસણી માટે છે.

ટૂંકમાં, ધંધાની આવકની ગણતરીને લગતી કલમોનું નીચે મુજબ વર્ગીકરણ કરી શકાય છેઃ

1. બાદ થઈ શકે તેવા ખર્ચાઓ - કલમ 30થી 38 [37(2) સિવાય].
2. અમાન્ય ખર્ચાઓ - કલમ 37(2), 40, 40A, 43B અને 44-C.
3. ગણી લેવાયેલી આવક - 33AB, 33ABA, 33AC, 35A, 35ABB અને 41.
4. વિશેષ જોગવાઈઓ - કલમ 42 & 43D
1. સેલ્ફ કૉડેડ (Self-Coded) ગણતરીઓ - 44, 44A, 44AD, 44AE, 44AF, 44B, 44BB, 44BBA, 44BBB, 44-D અને 44-DA

“ધંધા અને વ્યવસાયનો નફો અને નુકસાન” મથાળા હેઠળ આવકની ગણતરી પ્રાપ્ય માહિતી અને વિસ્તાર પર આધારિત છે.[4]

જો હિસાબના ચોપડા નિયમિત રીતે ન જળવાતા હોય તો નીચે મુજબ ગણતરી કરાશેઃ –

જેના પર વેરો લઈ શકાય છે તેવી (ધારી લેવાયેલી આવક સહીતની) આવક આ મથાળા xxx હેઠળ આવે છે ઓછાઃ બાદ કરી શકાય તેવા ખર્ચાઓ (પ્રતિબંધોનો સરવાળો) આ મથાળા xxx હેઠળ આવે છે ધંધા અથવા વ્યવસાયના નફા અને નુકસાન xxx

પરંતુ, જો હિસાબના ચોપડા જળવાયા હોય અને નફો અને નુકસાનનું ખાતું તૈયાર કરાયું હોય, તો નીચે મુજબ ગણતરી કરાશેઃ -

કુલ નફો જેવા કે કુલ નફા અને નુકસાન ખાતા પર xxx વત્તા : અસ્વીકાર્ય એકદર ઉધારથી ફાયદા અને ખોટ ખાતું xxx ફાયદા અને ખોટ ખાતાથી ગણેલી આવકને ન ઉપાડવી xxx xxx ઓછુંઃ ડેડુસીટીબલ એક્સપેન્સ નોટ ડીબેટેડ ટુ પ્રોફિટ એન્ડ લોસ એકાઉન્ટ xxx ઇનકમ ચાર્જેબલ અન્ડ પ્રોફિટ એન્ડ લોસ એકાઉન્ટ xxx xxx પ્રોફીટ એન્ડ ગ્રેન ઓફ બિઝનેસ ઓર પ્રોફેશન xxx

2.4 મૂડી લાભની આવક

મૂડી મિલકતોની ફેરબદલ મૂડી લાભમાં પરિણમે છે. મૂડી મિલકતને આવકવેરા કાયદા, 1961ની કલમ 2(14) હેઠળ કરદાતા પાસેની કોઈ પણ પ્રકારની મિલકત જેમ કે રીઅલ એસ્ટેટ, ઈક્વીટી શેર્સ, બૉન્ડ્સ, ઘરેણાં, ચિત્રો, કલા વગેરેને સ્પષ્ટીકૃત કરાઈ છે. પરંતુ તેમાં કેટલીક ચીજોનો સમાવેશ નથી થતો, જેમ કે ધંધાઓ માટે કોઈ સ્ટૉક-ઈન-ટ્રેડ અને અંગત અસરો. ફેરબદલને કલમ 2(47) હેઠળ વેચાણ, વિનિમય, મિલકતનો ત્યાગ, મિલકતમાં હક નાબૂદી, વગેરેને સ્પષ્ટીકૃત કરાઈ છે. કલમ 47 હેઠળ કેટલાક વહેવારોને 'ફેરબદલ' તરીકે નથી ગણવામાં આવતા.

વેરાના હેતુઓ માટે, બે પ્રકારની મૂડી મિલકતો હોય છેઃ લાંબા ગાળાની અને ટૂંકા ગાળાની. વ્યક્તિ પાસે ત્રણ વર્ષો માટે રહેલી મિલકતો લાંબા ગાળાની છે, સિવાય કે શેર્સ અને મ્યુચ્યુઅલ ફન્ડ્સના કિસ્સામાં, કે જ્યાં માત્ર એક વર્ષ બાદ શેર્સ અને મ્યુચ્યુઅલ ફન્ડ્સના લાંબા ગાળાની મિલકત બની જાય છે. આવી લાંબા ગાળાની મિલકતોનું વેચાણ લાંબા ગાળાના મૂડી લાભને વધારો આપે છે. લાંબા ગાળાના મૂડી લાભના વેરાની ગણતરી માટે જુદી જુદી યોજના છે. તે આ પ્રમાણે છે:

1. આવકવેરા કાયદા, 1961ની કલમ 10(38) મુજબ શેર્સ અથવા સિક્યુરિટિઝ અથવા મ્યુચ્યુઅલ ફન્ડ્સ પરના લાંબા ગાળાના મૂડી લાભો, જેના પર સિક્યુરિટિ ટ્રાન્ઝેક્શન ટેક્સ (STT) બાદ કરાયો અને ચૂકવાયો છે, તેના પર કોઈ વેરો ભરવાનો નથી હોતો. ઑક્ટોબર 2004થી તમામ શેર બજારના વહેવારો પર STT લાગુ પડાય છે, પરંતુ શેર માર્કેટ બહારના (ઑફ-માર્કેટ) વહેવારો અને કંપની બાયબેક્સ પર નથી લાગુ પડાતો; તેથી, જ્યાં STT નથી ચૂકવાયો તેવા વહેવારો પર હાયર કેપિટલ ગેઈન્સ ટેક્સીસ લાગુ પડશે.
2. અન્ય શેર્સ અને સિક્યુરિટિઝના કિસ્સામાં, વ્યક્તિ પાસે વિકલ્પ છે કે ફુગાવાના સૂચકઅંકની કિંમતો અને સૂચિત લાભોના 20% ચૂકવે, અથવા સૂચિત ન હોય તેવા લાભોના 10% ચૂકવે. સૂચીકરણના દરો દર વર્ષે આવકવેરા વિભાગ દ્વારા જાહેર કરાય છે.
3. અન્ય તમામ લાંબા ગાળાના મૂડી લાભોના કિસ્સામાં, સૂચીકરણનો લાભ ઉપલબ્ધ છે અને વેરાનો દર 20% છે.

તમામ મૂડી લાભો કે જે લાંબા ગાળા નથી તે ટૂંકા ગાળાના મૂડી લાભો છે, જે પર નીચે મુજબ વેરો વસૂલાય છેઃ

- મૂલ્યાંકન વર્ષ 2005-06થી નાણાં કાયદા 2004 મુજબ, કલમ 111A હેઠળ, શેર્સ અથવા મ્યુચ્યુઅલ ફન્ડ્સ કે જ્યાં STT ચૂકવાય છે, ત્યાં વેરાનો દર 10% છે. મૂલ્યાંકન વર્ષ 2009-10 માટે વેરાનો દર 15% છે.
- અન્ય તમામ કિસ્સાઓમાં, આ આવકના કુલ સરવાળાનો ભાગ છે અને સામાન્ય વેરાનો દર લાગુ પડે છે.

વિદેશની કંપનીઓ માટે, આવા લાભોને યોગ્યરૂપે સૂચિત કરતાં વેરાની જવાબદારી 20% છે (કારણ કે STT નથી ચૂકવાતો).

2.5 અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી થતી આવક

આ બાકી રહેલું મથાળું છે, આ મથાળા હેઠળ એ આવક પર વેરો વસૂલાય છે જે અન્ય કોઈ મથાળા હેઠળ જવાનો માપદંડ નથી ધરાવતી. કેટલીક એવી ચોક્કસ આવકો પણ છે જેના પર આ મથાળા હેઠળ વેરો લેવાય છે.

1. ડિવિડન્ડ દ્વારા થતી આવક
2. ઘોડા દૌડ દ્વારા થતી આવક
3. બળદ રેસ જીતમાંથી થતી આવક
4. પ્રમુખ વ્યક્તિની વીમા પોલિસીના દાન દ્વારા પ્રાપ્ત થતી રકમ
5. શેરમાંથી થતી આવક (ડિવિડન્ડ)

3 કપાત

કરપાત્ર આવકની ગણતરીમાં કેટલીક ચૂકવણીઓમાં છૂટછાટ આપવામાં આવી છે.

3.1 કલમ 80C અંતર્ગતની કપાત

આવકવેરા કાયદામાં 80સી કેટલાક રોકાણ અને ખર્ચાઓને કરમાંથી છૂટ આપે છે. આ વિભાગ હેઠળ કુલ મર્યાદા રૂ. 1,00,000 (રૂપિયા એક લાખ) છે, જે નીચેના માંથી કોઈપણ સંયોજન હોઈ શકે:

- કર્મચારી ભવિષ્ય નિધી કે સાર્વજનિક ભવિષ્ય નિધીમાં ફાળો. પીપીએફ (PPF) 8.6 % વાર્ષિક ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ આપે છે. જેમાં પ્રત્યેક વર્ષે વધુમાં વધુ 100000 સુધીના ફાળાને છૂટ મળે છે. આ લાંબાગાળાનું રોકાણ છે જેને પંદર વર્ષ સુધી પાછુ ખેચી શકાતું નથી. જોકે 6 વર્ષ બાદ તેમાંથી આંશિક ભાગ પાછો લઈ શકાય છે. આ ઉપરાંત કર્મચારી ભવિષ્યનિધી ભંડોળ હોય છે, જે તે વ્યક્તિના પગારમાંથી કાપવામાં આવે છે. જે મૂળ પગારના 10% થી 12% સુધી હોય છે. હાલમાં થયેલા બદલાવમાં જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ નોકરી બદલે છે ત્યારે ઈપીએફ (EPF)માંથી પૈસા નિકાળવાના મામલામાં ઘટાડો કરવાના સંબધમાં વિશેષ રૂપથી ચર્ચા ચાલી રહી છે. નોકરી છોડવાના સમયે, વીઆરએસ (VRS) લેતા સમયે, 58 વર્ષ પછી નિવૃત્તિ લેતી વખતે ઈપીએફ (EPF)ના સંપૂર્ણ પતાવટનો વિકલ્પ છે. સાથોસાથ એવો પણ વિકલ્પ છે કે જ્યારે ઘર માટે, લગ્ન અથવા બિમારીના સમયે થયેલા ખર્ચામાં ઈપીએફ (EPF) પાછુ મેળવી શકાય છે. ઈપીએફ (EPF)માં કર્મચારીના મૂળ પગારમાંથી 12% અને નોકરીદાતા પણ તેમા અનુદાન આપે છે. તે 8.33:3.67 પ્રમાણે નિવૃત્તિ ભંડોળ અને ભવિષ્યનિધી ભંડોળમાં વિભાજીત કરાય છે.
- જીવન વીમા પ્રિમિયમની ચૂકવણી
- પેંન્શન યોજનાઓમાં રોકાણ. રાષ્ટ્રીય પેંન્શન યોજનાનો અર્થ સેવાનિવૃત્તિ બાદ પૈસાની જરૂરિયાત માટે બચત

કરવાનો છે, કે જે શેર અને ઋણમાં સંયુક્ત રીતે રોકાણ કરે છે. ઉંમર પ્રમાણે 50 % ટકા શેરમાં જઈ શકે છે. સેવાનિવૃત્તિ બાદ વાર્ષિક રીતે ઉંમર પ્રમાણે ચૂકવણી થાય છે. એનપીએસ (NPS)ના છ ફંડ મેનેજર છે. વ્યક્તિગત રીતે ઓછામાં ઓછો રૂ. 6000નો ફાળો- તેને ખરીદવાના 22 મુદ્દાઓ છે (બેન્કો).

- મ્યુચ્યુઅલ ફંડની શેર સાથે જોડાયેલી બચત યોજનામાં (ઈએલએસએસ (ELSS)) રોકાણ
- રાષ્ટ્રીય બચત પત્રોમાં રોકાણ (કલમ 80ની મર્યાદામાં પાછલા વર્ષોમાં એનએસસી (NSC) પર મળેલા વ્યાજનું ફરીથી રોકાણ ઉમેરી શકાય)
- બેન્કો દ્વારા પાંચ વર્ષના કર બચત થાપણ પર આપવામાં આવતુ. વ્યાજ પણ કરપાત્ર ગણી શકાય.
- ઘર માટે વ્યાજે લીધેલા નાણાની ચૂકવણી. ઉપરાંત અન્ય નોંધણી ફી અથવા તો સ્ટેમ્પ ડ્યુટી ભરી હોય.
- સંતાનો માટે શાળા, કૉલેજ, યુનિવર્સિટી અથવા તેની સમકક્ષ સંસ્થાઓમાં ફીની ચૂકવણી. (માત્ર બે સંતાનો માટે જ) અથવા તો સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓના ટ્યુશન માટે ભરેલી ફી.
- પોસ્ટ ઓફિસમાં રોકાણ

રોકાણ કોઈ પણ માધ્યમથી હોય જરૂરી નથી કે કરપાત્ર આવકમાંથી જ હોય.

3.2 કલમ 80CCF: ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બોન્ડ્સમાં રોકાણ

1 એપ્રિલ 2010થી વધુમાં વધુ 20,000 રૂપિયા સુધીનું ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બોન્ડ્સમાં રોકાણ ધારા 80સીસીએફ હેઠળ બાદ કરેલી રકમ છે. આ 1,00,000 ઉપર મળતી છૂટને બાદ કરતા ધારા 80(સી) હેઠળ વધારાની રકમ છે.

3.3 કલમ 80ડી: મેડિકલ ઈન્સ્યોરન્સ પ્રિમિયમ્સ

સ્વાસ્થ્ય વીમા સામાન્ય રીતે મેડિકલેઇમ પોલિસી તરીકે ઓળખાય છે, જેમાં રૂ. 35,000.00 સુધીની રકમ બાદ મળે છે (રૂ. 15,000.00 પોતાના વીમાના પ્રિમિયમની ચૂકવણી, પત્ની અને બાળકો (વાચો વધારા તરીકે) રૂપિયા 15,000.00 વરિષ્ઠ નાગરિક નહી હોય તેવા આશ્રિત માતાપિતા માટે પ્રિમિયમની ચૂકવણી, અથવા રૂપિયા 20,000.00 વરિષ્ઠ આશ્રિત માતાપિતા માટે પ્રિમિયની ચૂકવણી). આ બાદ થયેલી રકમ 1,00,000 રૂપિયાને બાદ કરતા આઈટીના કાલમ 80સી હેઠળ વધારાની છે. વરિષ્ઠ નાગરિકની ઉંમરને ચાલુ નાણાકિય વર્ષમાં 65 વર્ષ પુરા થયા હોય અને ફરજના ભાગરૂપે આવતા હોય તેને આધાર ગણવામાં આવે છે. જેમ કે નાણાકિય વર્ષ 2010-11, આધારિતની ઉંમર માર્ચ 31,2011 પહેલા 65 વર્ષ પૂરા હોવા જોઈએ.) આ બાદ કરાયેલી રકમ માલિક દ્વારા તેની કંપનીને ચૂકવાયેલા ચેકને પણ લાગુ પડે છે.

3.4 મકાન લોન પર વ્યાજની કલમ

પોતાની માલિકીની મિલકત માટે હાઉસિંગ લોનના વ્યાજ તરીકે રૂપિયા 150,000 પ્રતિ વર્ષ કરમાં છૂટ મળે છે.(80સી હેઠળ રૂપિયા 1,00,000 પ્રતિ વર્ષ બાદ કરતા) જોકે આ માત્ર એવા રહેણાક બાંધકામો પર લાગુ પડે છે જેના પર લોન લીધા બાદ છેલ્લા ત્રણ નાણાકિય વર્ષ દરમ્યાન બંધાયેલા હોય અને જો લોન એપ્રિલ 1,1999 પછી લીધેલી હોય તો જ.

જો રોજગારીના કારણે ઘર પર માલિકી કબ્જો ના હોય તો ઘર જાતે માલિકી ધરાવતુ ગણાશે.

બહારની મિલકતો માટે, સંપુર્ણ વ્યાજની ચૂકવણીની રકમ આવકવેરા અધિનિયમની કલમ 24 હેઠળ છૂટપાત્ર છે. જોકે આવી મિલકતોથી મળતુ ભાડું એ આવક તરીકે દર્શાવવુ પડે છે. 30% ભાડું અને કોર્પોરેશનને ચૂકવાયેલા કરની રકમને કરપાત્ર રકમમાંથી બાદ કરવામાં આવે છે.

સંપુર્ણ મિલકતના નુકસાનને પગારની આવકના સાપેક્ષમાં જાતે જ સમાવી લેવામાં આવે છે. જેથી વધારાનું ટીડીએસ (T.D.S.)ના વળતરના દાવાની ગણતરીની જરૂરિયાત રહેતી નથી.[5]

4 કપાતનો ઉપયોગ

ઉપર દર્શાવેલ કલમની મદદથી જો વ્યક્તિ કરના દાયરામાં ન આવતો હોય તો તે કર તરીકે પૈસાની ચૂકવણી કરતા બચી શકે છે, જ્યારે કોઈ તેને રોકાણ પર વળતરની તક તરીકે જૂએ છે. જોકે કોઈ વ્યક્તિ કરની ચૂકવણી કરતો ન હોય તો પણ તે આવકવેરો ભરી શકે છે.

ઈએલએસએસ (ELSS) (શેર આધારિક રોકાણ યોજના) અને એનપીએસ(રાષ્ટ્રીય પેંશન યોજના) સિવાય અન્ય યોજનાઓ કે જે 80સી હેઠળ આવે છે તે જોખમ રહીત નિશ્ચિત વળતરવાળા રોકાણની દરખાસ્ત કરે છે.

5 વેરાના દરો

ભારતમાં વ્યક્તિગત આવક વેરો એ ત્રણ સ્તરીય પ્રગતિવેરો છે.

અદાજે 10 ટકા વસ્તી સરેરાશ લઘુતમ કરપાત્ર આવકના દ્વારા પર છે.[6][7]

૧ એપ્રિલ, ૨૦૧૩ના રોજ થી કરવેરાના નવા સ્તરો લાગુ છે, જે નીચે પ્રમાણે છે:

- પ્રતિ વર્ષ ૨,૦૦,૦૦૦ની આવક સુધી આવક વેરો લાગુ નથી.

(આ મર્યાદા રૂ. ૬૫ વર્ષ અને તેથી ઉપરના વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે ૨,૫૦,૦૦૦ તેમજ ભારતના નાગરિકો માટે ફરજિયાત છે.)

- ૧,૮૦,૦૦૧ થી ૫,૦૦,૦૦૦ : નાણાથી વધુ પર ૧૦%.

૧,૮૦,૦૦૦ (મહિલાઓ અને વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે આ મર્યાદા પ્રમાણમાં નીચે છે.)

- ૫,૦૦,૦૦૧ થી ૮,૦૦,૦૦૦ સુધી: રકમથી વધુ પર ૨૦% ટકા. ૫,૦૦,૦૦૦ + ૩૪,૦૦૦ (મહિલાઓ માટે રૂ. ૩૧,૦૦૦ અને રૂ. ૨૬,૦૦૦ વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે)
- ૮,૦૦,૦૦૦થી ઉપર : રકમથી વધુ માટે ૩૦%. ૮,૦૦,૦૦૦ + ૯૪,૦૦૦ (મહિલાઓ માટે રૂ. ૯૧,૦૦૦ અને રૂ. ૮૬,૦૦૦ વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે)

5.0.1 સરચાર્જ (વધારાનો કર)

નાણાકીય વર્ષ ૨૦૦૯-૧૦થી વ્યક્તિગત આવકવેરામાંથી સરચાર્જ નાબુદ કરવામાં આવ્યો હતો.

કરપાત્ર રકમ માટે જો રૂ. 10 લાખથી (રૂ. 1 મિલિયન) વધુની આવક (બધી જ કપાતને ધ્યાનમાં રાખીને) હોય તો 7.5% નો સરચાર્જ (કર ઉપરનો કર) લાગે છે. 1 જૂન 2007થી આ મર્યાદા 10 લાખથી વધારીને રૂ, 1 કરોડ (રૂ. 10 મિલિયન) કરવામાં આવી છે.

ભારતમાં તમામ કરવેરામાં શિક્ષણ ઉપકર પણ લાગુ થયેલ છે, જે કુલ કરપાત્ર રકમના 3% છે.

મૂલ્યાંકન 2009-2010ની અસરથી કુલ કરપાત્ર રકમ પર 1% માધ્યમિક અને ઉચ્ચમાધ્યમિક શિક્ષણ ઉપકર લાગે છે. આબકારી જકાત અન સેવા કર પર મુખ્ય શિક્ષણ ઉપકર લાગુ છે.

2010-11ના આવક વેરા વર્ષથી શિક્ષણનો ઉપકર 3% રહેશે જ્યારે સરચાર્જ લાગુ નહી પડે.

5.1 બીન-વ્યક્તિગત માટેના કરવેરા દરો

કેટલીક ખાસ પ્રકારની કંપનીઓ કોર્પોરેટ્સ, સ્થાનિક સત્તા-મંડળો અને સહકારી જૂથો માટે ખાસ પ્રકારના દરો લાગુ પડે છે.[8]

5.2 વેતનભોગી કરદાતાઓ માટે વળતરની સ્થિતિ

આવકવેરા વિભાગ દ્વારા તેમની વેબસાઇટ પર વેતનભોગી કરદાતાઓની યાદી મુકવામાં આવી છે, જે સાચા સરનામાઓના અભાવે સંબધીત વ્યક્તિઓને મોકલી શકાઈ નથી. (વળતર તપાસવા માટેની લિંક)

જે વેતનભોગી કરદાતાઓએ મૂલ્યાંકન વર્ષ 2003-04થી 2006-07 માટેનું વળતર ન મેળવ્યું હોય, તેઓ નીચે આપેલી લિંક પર ક્લીક કરીને પાન નંબરનો ઉપયોગ કરીને માહિતી મેળવી શકે છે, કે મૂલ્યાંકન વર્ષમાં કોઈ કારણસર તેમને વળતર મેળવવાનું બાકી છે કે કેમ. [9]

6 કોર્પોરેટ આવકવેરો

કંપનીઓ માટે આવક વેરોના દરોમાં ભારતીય કંપનીઓ માટે લાગુ પડતા દરોમાં કંપનીઓએ રૂ. 1 કરોડથી વધુના કુલ વેપાર પર 30% વેરો સાથે જ 7.5% સરચાર્જ ભરવાનો રહે છે. વિદેશી કંપનીઓ માટે આ દર 40% છે.[10] શિક્ષણ ઉપકર 3% (વેરા અને સરચાર્જ બંને) છે, પ્રાદેશિક કંપનીઓ માટે ઉત્પાદન અસરકર્તા વેરાનો દર 33.2175% અને વિદેશી કંપનીઓ માટે 41.2%નો દર છે.

[11] 2005થી 06 થી કંપનીઓના રિટર્નનું ફાઈલીંગ ફરજિયાત છે.[12]

6.1 કરવેરા પર દંડ

જો મૂલ્યાંકન અધિકારી અથવા કમિશનર અથવા આ કાયદા અંતર્ગત પ્રક્રિયા કરનાર કમિશનર કોઈ પણ કારણસર સંતુષ્ટ હોય કે, કોઈ પણ વ્યક્તિ-

(b) નિયમ પ્રમાણેના પાલનમાં નિષ્ફળ જાય તો કલમ 142ની ઉપ-કલમ (1) અથવા કલમ 143 ની કલમ (2) અંતર્ગત નોટિસ જાહેર થાય છે, અથવા તો નિયમપાલનમાં નિષ્ફળ રહે તો કલમ 142ની ધારા (2A) અંતર્ગત માર્ગદર્શિકા જાહેર કરવામાં આવે છે, અથવા (c) તેની આવક છુપાવે અથવા તો આવી આવક વિશેની ખોટી માહિતી આપે તો,

તે જે તે વ્યક્તિને દંડ ભરવા માટે કહી શકે છે,- (ii) કલમ બી(b) સંદર્ભેના કેસમાં, પ્રત્યેક રૂપિયા દસહજાર રૂપિયાની નિષ્ફળતા પર તેના દ્વારા અન્ય કોઈ પણ કર ભરવાપાત્ર છે;

(iii) અન્ય કિસ્સાઓમાં કલમ સી (c)ને સંદર્ભીને, વધુમાં તેના દ્વારા કોઈ પણ ટેક્સ ભરવાપાત્ર છે, આ સરવાળો તેનાથી ઓછો ન હોવો જોઈએ, પરંતુ તે ત્રણ વારથી વધુ નહી હોય. તેની આવકનો અમુક ભાગ ગુપ્ત રાખવાના હેતુથી અથવા આવી આવકના અમુક ખોટા ભાગને સારી રીતે દર્શાવવા માટે કરની રાશીમાંથી છટકી શકાય તેવી હોય છે.

]

નામાપદ્ધતિ

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ઉધાર ખરીદીની નોંધ .... માં થાય છે.
(અ) ખરીદપરત નોંધ ● ખરીદનોંધ
(ક) રોકડમેળ (ડ) ખાસ આમનોંધ

(2) મિલકતની ઉધાર ખરીદીની નોંધ .... માં થાય છે.
(અ) ખરીદનોંધ ● ખાસ આમનોંધ
(ક) રોકડમેળ (ડ) દેવીહૂંડી નોંધ

(3) માલની રોકડ ખરીદીની નોંધ .... માં થાય છે.
● રોકડમેળ (બ) ખાસ આમનોંધ
(ક) ખરીદનોંધ (ડ) લેણીહૂંડી નોંધ

(4) માલના ઉધાર વેચાણની નોંધ .... માં થાય છે.
● ઉધારનોંધ (બ) જમાનોંધ
(ક) ખાસ આમનોંધ (ડ) લેણીહૂંડી નોંધ

(5) ઉધાર ખરીદેલ માલ પરત કરવામાં આવે ત્યારે માલની સાથે વેપારીને શું મોકલવામાં આવે છે ?
● ઉધારચિઠ્ઠી (બ) જમાચિઠ્ઠી
(ક) લેણીહૂંડી (ડ) દેવીહૂંડી

(6) ઉધાર વેચેલ માલ પરત આવે ત્યારે માલની સાથે ગ્રાહક શું મોકલાવે છે ?
● ઉધારચિઠ્ઠી (બ) જમાચિઠ્ઠી
(ક) લેણીહૂંડી (ડ) દેવીહૂંડી

(7) ખાસ આમનોંધમાં કયા વ્યવહારો નોંધવામાં આવે છે ?
(અ) માલની ઉધારખરીદી (બ) માલનું ઉધાર વેચાણ
● મિલકતનું ઉધાર ખરીદ-વેચાણ (ડ) માલ પરત

(8) મનોજે ₹ 10,000નો માલ 10 % વેપારીવટાવે ખરીદ્યો. મૂલ્યવૃદ્ધિ વેરો 5 %. અડધી રકમ તાત્કાલિક ચૂકવી દેવામાં આવી. ખરીદનોંધમાં કઈ રકમથી નોંધ થશે ?
(અ) ₹ 10,000 (બ) ₹ 9000
● ₹ 9450 (ડ) ₹ 4500

(9) નિલેશ મોબાઇલના ખરીદ-વેચાણનો ધંધો કરે છે. નિલેશે ₹ 25,000નું ફર્નિચર પંકજ માર્ટમાંથી ખરીદ્યું હોય, તો તેની ક્યાં નોંધ થશે ?
(અ) ખરીદનોંધ ● ખાસ આમનોંધ
(ક) દેવીહૂંડી નોંધ (ડ) રોકડમેળ

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ધંધાના આર્થિક વ્યવહારને કયું લક્ષણ લાગુ પડતું નથી ?
(અ) રોકડ વ્યવહાર (બ) ઉધાર વ્યવહાર
(ક) બાહ્ય વ્યવહાર ● નાણા મૂલ્ય સિવાયનો વ્યવહાર

(2) ₹ 10,000નું ભાડું ચૂકવ્યું છે. આ કયા પ્રકારનો વ્યવહાર છે ?
(અ) મિલકતનો રોકડ વ્યવહાર (બ) સેવાનો બિનરોકડ વ્યવહાર
● સેવાનો રોકડ વ્યવહાર (ડ) દેવાનો રોકડ વ્યવહાર

(3) નીચેનામાંથી કયો વ્યવહાર અન્ય સ્વરૂપનો વ્યવહાર છે ?
(અ) ₹ 5000નો માલ ખરીદ્યો. (બ) ₹ 5000નો માલ 'બ' પાસેથી ખરીદ્યો.
(ક) ₹ 5000નો માલ ચેકથી ખરીદ્યો. ● ₹ 5000નો માલ આગથી બળી ગયો.

(4) દેવાદાર-લેણદારનો સંબંધ કયો વ્યવહાર દર્શાવે છે ?
(અ) ₹ 8000નો માલ ખરીદ્યો. ● ₹ 8000નો માલ 'બ' પાસેથી ખરીદ્યો.
(ક) ₹ 8000નો માલ ચેકથી ખરીદ્યો. (ડ) ₹ 8000નો માલ આગથી બળી ગયો.

1. **દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :**

(1) બદલા પદ્ધતિમાં નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું નથી ?

(અ) વસ્તુના બદલામાં નાણાંની લેવડદેવડ થાય છે.

(બ) વસ્તુના બદલામાં વસ્તુની લેવડદેવડ થાય છે.

(ક) સેવાના બદલામાં વસ્તુની લેવડદેવડ થાય છે.

● વસ્તુ/સેવાના બદલામાં વસ્તુ/સેવાની લેવડદેવડ થાય છે.

(2) હિસાબી પદ્ધતિની મર્યાદા કઈ છે ?

(અ) નફાકારકતા જણાવે છે.

(બ) આર્થિક સ્થિતિ જણાવે છે.

(ક) કરવેરા આયોજન

● નાણાંનું સ્થિર મૂલ્ય

(3) હિસાબી પદ્ધતિને...

● ઐતિહાસિક હિસાબી પદ્ધતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(બ) ભવિષ્યની હિસાબી પદ્ધતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(ક) વર્તમાનની હિસાબી પદ્ધતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

(ડ) બિનજરૂરી હિસાબી પદ્ધતિ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

1. **દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :**

(1) આમનોંધ એ હિસાબી વ્યવહારોનો .... છે.

● મૂળભૂત ચોપડો (બ) મુખ્ય ચોપડો

(ક) આખરી ચોપડો (ડ) અન્ય ચોપડો

(2) બૅન્કમાંથી અંગત ખર્ચ માટે ઉપાડેલ રકમ .... ખાતે ઉધાર થાય છે.

(અ) બૅન્ક (બ) રોકડ

● ઉપાડ (ડ) વ્યક્તિ

(3) મિલકત ખરીદતાં થયેલ ખર્ચ .... ખાતે ઉધાર થાય છે.

(અ) ખર્ચ ● મિલકત

(ક) રોકડ (ડ) પરચૂરણ

(4) આમનોંધનાં ઉધાર-જમા બંને બાજુના સરવાળા .... થાય છે.

(અ) અસમાન ● સમાન

(ક) ઉધાર (ડ) જમા

(5) નમૂના તરીકે માલ જાય તો .... ખાતે ઉધારાય છે.

● જાહેરાત ખર્ચ (બ) નમૂનાથી ગયેલ

(ક) ખરીદ (ડ) વેચાણ

1. **દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :**

(1) અન્ય પેટાનોંધોમાં ન નોંધાતા હોય તેવા હિસાબી વ્યવહારો કયા ચોપડામાં નોંધાય છે ?

(અ) આમનોંધ ● ખાસ આમનોંધ

(ક) રોકડમેળ (ડ) અન્ય નોંધ

(2) નીચેનામાંથી કોનો પેટાનોંધમાં સમાવેશ થતો નથી ?

(અ) વેચાણનોંધ (બ) પેટા રોકડમેળ

● ખાતાવહી (ડ) ઉધારનોંધ

(3) વર્ષના અંતે ધંધામાં રહેલા આખર સ્ટૉકની હવાલાનોંધ શા માટે લખવી જરૂરી છે ?

(અ) ભૂલ સુધારવા ● સાચો નફો કે નુકસાન શોધવા

(ક) ખાતાની ફેરબદલી કરવા (ડ) ખાતું બંધ કરવા

(4) નવા ખરીદેલાં યંત્રને ગોઠવવાની મજૂરીના ₹ 1000 મજૂરી ખાતે ઉધાર્યા છે. ભૂલ સુધારતાં કયા ખાતાંને અસર થશે ?

● મજૂરી ખાતે અને યંત્ર ખાતે (બ) માત્ર યંત્ર ખાતે

(ક) માત્ર મજૂરી ખાતે (ડ) રોકડ ખાતે

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) રોકડ વ્યવહારની નોંધ રાખવા માટે તૈયાર કરવામાં આવતી પેટાનોંધ એટલે ....

(અ) ખરીદનોંધ　(બ) વેચાણનોંધ

● રોકડમેળ　(ડ) દેવીહૂંડી નોંધ

(2) બે ખાનાંવાળો રોકડમેળ કેટલી પદ્ધતિએ તૈયાર કરવામાં આવે છે ?

(અ) 2　● 3

(ક) 4　(ડ) 5

(3) .... એ આમનોંધ અને રોકડ ખાતાની ગરજ સારે છે.

● રોકડમેળ　(બ) વેચાણનોંધ

(ક) વેચાણ-પરત નોંધ　(ડ) લેણીહૂંડી નોંધ

(4) કયા પ્રકારના વટાવની ચોપડે નોંધ કરવામાં આવતી નથી ?

(અ) કસર　(બ) મળેલ વટાવ

(ક) આપેલ વટાવ　● વેપારી વટાવ

(5) બૅન્ક આપણા ખાતે વ્યાજ જમા કરે ત્યારે...

(અ) બૅન્કસિલક ઘટે　● બૅન્કસિલક વધે

(ક) રોકડસિલક ઘટે　(ડ) રોકડસિલક વધે

(6) કેવા વ્યવહારોની રોકડમેળમાં નોંધ કરવામાં આવતી નથી ?

(અ) રોકડ ખરીદીના　(બ) રોકડ વેચાણના

(ક) રોકડ વટાવના　● બિનરોકડ વ્યવહારોના

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) માલિક ધંધામાં મૂડી લાવે ત્યારે,

(અ) મૂડી વધે - દેવું વધે　● મૂડી વધે - મિલકત વધે

(ક) એક દેવું વધે - અન્ય દેવું ઘટે　(ડ) એક મિલકત વધે - અન્ય મિલકત ઘટે

(2) માલની ઉધાર ખરીદી થાય ત્યારે,

● મિલકત વધે - દેવું વધે　(બ) મિલકત ઘટે - દેવું ઘટે

(ક) મિલકત વધે - દેવું ઘટે　(ડ) મિલકત ઘટે - દેવું વધે

(3) મહેસૂલી ખર્ચ રોકડમાં ચૂકવવામાં આવે ત્યારે,

(અ) મિલકત વધે - દેવું વધે　● મિલકત ઘટે - મૂડી ઘટે

(ક) મિલકત વધે - મૂડી વધે　(ડ) મિલકત ઘટે - દેવું ઘટે

(4) મહેસૂલી આવક રોકડમાં મળે ત્યારે,

(અ) મિલકત વધે - દેવું વધે　(બ) મિલકત વધે - દેવું ઘટે

● મિલકત વધે - મૂડી વધે　(ડ) મૂડી વધે - દેવું ઘટે

(5) નમૂના તરીકે માલ વહેંચવામાં આવે ત્યારે,

(અ) મિલકત ઘટે - દેવું ઘટે　(બ) મિલકત વધે - દેવું વધે

(ક) મિલકત વધે - મૂડી વધે　● મિલકત ઘટે - મૂડી ઘટે

(1) રોકડ વ્યવહારની નોંધ રાખવા માટે તૈયાર કરવામાં આવતી પેટાનોંધ એટલે ....

(અ) ખરીદનોંધ (બ) વેચાણનોંધ

(●) રોકડમેળ (ડ) દેવીહૂંડી નોંધ

(2) બે ખાનાંવાળો રોકડમેળ કેટલી પદ્ધતિએ તૈયાર કરવામાં આવે છે ?

(અ) 2 (●) 3

(ક) 4 (ડ) 5

(3) .... એ આમનોંધ અને રોકડ ખાતાની ગરજ સારે છે.

(●) રોકડમેળ (બ) વેચાણનોંધ

(ક) વેચાણ-પરત નોંધ (ડ) લેણીહૂંડી નોંધ

(4) કયા પ્રકારના વટાવની ચોપડે નોંધ કરવામાં આવતી નથી ?

(અ) કસર (બ) મળેલ વટાવ

(ક) આપેલ વટાવ (●) વેપારી વટાવ

(5) બૅન્ક આપણા ખાતે વ્યાજ જમા કરે ત્યારે...

(અ) બૅન્કસિલક ઘટે (●) બૅન્કસિલક વધે

(ક) રોકડસિલક ઘટે (ડ) રોકડસિલક વધે

(6) કેવા વ્યવહારોની રોકડમેળમાં નોંધ કરવામાં આવતી નથી ?

(અ) રોકડ ખરીદીના (બ) રોકડ વેચાણના

(ક) રોકડ વટાવના (●) બિનરોકડ વ્યવહારોના

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) માલિક ધંધામાં મૂડી લાવે ત્યારે,

(અ) મૂડી વધે - દેવું વધે (●) મૂડી વધે - મિલકત વધે

(ક) એક દેવું વધે - અન્ય દેવું ઘટે (ડ) એક મિલકત વધે - અન્ય મિલકત ઘટે

(2) માલની ઉધાર ખરીદી થાય ત્યારે,

(●) મિલકત વધે - દેવું વધે (બ) મિલકત ઘટે - દેવું ઘટે

(ક) મિલકત વધે - દેવું ઘટે (ડ) મિલકત ઘટે - દેવું વધે

(3) મહેસૂલી ખર્ચ રોકડમાં ચૂકવવામાં આવે ત્યારે,

(અ) મિલકત વધે - દેવું વધે (●) મિલકત ઘટે - મૂડી ઘટે

(ક) મિલકત વધે - મૂડી વધે (ડ) મિલકત ઘટે - દેવું ઘટે

(4) મહેસૂલી આવક રોકડમાં મળે ત્યારે,

(અ) મિલકત વધે - દેવું વધે (બ) મિલકત વધે - દેવું ઘટે

(●) મિલકત વધે - મૂડી વધે (ડ) મૂડી વધે - દેવું ઘટે

(5) નમૂના તરીકે માલ વહેંચવામાં આવે ત્યારે,

(અ) મિલકત ઘટે - દેવું ઘટે (બ) મિલકત વધે - દેવું વધે

(ક) મિલકત વધે - મૂડી વધે (●) મિલકત ઘટે - મૂડી ઘટે

(1) કોને ચોપડાઓનો રાજા ગણવામાં આવે છે ?

(અ) આમનોંધના ચોપડાને (બ) ખાસ આમનોંધના ચોપડાને

(●) ખાતાવહીના ચોપડાને (ડ) વ્યવહારોની નોંધના ચોપડાને

(2) કયા ચોપડાને મૂળ ચોપડો કહેવામાં આવે છે ?

(●) આમનોંધના (બ) ખાતાવહીના

(ક) ખાસ આમનોંધના (ડ) રોકડમેળના

(3) ખાતાવહીના કયા પ્રકારના ચોપડામાં જરૂરિયાત ઊભી થતાં વધારાનાં પાનાં ઉમેરી શકાતાં નથી ?

(અ) કાર્ડ સ્વરૂપે (બ) કમ્પ્યૂટર હિસાબોમાં

(ક) છૂટાં પાનાં સ્વરૂપે (●) બાંધેલો ચોપડો

(4) કયા પ્રકારના ખાતાને સરભર ખાતું કહેવામાં આવે છે ?

(અ) ખાતાની ઉધાર બાજુની રકમનો સરવાળો વધુ હોય ત્યારે

(●) ખાતાની બંને બાજુની રકમનો સરવાળો સરખો હોય ત્યારે

(ક) ખાતાની જમા બાજુની રકમનો સરવાળો વધુ હોય ત્યારે

(ડ) ખાતામાં કોઈ વ્યવહાર જ ના હોય ત્યારે

(5) સામાન્ય રીતે મિલકતની બાકી કેવી હોય છે ?

(અ) જમા બાકી (●) ઉધાર બાકી

(ક) ઉધાર અથવા જમા હોઈ શકે (ડ) ખાતું સરભર થાય

(6) પાઘડી એ કેવી મિલકત છે અને તેની બાકી કેવી હોય છે ?

(અ) દૃશ્ય મિલકત, ઉધાર બાકી (બ) અવાસ્તવિક મિલકત, જમા બાકી

(ક) દૃશ્ય મિલકત, જમા બાકી (●) અદૃશ્ય મિલકત, ઉધાર બાકી

(7) ખાતામાં આખરની બાકીને વિગતના ખાનામાં કેવી રીતે દર્શાવાય છે ?

(●) બાકી આગળ લઈ ગયા (બ) બાકી આગળ લાવ્યા

(ક) બાકીઓનો તફાવત (ડ) રકમોનો તફાવત

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) કાચું સરવૈયું કયા તબક્કા પછી તૈયાર કરવામાં આવે છે ?

(અ) આમનોંધ પછી (બ) હવાલા પછી

(●) ખાતાવહી પછી (ડ) ખાતાવહી પહેલાં

(2) કાચાં સરવૈયાના આધારે કઈ બાબત તૈયાર કરવામાં આવે છે ?

(●) વાર્ષિક હિસાબો (બ) હવાલાઓ

(ક) ખાતાવહી (ડ) પેટાનોંધો

(3) કાચાં સરવૈયાંમાં કેટલા સમયનાં ખાતા હોય છે ?

(●) 1 વર્ષનાં (બ) ગમે તેટલા સમયનાં

(ક) છ માસનાં (ડ) ત્રણ માસનાં

(4) કાચું સરવૈયું કઈ કઈ રીતે તૈયાર કરી શકાય ?

(અ) ફક્ત પત્રકનાં સ્વરૂપે (બ) ફક્ત ખાતાનાં સ્વરૂપે

(ક) અન્ય ગમે તે રીતે (●) (અ) અથવા (બ)

(5) ગાણિતિક દૃષ્ટિએ કાચું સરવૈયું સાચું એટલે

(અ) ઉધાર બાજુનો વધુ સરવાળો (બ) જમા બાજુનો વધુ સરવાળો

(●) બંને બાજુનો સરખો સરવાળો (ડ) બંને બાજુનો સરવાળો શૂન્ય

(1) જ્યારે કોઈ વ્યવહારની મૂળ ચોપડામાં સંપૂર્ણ રીતે નોંધ કરવાની રહી જાય તો તે ભૂલને .... કહે છે.

(અ) ભરપાઈચૂક
● વીસરચૂક
(ક) સિદ્ધાંતની ભૂલ
(ડ) ઉપલક ખાતે ન લઈ જવાની ભૂલ

(2) નામાના સિદ્ધાંતોનું પાલન ન થવાથી ઉદ્‌ભવેલ ભૂલને .... કહેવાય.

(અ) ભરપાઈચૂક
(બ) વીસરચૂક
● સિદ્ધાંતની ભૂલ
(ડ) ઉપલક ખાતે ન લઈ જવાની ભૂલ

(3) એકના બદલે બીજું ખાતું સાચી રકમથી સાચી બાજુએ નોંધાય તો તે ભૂલને .... કહેવાય.

(અ) ભરપાઈચૂક
(બ) વીસરચૂક
● સિદ્ધાંતની ભૂલ
(ડ) ઉપલક ખાતે ન લઈ જવાની ભૂલ

(4) કાચું સરવૈયું ન મળે તો કામચલાઉ ધોરણે .... દ્વારા કાચું સરવૈયું મેળવી લેવામાં આવે છે.

(અ) વેપાર ખાતું
(બ) નફા-નુકસાન ખાતું
● ઉપલક ખાતું
(ડ) પાકું સરવૈયું

(5) ઉપલક ખાતું ખોલવાથી .... ની અસર નફા-નુકસાન પર થાય છે.

(અ) વ્યક્તિના ખાતામાં થયેલ ભૂલ
(બ) મિલકતના ખાતામાં થયેલ ભૂલ
(ક) વ્યક્તિ અને મિલકત બંને ખાતાંની ભૂલ
● માલનાં ખાતાં અને ઊપજ-ખર્ચના ખાતામાં થયેલ ભૂલ

1. દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) એકનોંધી હિસાબી પદ્ધતિ કોણ ઉપયોગ કરે છે ?

(અ) મોટા વેપારીઓ
● પરચૂરણ ધંધો કરનારા
(ક) જાહેર કંપનીઓ
(ડ) સરકારી કંપનીઓ

(2) એકનોંધી પદ્ધતિમાં શરૂઆતની મૂડી શોધવા કયું પત્રક બનાવવામાં આવે છે ?

(અ) વેપાર ખાતું
● સ્થિતિદર્શક પત્રક
(ક) નફા-નુકસાનનું પત્રક
(ડ) સ્ટૉકનું પત્રક

(3) એકનોંધી પદ્ધતિમાં –

(અ) બધા જ વ્યવહારોની એક જ નોંધ થાય છે.
(બ) બધા જ વ્યવહારોની બે નોંધ (અસર) થાય છે.
(ક) વ્યવહારોની નોંધ કરવામાં આવતી નથી.
● અમુક વ્યવહારોની એક જ નોંધ જ્યારે બાકીના વ્યવહારોની બે નોંધ થાય છે.

(4) મૂડીની સરખામણીની રીતમાં મૂડી શોધવા માટે શું બનાવવામાં આવે છે ?

(અ) નફા-નુકસાનનું પત્રક
● સ્થિતિદર્શક પત્રક
(ક) ધંધાના માલનું પત્રક
(ડ) પાકું સરવૈયું

(5) એકનોંધી પદ્ધતિને .... પણ કહેવાય છે.

(અ) સંપૂર્ણ માહિતી પરથી હિસાબોની પદ્ધતિ
● અપૂર્ણ માહિતી પરથી હિસાબોની પદ્ધતિ
(ક) દ્વિનોંધી નામાપદ્ધતિ
(ડ) સ્વતંત્ર નામાપદ્ધતિ

ખૂબ ટૂંકા પ્રશ્નો :

(1) આંતરરાષ્ટ્રીય હિસાબી ધોરણ સમિતિ (International Accounting Standards Committee)ની રચના કઈ સાલમાં કરવામાં આવી હતી ? ..... 1973માં

(2) ICAI દ્વારા ASBની સ્થાપના કયા વર્ષમાં કરવામાં આવી હતી ? .... 1977માં

(3) શા માટે ASBની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી ? .... હિસાબી ધોરણો તૈયાર કરવા માટે.

(1) ઘસારો ધંધાનો કેવા પ્રકારનો ખર્ચ છે ?

(અ) મૂડી ● મહેસૂલી

(ક) મૂડી અને મહેસૂલી (ડ) અવાસ્તવિક

(2) સરખા હપતાની પદ્ધતિમાં ઘસારાની રકમ મિલકતની કઈ કિંમત પર ગણાય છે?

(અ) ચોપડેકિંમત (બ) ઘસારાબાદ કિંમત

(ક) વેચાણકિંમત ● પડતરકિંમત

(3) ઘસારો એ મિલકતની ઉપયોગિતા મૂલ્યમાં......સૂચવે છે.

(અ) વધારો ● ઘટાડો

(ક) વધારો-ઘટાડો (ડ) ત્રણેયમાંથી એક પણ નહિ

(4) કઈ પદ્ધતિમાં વાર્ષિક ઘસારાની રકમ દર વર્ષે એક સરખી રહે છે ?

● સીધી લીટીની પદ્ધતિ (બ) ઘટતી જતી બાકીની પદ્ધતિ

(ક) પુનઃ મૂલ્યાંકનની પદ્ધતિ (ડ) માઈલેજ પદ્ધતિ

(5) નીચેનામાંથી કઈ મિલકત ઘસારાપાત્ર નથી ?

(અ) મકાન (બ) ફર્નિચર

(ક) યંત્રો ● જમીન

(6) ઘસારાની કઈ પદ્ધતિમાં મિલકતની કિંમત ક્યારેય શૂન્ય થતી નથી ?

● ઘટતી જતી બાકીની પદ્ધતિ (બ) વર્ષાસન પદ્ધતિ

(ક) એકમદીઠ ઘટાડાની પદ્ધતિ (ડ) સરખા હપતાની પદ્ધતિ

(7) ઘસારાની કઈ પદ્ધતિમાં ઘસારાની રકમ અને મરામત-ખર્ચ વચ્ચે સમતુલન જળવાઈ રહે છે ?

(અ) યાંત્રિક કલાકદરની પદ્ધતિ (બ) ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજની પદ્ધતિ

● ઘટતી જતી બાકીની પદ્ધતિ (ડ) સીધી લીટીની પદ્ધતિ

(8) ઘસારો નીચેનામાંથી કોને લગતો ખર્ચ છે ?

● મૂડી (બ) વેચાણ

(ક) દેવા (ડ) ત્રણેયમાંથી અકેય નહિ

(9) નીચેમાંથી ક્યો ખર્ચ રોકડમાં ચૂકવાતો નથી ?

(અ) ભાડું (બ) કમિશન

(ક) પગાર ● ઘસારો

(10) યંત્ર વેચાણનું નુકસાન ક્યાં લખાય છે ?

● યંત્ર ખાતાની જમા બાજુ (બ) યંત્ર ખાતાની ઉધાર બાજુ

(ક) ઘસારા ખાતાની જમા બાજુ (ડ) ઘસારા ખાતાની ઉધાર બાજુ

(1) સામાન્ય અનામત .... ખાતું ઉધારીને ઊભું કરવામાં આવે છે.

(અ) નફા-નુકસાન ખાતું
નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું
(ક) વેપાર ખાતું
(ડ) મૂડી ખાતું

(2) જોગવાઈ .... ખાતામાંથી ઊભી કરવામાં આવે છે.

નફા-નુકસાન ખાતું
(બ) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું
(ક) વેપાર ખાતું
(ડ) મૂડી ખાતું

(3) .... ખાતું અનામતનું રોકાણ ધંધાની બહાર કરેલ છે, તે દર્શાવે છે.

(અ) સામાન્ય અનામત
(બ) જોગવાઈ
અનામત ભંડોળ
(ડ) મૂડી અનામત

(4) .... બાકીનો ઉપયોગ કંપની સામાન્ય રીતે ડિવિડન્ડ વહેંચવામાં કરી શકતી નથી.

(અ) સામાન્ય અનામત
(બ) જોગવાઈ
(ક) અનામત ભંડોળ
મૂડી અનામત

(5) .... ઊભું કરવું ધંધા માટે યોગ્ય નથી.

(અ) સામાન્ય અનામત
(બ) જોગવાઈ
ગુપ્ત અનામત
(ડ) મૂડી અનામત

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) સામાન્ય રીતે હૂંડી કોણ લખે છે ?

(અ) દેવાદાર
લેણદાર
(ક) સરકાર
(ડ) બૅન્ક

(2) સામાન્ય રીતે હૂંડી કોણ સ્વીકારે છે ?

દેવાદાર
(બ) સરકાર
(ક) લેણદાર
(ડ) બૅન્ક

(3) વચનચિઠ્ઠી કોણ લખે છે ?

(અ) વીમાકંપની
(બ) લેણદાર
દેવાદાર
(ડ) સરકાર

(4) હૂંડીના વ્યવહારમાં નાણાં ચૂકવવાની સગવડ માટે .... દિવસની છૂટ આપવામાં આવે છે.

(અ) ચાર
(બ) એક
ત્રણ
(ડ) બે

(5) હૂંડી પાકતી તારીખ પહેલાં હૂંડી લખનાર દ્વારા કોની પાસે વટાવવામાં આવે છે ?

(અ) દેવાદાર
(બ) રાજ્ય સરકાર
(ક) મધ્યસ્થ સરકાર
બૅન્ક

(6) હૂંડી ભારતમાં કયા ઍક્ટ (કાયદા) હેઠળનો દસ્તાવેજ છે ?

(અ) ભારતીય કંપની ઍક્ટ, 2013
(બ) ભાગીદારી કાયદો, 1932
(ક) ભારતીય કરારનો કાયદો, 1872
નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટુમેન્ટ ઍક્ટ, 1881

(7) જ્યારે અદાલત કોઈ વ્યક્તિને નાદાર જાહેર કરે તો તેની મિલકતોની વહેંચણી અને દેવાદારોની ચુકવણી માટે જે વ્યક્તિની નિમણૂક કરે છે તેને ....થી ઓળખાય છે.

રિસીવર
(બ) સરકારી વકીલ
(ક) નામદાર વકીલ
(ડ) નોટરી

(8) હૂંડીનું નવીનીકરણ એટલે –

(અ) જૂની હૂંડીને ફરી સારા અક્ષરે લખવામાં આવે છે.
(બ) જૂની હૂંડી પર નવો રેવન્યુ સ્ટૅમ્પ લગાડવામાં આવે છે.
જૂની હૂંડીને બદલે નવી હૂંડી નવી મુદત સાથે લખવામાં આવે છે.
(ડ) જૂની હૂંડીને બદલે ઇ-મેઇલ દ્વારા હૂંડી મોકલવામાં આવે છે.

(1) વેપાર ખાતાની ઉધાર બાકી એટલે ....
(અ) કાચો નફો
(બ) કાચી ખોટ
(ક) ચોખ્ખો નફો
(ડ) ચોખ્ખી ખોટ

(2) નફા-નુકસાન ખાતાની જમા બાકી એટલે ....
(અ) કાચો નફો
(બ) કાચી ખોટ
(ક) ચોખ્ખો નફો
(ડ) ચોખ્ખી ખોટ

(3) નીચેનામાંથી કાચા સરવૈયાની કઈ બાકી નફા-નુકસાન ખાતામાં દર્શાવવામાં આવે છે ?
(અ) પગાર-મજૂરી
(બ) મજૂરી-પગાર
(ક) ચૂકવવાની બાકી પગાર-મજૂરી
(ડ) ચૂકવવાની બાકી મજૂરી-પગાર

(4) કાચા સરવૈયામાં દર્શાવેલ સ્ટેશનરીનો આખર સ્ટૉક ક્યાં દર્શાવવામાં આવે છે ?
(અ) વેપાર ખાતામાં ઉધાર બાજુ
(બ) નફા-નુકસાન ખાતામાં જમા બાજુ
(ક) નફા-નુકસાન ખાતામાં સ્ટેશનરી ખર્ચમાંથી બાદ
(ડ) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ

(5) કાચા સરવૈયામાં દર્શાવેલ પ્રોવિડન્ટ ફંડનાં રોકાણોનું વ્યાજ ક્યાં દર્શાવવામાં આવે છે ?
(અ) નફા-નુકસાન ખાતામાં જમા બાજુ
(બ) નફા-નુકસાન ખાતામાં ઉધાર બાજુ
(ક) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ પ્રોવિડન્ટ ફંડનાં રોકાણોમાં ઉમેરાય.
(ડ) પાકા સરવૈયામાં મૂડી-દેવા બાજુ પ્રોવિડન્ટ ફંડમાં ઉમેરાય.

(6) આખર સ્ટૉક વાર્ષિક હિસાબોમાં કઈ કિંમતે દર્શાવવામાં આવે છે ?
(અ) મૂળ-કિંમત
(બ) પડતરકિંમતે
(ક) બજારકિંમતે
(ડ) પડતરકિંમત કે બજારકિંમત બેમાંથી જે ઓછી કિંમત હોય તે કિંમતે

(7) વ્યવસ્થિત ખરીદી એટલે...
(અ) ખરીદી + ખરીદીના ખર્ચા
(બ) ખરીદી – ખરીદપરત
(ક) શરૂનો સ્ટૉક + ખરીદી – આખર સ્ટૉક
(ડ) શરૂનો સ્ટૉક + ખરીદી – ખરીદપરત – આખર સ્ટૉક

(8) ધંધાની આર્થિક પરિસ્થિતિ .... રજૂ કરે છે.
(અ) કાચું સરવૈયું
(બ) વેપાર ખાતું
(ક) નફા-નુકસાન ખાતું
(ડ) પાકું સરવૈયું

(9) ફક્ત કાચા સરવૈયામાં ઘાલખાધ અનામત આપેલ હોય, તો તેની વાર્ષિક હિસાબોમાં ક્યાં અસર થાય ?
(અ) નફા-નુકસાન ખાતામાં ઉધાર બાજુ
(બ) નફા-નુકસાન ખાતામાં જમા બાજુ
(ક) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાંથી બાદ
(ડ) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ દેવાદારોમાં ઉમેરાય

(10) આગથી માલ બળી જાય અને વીમા કંપની પૂરેપૂરો દાવો મંજૂર કરે તો વાર્ષિક હિસાબોમાં તેની ક્યાં અસર થાય ?
(અ) ફક્ત વેપાર ખાતામાં જમા બાજુ
(બ) વેપાર ખાતામાં ઉધાર બાજુ (ખરીદીમાંથી બાદ) અને નફા-નુકસાન ખાતામાં ઉધાર બાજુ
(ક) વેપાર ખાતામાં ઉધાર બાજુ (ખરીદીમાંથી બાદ) અને પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ
(ડ) વેપાર ખાતામાં જમા બાજુ, નફા-નુકસાન ખાતામાં ઉધાર બાજુ અને પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ

(11) કાચા સરવૈયામાં કાયમી મિલકતોનો ઘસારો આપેલો હોય તો તે વાર્ષિક હિસાબોમાં ક્યાં દર્શાવવામાં આવશે ?
(અ) નફા-નુકસાન ખાતામાં ઉધાર બાજુ
(બ) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ કાયમી મિલકતમાં ઉમેરાય.
(ક) પાકા સરવૈયામાં મિલકત-લેણાં બાજુ કાયમી મિલકતોમાંથી બાદ થાય
(ડ) નફા-નુકસાન ખાતામાં જમા બાજુ

(1) .... ના ખ્યાલ મુજબ દર વર્ષે સ્ટોક મૂલ્યાંકનની પદ્ધતિ બદલવી ન જોઈએ.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) પડતર

એકસૂત્રતા (ડ) દ્વિઅસર

(2) .... ના ખ્યાલના આધારે કાયમી મિલકતો પર ઘસારો ગણવામાં આવે છે.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) નાણાકીય માપ

(ક) હિસાબી એકમ ચાલુ પેઢી

(3) .... ના ખ્યાલ મુજબ વાર્ષિક હિસાબો બનાવતી વખતે માર્ચ મહિનાનો પગાર એપ્રિલ મહિનામાં ખરેખર ચૂકવાય તો પણ માર્ચ મહિના માટે ચૂકવવાના બાકી પગાર તરીકે નોંધાશે.

) સંપાદન (બ) પડતર

(ક) નાણાકીય માપ (ડ) દ્વિઅસર

(4) .... ના ખ્યાલ મુજબ માલિકના અંગત મુસાફરી ખર્ચ માટે પેઢીમાંથી ચૂકવેલ રકમ પેઢી માલિકના ઉપાડ ખાતે ઉધાર કરશે.

(અ) મહત્ત્વતા (હિસાબી એકમ

(ક) હિસાબી સમય (ડ) દ્વિઅસર

(5) .... ના ખ્યાલ અનુસાર પ્રામાણિક, મહેનતુ અને હોશિયાર કામદારોનો સમૂહ ફાયદાકારક હોવા છતાં તે અંગેની હિસાબી નોંધ પેઢીના ચોપડે થતી નથી.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) પૂર્ણ રજૂઆત

નાણાકીય માપ (ડ) દ્વિઅસર

(6) .... ના ખ્યાલ મુજબ દરેક હિસાબી સમયના અંતે નફા-નુકસાન ખાતું તથા પાકું સરવૈયું તૈયાર કરવામાં આવે છે.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) પડતર

(ક) નાણાકીય માપ (હિસાબી સમય

(7) .... ના ખ્યાલ મુજબ જ્યારે પણ ઘસારાની જોગવાઈ કરવાની પદ્ધતિમાં ફેરફાર થયો હોય ત્યારે આવા ફેરફારની નફા કે નુકસાન પર અને મિલકતની કિંમત પર થતી અસર દર્શાવીને તેનો નાણાકીય પત્રકોમાં ઉલ્લેખ થવો જોઈએ.

પૂર્ણ રજૂઆત (બ) પડતર

(ક) ચાલુ પેઢી (ડ) દ્વિઅસર

(8) .... ના ખ્યાલ મુજબ પેન, રબર, રફ લખવાનાં પેડ, પેન્સિલ જેવી સ્ટેશનરીની દરેક આઈટેમનાં જુદાં જુદાં ખાતાં રાખવાના બદલે તેને એક જ સ્ટેશનરી ખર્ચ ખાતામાં નોંધવામાં આવે છે.

(અ) દ્વિઅસર મહત્ત્વતા

(ક) એકસૂત્રતા (ડ) હિસાબી એકમ

(9) .... ના ખ્યાલ અનુસાર હિસાબોમાં સંભવિત દેવા અંગે જોગવાઈ કરવામાં આવી શકે પરંતુ સંભવિત મિલકતોની જોગવાઈ થતી નથી.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) પડતર

(ક) દ્વિઅસર શાણપણ અથવા રૂઢિચુસ્તપણું

(10) તા. 1-6-2016ના રોજ કૃપા કૉર્પોરેશને અનિલ એન્ટરપ્રાઇઝ પાસેથી કારખાનાનું મકાન ₹ 5 કરોડમાં ખરીદવાનો કરાર કર્યો. તા. 15-6-2016ના રોજ ₹ 5 કરોડ ચૂકવાયા અને તે તારીખે આ વ્યવહારનો દસ્તાવેજ થયો પણ તે તારીખે આ કારખાનાના મકાનનું બજાર મૂલ્ય ₹ 6 કરોડ હતું. .... ના ખ્યાલ અનુસાર ભલે આ મકાનનો ભાવ વધીને ₹ 6 કરોડ થઈ ગયો હોય પરંતુ હિસાબોમાં આ વ્યવહારની નોંધ ₹ 5 કરોડથી જ થશે.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) દ્વિઅસર

(ક) એકસૂત્રતા પડતર

(11) મૂળભૂત હિસાબી સમીકરણ અથવા પાકા સરવૈયાનું સમીકરણ એટલે કે મિલકતો = જવાબદારી + મૂડી એ ....ના ખ્યાલ પર આધારિત છે.

(અ) મહત્ત્વતા (બ) પડતર

દ્વિઅસર (ડ) એકસૂત્રતા

(12) ....ના ખ્યાલના કારણે અર્ધતૈયાર માલનું મૂલ્યાંકન તેની પાછળ થયેલ પડતરના આધારે કરવામાં આવે છે.

(અ) મહત્ત્વતા ચાલુ પેઢી

(ક) પૂર્ણ રજૂઆત (ડ) હિસાબી એકમ

(1) કઈ પદ્ધતિ હિસાબો લખવા માટેની ભારતની અતિ પ્રાચીન પદ્ધતિ છે ?

● દેશી નામાપદ્ધતિ (બ) દ્વિનોંધી નામાપદ્ધતિ

(ક) એકનોંધી નામાપદ્ધતિ (ડ) દેશી નામાપદ્ધતિ અને દ્વિનોંધી નામાપદ્ધતિ

(2) દેશીનામામાં રકમ લખતી વખતે રૂપિયા અને પૈસાની રકમ વચ્ચે કરાતી '⌡' નિશાનીને શું કહે છે ?

(અ) આવરો ● ઓળાયો

(ક) ઉતારો (ડ) ફાકું મારવું

(3) 'સુડિયું' કે 'દનિયું' તરીકે નીચેમાંથી કોને ઓળખવામાં આવે છે ?

(અ) પેટાનોંધ (બ) બેઠોમેળ

● કાચીનોંધ (ડ) રોજમેળ

(4) દેશીનામામાં મૂળ ચોપડા કે પ્રાથમિક ચોપડા તરીકે કયા ચોપડાને ઓળખવામાં આવે છે ?

(અ) આમનોંધ (બ) કરારનોંધ

(ક) ખાતાવહી ● રોજમેળ

(5) કયા મેળને ઠામમેળ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે ?

(અ) રોજમેળ (બ) જમાખર્ચીમેળ

● બેઠોમેળ (ડ) દાગીનામેળ

(6) વેપાર દરમિયાન કોઈ વ્યક્તિ સાથે આર્થિક લેવડ-દેવડ થઈ હોય અને કોઈ કારણસર તે વ્યક્તિનું નામ ભૂલાઈ ગયું હોય ત્યારે લેવડ-દેવડની નોંધ કયા ખાતે થાય છે ?

(અ) શ્રી તસલમાત ખાતે ● શ્રી શાહ ખાતે

(ક) શ્રી હથ્થુ ખાતે (ડ) શ્રી વટાવ ખાતે

(7) ધંધાના કોઈ લેણદારને ચૂકવવાની રકમ કોઈ વ્યક્તિ કે આંગડિયા દ્વારા મોકલવામાં આવે ત્યારે તે રકમ લેણદારને બદલે કયા ખાતે ઉધાર કરવામાં આવે છે ?

● શ્રી હથ્થુ ખાતે (બ) શ્રી શાહ ખાતે

(ક) શ્રી દેશાવર ખાતે (ડ) શ્રી તસલમાત ખાતે

(8) જ્યારે કોઈ વ્યક્તિને એકાદ દિવસ માટે નાણાં ઉછીના આપવામાં આવ્યાં હોય ત્યારે તે રકમને કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?

(અ) ઉબળેક ● ઉપરટપકે

(ક) દેશાવર (ડ) ત્રણેયમાંથી એકેય નહિ

(9) વેપાર-ધંધામાં શાખ પર માલની ખરીદીને લગતા વ્યવહારો કઈ પેટાનોંધમાં નોંધાય છે ?

● જમાનોંધ (બ) ઉધારનોંધ

(ક) કબાલાવહી (ડ) હૂંડીવહી

(10) દેશીનામામાં માલની આવક અને જાવકના હિસાબ માટે જે ચોપડો રાખવામાં આવે છે તેને કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?

(અ) આંકડાવહી (બ) સુધાવહી

(ક) કબાલાવહી ● જણસવહી

(11) વાયદા બજારના વેપારીઓ પોતાના વાયદાના સોદાઓની વિગતો નોંધવા માટે કયો ચોપડો રાખે છે ?

(અ) હૂંડીવહી ● કબાલાવહી

(ક) સુધાવહી (ડ) વ્યાજવહી

(12) હવાલામેળ કયા નામથી ઓળખાય છે ?

(અ) ઉતારો (બ) સરવૈયું

(ક) રોજમેળ ● અચળમેળ

(13) નીચેના પૈકી કયું ખાતું કાચું ખાતું નથી ?

(અ) શ્રી ઘરખર્ચ ખાતું (બ) શ્રી પગાર ખાતું

(ક) શ્રી વકરા ખાતું (ડ) શ્રી કમિશન ખાતું

(14) દેશી નામાપદ્ધતિમાં ક્યાં ખાતાં વર્ષના અંતે બંધ કરવામાં આવે છે ?

(અ) પાકાં ખાતાં (બ) કાચાં ખાતાં

(ક) મિલકતોનાં ખાતાં (ડ) વ્યક્તિઓનાં ખાતાં

(15) દેશી નામાપદ્ધતિમાં કાચાં ખાતાં બંધ કરવાની નોંધ ક્યાં થાય છે ?

(અ) સુધાવહી (બ) જમા-ખર્ચી મેળ

(ક) જમાવહી (ડ) ઉધારવહી

(16) દેશી નામાપદ્ધતિમાં પાકાં ખાતાં ક્યાં નોંધાય છે ?

(અ) હવાલામેળમાં (બ) ખરીદ-વકરા ખાતામાં

(ક) વટાવ ખાતામાં (ડ) સરવૈયામાં

(17) દેશી નામાપદ્ધતિમાં સરવૈયાની જમા બાજુ અને ઉધાર બાજુનો તફાવત ઉધાર બાજુ પર શેના તરીકે દર્શાવાય છે ?

(અ) આખર સ્ટૉક (બ) સિલક-વધઘટ

(ક) શ્રી પુરાંત જણસે (ડ) શ્રી પુરાંત બાકી

(18) દેશી નામાપદ્ધતિમાં સરવૈયાનું સ્વરૂપ કોના જેવું હોય છે ?

(અ) ઉતારા (બ) દાગીનામેળ

(ક) રોજમેળ (ડ) ઉધાર-નોંધ

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) જે સંસ્થાનો ઉદ્દેશ નફાનો નહિ પરંતુ તેના સભ્યોનો ઉત્કર્ષ કરવાનો અને સેવા પૂરી પાડવાનો હોય, તેને કઈ સંસ્થા કહેવાય ?

(અ) કંપની (બ) સરકારી

(ક) વેપારી (ડ) બિનવેપારી

(2) આવક-જાવક ખાતું એ .... ખાતા જેવું છે, જ્યારે ઊપજ-ખર્ચ ખાતું એ .... ખાતા જેવું છે.

(અ) નફા-નુકસાન, રોકડ (બ) પાકું સરવૈયું, નફા-નુકસાન

(ક) નફા-નુકસાન, પાકું સરવૈયું (ડ) રોકડ, નફા-નુકસાન

(3) મૂડી પ્રકારના ખર્ચા ક્યાં દર્શાવાય છે ?

(અ) પાકા સરવૈયામાં મિલકતો બાજુ (બ) પાકા સરવૈયામાં જવાબદારી બાજુ

(ક) ઊપજ-ખર્ચ ખાતાની ઉધાર બાજુ (ડ) આવક-જાવક ખાતાની ઉધાર બાજુ

(4) મોટા પાયે કરેલ રંગરોગાન ખર્ચ કેવા પ્રકારનો ખર્ચ છે ?

(અ) મહેસૂલી ખર્ચ (બ) મૂડી ખર્ચ

(ક) પ્રસારિત મહેસૂલી ખર્ચ (ડ) વહીવટી ખર્ચ

(5) મૂડીકૃત કરેલ આવક ક્યાં લખાય ?

(અ) ઊપજ-ખર્ચ ખાતાંની ઉધાર બાજુ (બ) ઊપજ-ખર્ચ ખાતાંની જમા બાજુ

(ક) પાકા સરવૈયામાં મૂડીભંડોળમાં ઉમેરાય (ડ) પાકા સરવૈયામાં મૂડીભંડોળમાંથી બાદ થાય

(6) ઊપજ-ખર્ચ ખાતાની જમા બાકીને શું કહેવાય ?

(અ) ઊપજનો ખર્ચ કરતાં વધારો (બ) ખર્ચનો ઊપજ કરતાં વધારો

(ક) શરૂની રોકડ/બૅન્કસિલક (ડ) આખરની રોકડ/બૅન્કસિલક

હિસાબી ધોરણોનો અર્થ અને ખ્યાલ (Meaning and Concept of Accounting Standards)

હિસાબી ધોરણો હિસાબી વ્યવસાયની સંસ્થા (ICAI) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવતા લખેલા સમાન હિસાબી નિયમો અને માર્ગદર્શક વિધાનો છે જે નાણાકીય પત્રકો તૈયાર કરવા માટે તથા તેની રજૂઆત કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવામાં આવે છે. હિસાબી ધોરણોમાં આપવામાં આવેલ નિયમો કે નીતિઓ કે માર્ગદર્શન સામાન્ય રીતે નાણાકીય પત્રકોમાં આપવામાં આવતી હિસાબી માહિતીની માપણી, મૂલ્યાંકન અને રજૂઆત અંગેના હોય છે. કોહલરના મત મુજબ હિસાબી ધોરણો એ રિવાજ, કાયદા અને વ્યવસાયી સંસ્થા દ્વારા હિસાબનીશ પર લાદવામાં આવતો નીતિવિષયક ધારો છે.

ICAI દ્વારા બહાર પાડેલાં હિસાબી ધોરણો

ધી ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ્સ ઓફ ઇન્ડિયા (ICAI) દ્વારા નીચેનાં હિસાબી ધોરણો બહાર પાડવામાં આવ્યા છે :

ક્રમ	હિસાબી ધોરણ	શીર્ષક
1	Ind AS-1	Presentation of Financial Statements
2	Ind AS-2	Inventories
3	Ind AS-7	Statement of Cash Flows
4	Ind AS-8	Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors
5	Ind AS-10	Events After the Reporting Period
6	Ind AS-12	Income Taxes
7	Ind AS-16	Property, Plant and Equipment
8	Ind AS-17	Leases
9	Ind AS-19	Employee Benefits
10	Ind AS-20	Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance
11	Ind AS-21	The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates
12	Ind AS-23	Borrowing Costs
13	Ind AS-24	Related Party Disclosures
14	Ind AS-27	Separate Financial Statements
15	Ind AS-28	Investments in Associates and Joint Ventures
16	Ind AS-29	Financial Reporting in Hyperinflationary Economies
17	Ind AS-32	Financial Instruments : Presentation
18	Ind AS-33	Earnings Per Share
19	Ind AS-34	Interim Financial Reporting
20	Ind AS-36	Impairment of Assets
21	Ind AS-37	Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
22	Ind AS-38	Intangible Assets
23	Ind AS-40	Investment Property
24	Ind AS-41	Agriculture
25	Ind AS-101	First-time Adoption of Indian Accounting Standards
26	Ind AS-102	Share-based Payment
27	Ind AS-103	Business Combinations
28	Ind AS-104	Insurance Contracts
29	Ind AS-105	Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations
30	Ind AS-106	Exploration for and Evaluation of Mineral Resources
31	Ind AS-107	Financial Instruments : Disclosures
32	Ind AS-108	Operating Segments
33	Ind AS-109	Financial Instruments
34	Ind AS-110	Consolidated Financial Statements
35	Ind AS-111	Joint Arrangements
36	Ind AS-112	Disclosure of Interests in Other Entities
37	Ind AS-113	Fair Value Measurement
38	Ind AS-114	Regulatory Deferral Accounts
39	Ind AS-115	Revenue from Contracts with Customers

1. દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ભાગીદારોની મૂડી પરનું વ્યાજ એ ભાગીદાર માટે શું છે ?
(અ) ખર્ચ (બ) દેવું
આવક (ડ) નુકસાન

(2) કઈ પદ્ધતિમાં મૂડીની રકમ બદલાતી હોવાથી મૂડીનું વ્યાજ દર વર્ષે બદલાતું રહે છે ?
અસ્થિર મૂડી ખાતાંની પદ્ધતિ (બ) સ્થિર મૂડી ખાતાંની પદ્ધતિ
(ક) ચાલુ ખાતાંની પદ્ધતિ (ડ) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ

(3) હંગામી મૂડી પ્રથામાં ભાગીદારના ભાગનો નફો કયા ખાતે કઈ બાજુ લખાય ?
(અ) મૂડી ખાતે ઉધાર મૂડી ખાતે જમા
(ક) ચાલુ ખાતે ઉધાર (ડ) ચાલુ ખાતે જમા

(4) જો સ્થિર મૂડી ખાતાંની પદ્ધતિ હોય, તો ઉપાડ ખાતું બંધ કરી વર્ષના અંતે કયા ખાતે લઈ જવામાં આવે છે ?
(અ) મૂડી ખાતે ચાલુ ખાતે
(ક) નફા-નુકસાન ખાતે (ડ) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે

(5) ભાગીદારના ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ પેઢી માટે શું ગણાય ?
(અ) ખર્ચ (બ) દેવું
આવક (ડ) નુકસાન

(6) ભાગીદારોના ઉપાડ પરનું વ્યાજ એ ભાગીદાર માટે શું છે ?
ખર્ચ (બ) દેવું
(ક) આવક (ડ) નુકસાન

(7) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાકી એટલે ....
(અ) કાચો નફો (બ) કાચી ખોટ
(ક) વહેંચણીપાત્ર નફો વહેંચણીપાત્ર ખોટ

(8) જો ભાગીદારી કરારનામામાં મૂડી પર વ્યાજની જોગવાઈ કરવામાં ન આવી હોય, તો કેટલા ટકા વ્યાજ આપવું ?
(અ) 6 % (બ) 9 %
(ક) 12 % કાંઈ નહિ

(9) જો ભાગીદારી કરારપત્રમાં સ્પષ્ટતા ન હોય, તો પેઢીએ ભાગીદારને ધીરેલી લોન પર કેટલા ટકા વ્યાજ ગણાય ?
6 % (બ) 9 %
(ક) 12 % (ડ) વ્યાજ ગણાશે નહિ

(10) A, B અને Cની મૂડીનું પ્રમાણ 3:2:1 હોય અને વર્ષનો વહેંચણીપાત્ર નફો ₹ 66,000 હોય, તો Cને કેટલો નફો મળે ?
(અ) ₹ 11,000 ₹ 22,000
(ક) ₹ 33,000 (ડ) ₹ 66,000

(1) ભારતમાં ભાગીદારી કાયદો કયા વર્ષથી અમલમાં આવ્યો છે ?
(અ) 1923 1932
(ક) 1947 (ડ) 1956

(2) ભાગીદારી કરારમાં જોગવાઈ ન હોય, તો ભાગીદારો વચ્ચે નફો કે નુકસાન કયા પ્રમાણમાં વહેંચાય છે ?
(અ) મૂડીના પ્રમાણમાં (બ) લાભના પ્રમાણમાં
(ક) ત્યાગના પ્રમાણમાં સરખા પ્રમાણમાં

(3) વેપાર ખાતાંની જમા બાકી એટલે ....
કાચો નફો (બ) ચોખ્ખો નફો
(ક) કાચી ખોટ (ડ) ચોખ્ખી ખોટ

(4) માલપરત ઉધાર એટલે શું ?

(અ) ખરીદી ● ખરીદમાલ પરત

(ક) વેચાણ (ડ) વેચાણમાલ પરત

(5) માલપરત જમા એટલે શું ?

(અ) ખરીદપરત ● વેચાણપરત

(ક) ખરીદી (ડ) વેચાણ

(6) બૅન્ક ઓવરડ્રાફ્ટની કઈ બાકી હોય છે ?

(અ) ઉધાર બાકી ● જમા બાકી

(ક) ઉધાર અને જમા (ડ) એક પણ નહિ

(7) નફા-નુકસાન ખાતાંની જમા બાકી કાચા સરવૈયામાં આપેલ હોય તો ક્યાં દર્શાવાશે ?

(અ) વેપાર ખાતે (બ) નફા-નુકસાન ખાતે

● નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતે (ડ) મૂડી/ચાલુ ખાતે

(8) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંની ઉધાર બાજુ કઈ વિગત દર્શાવાય છે ?

(અ) ઉપાડ પર વ્યાજ (બ) ચાલુ ખાતાંની ઉધાર બાકીનું વ્યાજ

(ક) ચોખ્ખો નફો ● સામાન્ય અનામત ખાતે લઈ જવાની રકમ

(9) સામાન્ય રીતે ચાલુ ખાતાંની કઈ બાકી હોય છે ?

(અ) ઉધાર (બ) જમા

● ઉધાર કે જમા (ડ) આપેલ પૈકી એક પણ નહિ

(10) ધંધાની આર્થિક પરિસ્થિતિ .... રજૂ કરે છે.

(અ) કાચું સરવૈયું (બ) વેપાર ખાતું

● પાકું સરવૈયું (ડ) નફા-નુકસાન ખાતું

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ભાગીદારી પેઢીનું પુનર્ગઠન થાય ત્યારે .... બનાવવામાં આવે છે.

(અ) વેપાર ખાતું ● પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતું

(ક) માલમિલકત નિકાલ ખાતું (ડ) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું

(2) ભાગીદારી પેઢીનું પુનર્ગઠન થાય ત્યારે મિલકતોની કિંમતમાં વધારો થાય તો તેની અસર ક્યાં થાય ?

● મિલકતોની કિંમતમાં ઉમેરાય અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે જમા

(બ) મિલકતોની કિંમતમાં ઉમેરાય અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે ઉધાર

(ક) મિલકતોની કિંમતમાંથી બાદ અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે જમા

(ડ) મિલકતોની કિંમતમાંથી બાદ અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે ઉધાર

(3) ભાગીદારી પેઢીનું પુનર્ગઠન થાય ત્યારે દેવાંની કિંમતમાં ઘટાડો થાય તો તેની અસર ક્યાં થાય ?

● જે-તે દેવાંમાંથી બાદ અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે જમા

(બ) જે-તે દેવાંમાંથી બાદ અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે ઉધાર

(ક) જે-તે દેવાંમાં ઉમેરાય અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે જમા

(ડ) જે-તે દેવાંમાં ઉમેરાય અને પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે ઉધાર

(4) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાંને .... તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

(અ) મૂડી અનામત ખાતાં (બ) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાં

● નફા-નુકસાન હવાલા ખાતાં (ડ) નફા-નુકસાન ખાતાં

(5) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાંનો નફો કે નુકસાન કયા પ્રમાણમા ભાગીદારો વચ્ચે વહેંચવામાં આવે છે ?

(અ) ત્યાગના પ્રમાણમાં (બ) લાભના પ્રમાણમાં

(ક) નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં ● જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં

(6) ભાગીદારી પેઢીના પુનર્ગઠન વખતે પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ એકત્રિત નફો ક્યાં દર્શાવવામાં આવે છે ?

(અ) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાંમાં જમા બાજુ

(બ) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતાંમાં જમા બાજુ

● ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંમાં જમા બાજુ

(ડ) ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંમાં ઉધાર બાજુ

(7) ભાગીદારી પેઢીનાં પુનર્ગઠનમાં ત્યાગ = ...

(અ) નવો નફા-નુકસાનનો ભાગ × જૂનો નફા-નુકસાનનો ભાગ

(બ) નવો નફા-નુકસાનનો ભાગ – જૂનો નફા-નુકસાનનો ભાગ

● જૂનો નફા-નુકસાનનો ભાગ – નવો નફા-નુકસાનનો ભાગ

(ડ) જૂનો મૂડીનો ભાગ – નવો મૂડીનો ભાગ

(8) ભાગીદારી પેઢીના પુનર્ગઠનમાં લાભનું પ્રમાણ = ...

● નવો નફા-નુકસાનનો ભાગ – જૂનો નફા-નુકસાનનો ભાગ

(બ) જૂનો નફા-નુકસાનનો ભાગ – નવો નફા-નુકસાનનો ભાગ

(ક) નવું મૂડીનું પ્રમાણ – જૂનું મૂડીનું પ્રમાણ

(ડ) જૂનું મૂડીનું પ્રમાણ – નવું મૂડીનું પ્રમાણ

(9) ભાગીદારી પેઢીના પુનર્ગઠન વખતે રોકાણો .... કિંમતે પુનઃમૂલ્યાંકન બાદના પાકા સરવૈયામાં દર્શાવવામાં આવે છે.

(અ) ચોપડે કિંમતે - બજારકિંમતે (બ) પડતરકિંમતે

● બજારકિંમતે (ડ) દાર્શનિક કિંમતે

(10) ભાગીદારી પેઢીના પુનર્ગઠન વખતે પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ કારીગર નફા ભાગ ભંડોળ ક્યાં દર્શાવવામાં આવે છે ?

(અ) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાંમાં જમા બાજુ

● પુનઃમૂલ્યાંકન બાદના પાકા સરવૈયામાં મૂડી-દેવાં બાજુ

(ક) ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંમાં જમા બાજુ

(ડ) ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંમાં ઉધાર બાજુ

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ભાગીદારના પ્રવેશ વખતે સામાન્ય અનામત અને નફા-નુકસાન ખાતાની જમા બાકી .... ખાતે લઈ જવામાં આવે છે.

(અ) પ્રવેશ પામનાર ભાગીદારના મૂડી ખાતે

(બ) નવા ભાગીદાર સહિત બધા જ ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે

● જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે

(ડ) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતે

(2) ભાગીદારના પ્રવેશ વખતે પેઢીના પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ પાઘડીની નોંધ .... થાય છે.

● જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં ઉધાર, પાઘડી ખાતે જમા

(બ) નવા ભાગીદાર સહિત બધા ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં જમા

(ક) પ્રવેશ પામનાર ભાગીદારના મૂડી ખાતે જમા, પાઘડી ખાતે ઉધાર

(ડ) જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં જમા, પાઘડી ખાતે ઉધાર

(3) નવા ભાગીદારે લાવેલ પાઘડીનું પ્રીમિયમ .... બાજુ લઈ જવામાં આવે છે.

(અ) જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં ઉધાર

(બ) જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં જમા

(ક) જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે તેમના ત્યાગના પ્રમાણમાં ઉધાર

● જૂના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતે તેમના ત્યાગના પ્રમાણમાં જમા

(4) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતું .... પ્રકારનું ખાતું છે.
(અ) વ્યક્તિ ● ઉપજ-ખર્ચ
(ક) માલ-મિલકત નિકાલ (ડ) કામચલાઉ

(5) નવો ભાગીદાર તેના ભાગની પાઘડીની રકમ રોકડમાં લાવે ત્યારે .... ખાતું જમા કરવામાં આવે છે.
(અ) રોકડ ● પાઘડીના પ્રીમિયમ
(ક) પાઘડી (ડ) તેનું મૂડી ખાતું

(6) હિસાબી ધોરણ 26 મુજબ .... પાઘડી ચોપડે દર્શાવી શકાય નહિ.
(અ) પાઘડી માટે ખરેખર અવેજ આપેલ હોય તેવી
● સ્વ-મૂલ્યાંકન દ્વારા આંકવામાં આવેલ
(ક) (અ) અને (બ) બંને
(ડ) (અ) અને (બ) બેમાંથી એક પણ નહિ

(7) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાને .... ખાતું પણ કહે છે.
(અ) નફા-નુકસાન ખાતું ● નફા-નુકસાન હવાલા ખાતું
(ક) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું (ડ) નફા-નુકસાન ઉપલક ખાતું

(8) જ્યારે ફક્ત નફા-નુકસાનનું જૂનું પ્રમાણ જ આપેલ હોય ત્યારે જૂના ભાગીદારોનું ત્યાગનું પ્રમાણ = ...
(અ) સરખા હિસ્સે ● જૂનું પ્રમાણ
(ક) જૂનો ભાગ – નવો ભાગ (ડ) શોધી શકાય નહિ

(9) જૂના ભાગીદારે પણ તેના ભાગની પાઘડી .... સંજોગોમાં અન્ય જૂના ભાગીદારને આપવી પડે છે.
(અ) તેની મૂડી ઓછી હોય ત્યારે
● નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં તેનો ભાગ, જૂના ભાગ કરતાં વધારે હોય ત્યારે
(ક) નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં તેનો ભાગ, જૂના ભાગ કરતાં ઓછો હોય ત્યારે
(ડ) નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં તેનો ભાગ નવા ભાગ જેટલો હોય ત્યારે

(10) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાનો નફો કે ખોટ .... ખાતે .... પ્રમાણમાં લઈ જવામાં આવે છે.
(અ) જૂના ભાગીદારો, સરખા હિસ્સે (બ) બધા ભાગીદારો, નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં
(ક) જૂના ભાગીદારો, ત્યાગના પ્રમાણમાં ● જૂના ભાગીદારો, જૂના પ્રમાણમાં

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ભાગીદારની નિવૃત્તિ વખતે પાકા-સરવૈયામાં દર્શાવેલ નફા-નુકસાન ખાતાંની ઉધાર બાકી .... તરીકે નોંધાય છે.
● નિવૃત્ત થતા ભાગીદાર સહિત બધા ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં
(બ) નિવૃત્ત થતા ભાગીદાર સહિત બધા ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની જમા બાજુ જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં
(ક) ફક્ત નિવૃત્ત થતા ભાગીદારના મૂડી ખાતાંની જમા બાજુ
(ડ) બાકીના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ તેમના લાભના પ્રમાણમાં

(2) ભાગીદારની નિવૃત્તિ વખતે પેઢીના પાકા સરવૈયામાં દર્શાવેલ પાઘડી .... તરીકે નોંધાય છે.
(અ) નવા પાકા સરવૈયામાં દર્શાવવામાં આવે છે - જો ભાગીદારો નક્કી કરે તો
● બધા જ ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં
(ક) બધા જ ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની જમા બાજુ જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં
(ડ) ફક્ત નિવૃત્ત થતા ભાગીદારના મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ

(3) નિવૃત્ત ભાગીદારને આપવાની પાઘડી .... તરીકે નોંધાય છે.
(અ) બધા જ ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની જમા બાજુ, જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં
(બ) બધા જ ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની જમા બાજુ, તેમના લાભના પ્રમાણમાં
● બાકીના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ, તેમના લાભના પ્રમાણમાં
(ડ) બાકીના ભાગીદારોનાં મૂડી ખાતાંની ઉધાર બાજુ, તેમના નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં

(4) જ્યારે ફક્ત નફા-નુકસાનનું જૂનું પ્રમાણ જ આપેલ હોય ત્યારે બાકીના ભાગીદારોનું લાભનું પ્રમાણ = ...

(અ) 1:1 ● જૂનું પ્રમાણ

(ક) મૂડીનું પ્રમાણ (ડ) શોધી શકાય નહિ

(5) નિવૃત્ત થતા ભાગીદાર સિવાયના ભાગીદારોમાંથી કોઈ એક ભાગીદારને પણ પાઘડી .... ત્યારે મળે છે.

(અ) તેની મૂડી વધારે હોય

(બ) નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં તેનો ભાગ, જૂના ભાગ કરતાં વધારે હોય

● નવા નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં તેનો ભાગ, જૂના ભાગ કરતાં ઓછો હોય

(ડ) જૂનો ભાગ અને નવો ભાગ સરખો હોય

(6) ભાગીદારની નિવૃત્તિ કે મૃત્યુ વખતે પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતાંની ખોટ .... ખાતે .... પ્રમાણમાં મૂડી ખાતાંની .... બાજુ નોંધાય છે.

(અ) બાકીના ભાગીદારો, નવા નફા-નુકસાન, ઉધાર

(બ) બધા જ ભાગીદારો, જૂના નફા-નુકસાન, જમા

● બધા જ ભાગીદારો, જૂના નફા-નુકસાન, ઉધાર

(ડ) બધા જ ભાગીદારો, સરખે હિસ્સે, ઉધાર

(7) નિવૃત્ત થતા ભાગીદારને ચૂકવવાની બાકી રકમ પર ભાગીદારી કરારમાં કોઈ ઉલ્લેખ ન હોય તો .... વ્યાજ ચૂકવવાપાત્ર છે.

(અ) 10 % વાર્ષિક (બ) 12 % વાર્ષિક

● 6 % વાર્ષિક (ડ) શૂન્ય

(8) હિસાબી વર્ષ 31-3-2016ના રોજ પૂરું થાય છે. તા. 30-6-2016ના રોજ ભાગીદારનું મૃત્યુ થાય છે. તેનો નફામાં ભાગ $\frac{1}{3}$ છે. ગયા વર્ષના નફા ₹ 24,000ને આધારે નફામાં ભાગ મળવાપાત્ર હોય તો તેને મૃત્યુ વખતે .... નફાના ભાગ તરીકે મળશે.

(અ) ₹ 8000 (બ) ₹ 24,000

(ક) ₹ 1333 ● ₹ 2000

(9) શ્વેતા, ગીતા અને જ્યોતિ સરખા હિસ્સે નફો-નુકસાન વહેંચતા ભાગીદારો છે. ગીતા નિવૃત્ત થાય છે. ગીતાનો ભાગ શ્વેતા અને જ્યોતિને સરખે હિસ્સે મળે છે, તો શ્વેતા અને જ્યોતિનું નવું નફા-નુકસાનનું પ્રમાણ .... થશે.

(અ) 3:1 (બ) 2:1

(ક) 1:2 ● 1:1

(10) કામદાર નફા ભાગ ભંડોળ ભાગીદારની નિવૃત્તિ વખતે .... તરીકે નોંધાય છે.

● નવા પાકા સરવૈયામાં જવાબદારી તરીકે

(બ) બધા જ ભાગીદારો ખાતે જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં જમા

(ક) બધા જ ભાગીદારો ખાતે જૂના નફા-નુકસાનના પ્રમાણમાં ઉધાર

(ડ) નિવૃત્ત થતા ભાગીદાર ખાતે જમા

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) ભાગીદારી પેઢીનું વિસર્જન કેટલી રીતે થઈ શકે ?

(અ) એક (બ) ત્રણ

● બે (ડ) ચાર

(2) વિસર્જન સમયે ભાગીદારી પેઢીની મિલકતો અને જવાબદારીઓની હિસાબી અસર આપવા માટે તૈયાર કરવામાં આવતું ખાતું – ....

(અ) નફા-નુકસાન ખાતું (બ) નફા-નુકસાન ફાળવણી ખાતું

(ક) પુનઃમૂલ્યાંકન ખાતું ● સંપાદન ખાતું

(3) સંપાદન ખાતું કયા પ્રકારનું ખાતું છે ?

(અ) પાકા-સરવૈયા (બ) વ્યક્તિ

● માલ-મિલકત (ડ) ઊપજ-ખર્ચ

(1) હાલના કંપનીધારાના નિયમ પ્રમાણે કંપની શૅરદીઠ ઓછામાં ઓછી કેટલી કિંમતે તેના શૅર બહાર પાડી શકે ?

(અ) ₹ 100 (બ) ₹ 1000

● ₹ 1 (ડ) ₹ 0.50

(2) કંપનીને શૅરનાં જાહેર ભરણાં માટે કોની સંમતિ લેવી પડે છે ?

(અ) કેન્દ્ર સરકાર ● સેબી

(ક) રાજ્ય સરકાર (ડ) રીઝર્વ બૅન્ક

(3) સેબીના નિયમ મુજબ શૅરઅરજી વખતે મંગાવેલ શૅરદીઠ રકમ તે શૅરની ઇશ્યુ કિંમત કરતાં .... ટકાથી ઓછી હોવી જોઈએ નહિ.

● 25 (બ) 30

(ક) 5 (ડ) 20

(4) જો જાહેર ભરણાંમાં અરજી વખતે બહાર પાડેલ શૅર કરતાં .... ઓછા શૅરની અરજીઓ આવે, તો શૅરનું ભરણું રદ કરવામાં આવે છે.

(અ) 50 %થી (બ) 75 %થી

● 90 %થી (ડ) 100 %થી

(5) કંપની તેના શૅર, શૅરની મૂળકિંમતના વધુમાં વધુ કેટલા ટકા લેખે પ્રીમિયમથી બહાર પાડી શકે છે ?

(અ) 10 % (બ) 100 %

(ક) 25 % ● કોઈ મર્યાદા નથી.

(6) શૅર જપ્ત થાય ત્યારે જપ્ત થયેલા શૅર પર મંગાવેલી કુલ રકમ .... કરવામાં આવે છે.

(અ) શૅરજપ્તી ખાતે ઉધાર (બ) શૅરજપ્તી ખાતે જમા

(ક) શૅરમૂડી ખાતે જમા ● શૅરમૂડી ખાતે ઉધાર

(7) કંપનીઓ બાકી હપ્તાની રકમ પર શિડ્યુલ Iના ટેબલ F મુજબ વધુમાં વધુ કેટલા ટકા લેખે વ્યાજ વસૂલ કરી શકશે ?

(અ) વાર્ષિક 15 %ના દરે ● વાર્ષિક 10 %ના દરે

(ક) માસિક 2 %ના દરે (ડ) માસિક 1 %ના દરે

(8) જ્યારે જપ્ત થયેલા બધા જ શૅર ફરીથી બહાર પાડવામાં આવે ત્યારે શૅરજપ્તી ખાતાની બાકી .... ખાતે લઈ જવામાં આવે છે.

(અ) શૅરમૂડી (બ) નફા-નુકસાન

● મૂડી અનામત (ડ) સામાન્ય અનામત

(9) જપ્ત થયેલા શૅર પર પ્રીમિયમની રકમ મળી ન હોય તો તે પ્રમાણસર પ્રીમિયમની રકમ ....

● જામીનગીરી પ્રીમિયમ ખાતે ઉધારાય છે. (બ) જામીનગીરી પ્રીમિયમ ખાતે જમા થાય છે.

(ક) મૂડી અનામત ખાતે જમા થાય છે. (ડ) શૅરમૂડી ખાતે ઉધારાય છે.

(10) નીચેનામાંથી કઈ મૂડી કંપનીના પાકા સરવૈયામાં 'શૅરમૂડી'ના શીર્ષક હેઠળ દર્શાવવામાં આવતી નથી ?

(અ) સત્તાવાર મૂડી (બ) બહાર પાડેલી મૂડી

● અનામત મૂડી (ડ) ભરાયેલી મૂડી

(1) ડિબેન્ચર એ કંપની માટે .... છે.

(અ) મૂડી (બ) લેણું

● દેવું (ડ) મિલકત

(2) ડિબેન્ચરહોલ્ડર્સને કંપની તેમના ડિબેન્ચર પર .... આપે છે.

(અ) ડિવિડન્ડ ● વ્યાજ

(ક) નફામાં ભાગ (ડ) વ્યાજ અને ડિવિડન્ડ બંને

(3) ડિબેન્ચર કેટલા ટકા વટાવથી બહાર પાડી શકાય છે ?

(અ) 10 ટકા (બ) 5 ટકા

(ક) 20 ટકા ● બોર્ડ ઑફ ડિરેક્ટર્સ દ્વારા નક્કી કરેલ દરે

(4) કંપનીએ બહાર પાડેલા ડિબેન્ચર પાકા સરવૈયામાં કયા શીર્ષક હેઠળ દર્શાવવામાં આવે છે ?

● બિનચાલુ દેવાં (બ) શૅરમૂડી અને અનામતો

(ક) ચાલુ દેવાં (ડ) રોકાણો

(5) ડિબેન્ચર પ્રીમિયમથી બહાર પાડતાં મળેલ પ્રીમિયમની રકમ કયા ખાતે લઈ જવામાં આવે છે ?

(અ) મૂડી અનામત ખાતે (બ) સામાન્ય અનામત ખાતે

● જામીનગીરી પ્રીમિયમ અનામત ખાતે (ડ) નફા-નુકસાનના પત્રક ખાતે

(6) ડિબેન્ચર પ્રીમિયમથી બહાર પાડતાં મળેલ પ્રીમિયમની રકમ .... છે.

(અ) મહેસૂલી નફો (બ) મૂડી નુકસાન

(ક) મહેસૂલી નુકસાન ● મૂડી નફો

(7) જ્યારે કંપની દ્વારા ડિબેન્ચરની પૂરેપૂરી રકમ અરજી વખતે જ મંગાવવામાં આવે ત્યારે તે રકમ કયા ખાતે જમા કરવામાં આવશે ?

(અ) ડિબેન્ચરઅરજી ખાતે ● ડિબેન્ચરઅરજી અને મંજૂરી ખાતે

(ક) ડિબેન્ચરમંજૂરી ખાતે (ડ) ડિબેન્ચરહોલ્ડર્સ ખાતે

(8) કંપની મૂડીમાંથી ડિબેન્ચર પરત કરવાનું નક્કી કરે તે પહેલાં, કંપનીએ તેણે બહાર પાડેલા ડિબેન્ચરની કુલ દાર્શનિક કિંમતની રકમના .... ટકા ડિબેન્ચર પરત અનામત ખાતે લઈ જવા પડશે.

(અ) 10 ● 25

(ક) 100 (ડ) 15

(9) કંપની નફામાંથી ડિબેન્ચર પરત કરવાનું નક્કી કરે તે પહેલાં, કંપનીએ તેણે બહાર પાડેલા ડિબેન્ચરની કુલ દાર્શનિક કિંમતની રકમના .... ટકા ડિબેન્ચર પરત અનામત ખાતે લઈ જવા પડશે.

(અ) 10 (બ) 25

● 100 (ડ) 15

(10) કંપનીના નિયમ, 2014 મુજબ, નાણાકીય વર્ષના અંતમાં એટલે કે 31 માર્ચના રોજ, જે ડિબેન્ચર્સ પરત કરવાના હોય તેની કુલ દાર્શનિક કિંમત(Face value)ના ઓછામાં ઓછા .... ટકા જેટલી રકમ વર્ષની શરૂઆતમાં એટલે કે 30 એપ્રિલ સુધીમાં રોકાણ કરવી પડશે.

(અ) 25 ● 15

(ક) 100 (ડ) 10

(1) કંપનીનાં નાણાકીય પત્રકોમાં ....નો સમાવેશ થાય છે.

(અ) નફા-નુકસાનનું પત્રક અને પાકું સરવૈયું

(બ) રોકડ પ્રવાહ પત્રક અને ઇક્વિટીમાં ફેરફાર દર્શાવતું પત્રક

(ક) હિસાબોને લગતી નોંધો

● ઉપરના બધા જ

(2) કંપનીધારા 2013ના પરિશિષ્ટ-III મુજબ નફા-નુકસાનનું પત્રક અને પાકું સરવૈયું .... સ્વરૂપમાં તૈયાર કરવું ફરજિયાત છે.

(અ) આડા કે T

● ઊભા

(ક) નફા-નુકસાનનું પત્રક આડા સ્વરૂપે અને પાકું સરવૈયું ઊભા

(ડ) નફા-નુકસાનનું પત્રક ઊભા સ્વરૂપે અને પાકું સરવૈયું આડા

(3) કંપનીધારા 2013ના પરિશિષ્ટ-III મુજબ .... નિર્ધારિત નમૂનામાં જ તૈયાર કરવું/કરવા ફરજિયાત છે.

(અ) પાકું સરવૈયું

(બ) નફા-નુકસાનનું પત્રક

● પાકું સરવૈયું અને નફા-નુકસાનનું પત્રક બંને

(ડ) પાકું સરવૈયું અને નફા-નુકસાનના પત્રકમાંથી એક પણ નહિ

(4) .... માટે નફા-નુકસાનનું પત્રક તેમજ પાકું સરવૈયું ઊભા સ્વરૂપે નિર્ધારિત નમૂનામાં જ તૈયાર કરવું ફરજિયાત છે.

(અ) એકાંકી વેપારી પેઢી

(બ) ભાગીદારી પેઢી

(ક) બધી જ કંપનીઓ

● વીમા કંપની, વીજળી કંપની અને બેન્કિંગ કંપની સિવાયની કંપનીઓ

(5) પાકું સરવૈયું .... જ્યારે નફા-નુકસાનનું પત્રક .... તૈયાર કરવામાં આવે છે.

(અ) ચોક્કસ હિસાબી સમય માટે, ચોક્કસ દિવસના રોજ

● ચોક્કસ દિવસના રોજ, ચોક્કસ હિસાબી સમય માટે

(ક) ચોક્કસ દિવસના રોજ, ચોક્કસ દિવસના રોજ

(ડ) ચોક્કસ હિસાબી સમય માટે, ચોક્કસ હિસાબી સમય માટે

(6) .... એ કંપનીની નાણાકીય સ્થિતિ દર્શાવે છે, જ્યારે .... એ નાણાકીય દેખાવ દર્શાવે છે.

(અ) નફા-નુકસાનનું પત્રક, રોકડ પ્રવાહ પત્રક (બ) પાકું સરવૈયું, રોકડ પ્રવાહ પત્રક

(ક) નફા-નુકસાનનું પત્રક, પાકું સરવૈયું ● પાકું સરવૈયું, નફા-નુકસાનનું પત્રક

(7) કંપનીધારા 2013 અનુસાર કંપનીની મિલકતો અને જવાબદારીઓને .... અને ....માં વર્ગીકૃત કરવામાં આવેલ છે.

(અ) ચાલુ, કાયમી (બ) કાયમી, કાયમી

(ક) ટૂંકા ગાળા માટે, લાંબા ગાળા માટે ● ચાલુ, બિનચાલુ

(8) .... મિલકતને ચાલુ મિલકત તરીકે ગણવામાં આવે છે.

(અ) પાકા સરવૈયાની તારીખ પછીના 12 માસ દરમિયાન રોકડમાં રૂપાંતર થવાપાત્ર

(બ) પાકા સરવૈયાની તારીખ પછીના 12 માસ દરમિયાન વેચાણપાત્ર

(ક) પાકા સરવૈયાની તારીખ પછીના 12 માસ દરમિયાન વપરાશપાત્ર

● ઉપરના બધા જ

(9) કંપનીધારા 2013 અનુસાર પાકા સરવૈયા પછીના 12 માસ દરમિયાન વેચાણપાત્ર યંત્રને .... કહે છે.

(અ) કાયમી મિલકત (બ) બિનચાલુ મિલકત

● ચાલુ મિલકત (ડ) ખર્ચ

(1) નીચેનામાંથી કયું વિશ્લેષણ પક્ષકારો આધારિત વર્ગીકરણ દર્શાવે છે ?

(●) બાહ્ય વિશ્લેષણ (બ) આડું વિશ્લેષણ

(ક) ટૂંકા ગાળાનું વિશ્લેષણ (ડ) ઊભું વિશ્લેષણ

(2) સામાન્ય રીતે નાણાકીય પત્રકોનાં વિશ્લેષણમાં કેટલી બાબતોનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવે છે ?

(અ) 1 (બ) 2

(ક) 3 (●) 4

(3) મિલકતોના ઉપયોગ અંગેની માહિતી ....નું વિશ્લેષણ આપે છે.

(અ) નફાકારકતા (બ) તરલતા

(ક) સધ્ધરતા (●) કાર્યક્ષમતા

(4) નાણાકીય પત્રકોનું વિશ્લેષણ ....

(અ) ફક્ત પરિણામો રજૂ કરે છે (બ) ઐતિહાસિક માહિતી પૂરી પાડે છે

(●) અર્થઘટન કરે છે (ડ) ઉપરમાંથી એકેય નહિ

(5) એક કંપનીના ચાલુ વર્ષના ખર્ચાઓ ₹ 6,00,000 છે અને તેમાં પાછલા વર્ષની સરખામણીમાં 20 % વધારો થયો હોય તો પાછલા વર્ષના ખર્ચા કેટલા હશે ?

(અ) ₹ 1,20,000 (●) ₹ 5,00,000

(ક) ₹ 7,20,000 (ડ) ઉપરના એકેય નહિ

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) નીચેનામાંથી કયું હિસાબી ગુણોત્તરો માટે સાચું છે ?

(અ) પેઢી દ્વારા વિકસાવેલા ગુણોત્તરો સાથે સરખામણી

(બ) ઉદ્યોગના ગુણોત્તરો સાથે સરખામણી

(ક) હરીફોના ગુણોત્તરો સાથે સરખામણી

(●) ઉપરના બધા

(2) ગુણોત્તરોની રજૂઆત કયા સ્વરૂપે થાય છે ?

(અ) પ્રમાણના સ્વરૂપે (બ) ટકાવારીના સ્વરૂપે

(ક) સમયના સ્વરૂપે (●) ઉપરના બધા

(3) નીચેનામાંથી કઈ બાબત અંગે ગુણોત્તર દિવસોમાં શોધાય છે ?

(અ) કુલ ખરીદી અંગે (બ) ઉધાર વેચાણ અંગે

(ક) ઉધાર ખરીદી અંગે (●) બંને (બ) અને (ક)

(4) નીચેનામાંથી કયા ગુણોત્તરોનો સમાવેશ પ્રણાલિકાગત વર્ગીકરણમાં થાય છે ?

(●) મિશ્ર ગુણોત્તરો (બ) તરલતાના ગુણોત્તરો

(ક) નફાકારકતાના ગુણોત્તરો (ડ) સધ્ધરતાના ગુણોત્તરો

(5) નીચેનામાંથી કયો ગુણોત્તર નફાકારકતાનો ઊપજ આધારિત ગુણોત્તર છે ?

(અ) કાચા નફાનો ગુણોત્તર (બ) ચોખ્ખા નફાનો ગુણોત્તર

(ક) કામગીરી ગુણોત્તર (●) બંને (અ) અને (બ)

(6) એક કંપનીમાં ખરીદી ₹ 90,000, ખરીદીના ખર્ચા ₹ 15,000, સ્ટૉકમાં ફેરફાર (₹ 15,000) અને વેચાણ ₹ 1,50,000 હોય તો કાચા નફો ગુણોત્તર શોધો.

(●) 40 % (બ) 13.33 %

(ક) 20 % (ડ) ઉપરના એકેય નહિ

(7) નીચેનામાંથી કોનો સમાવેશ કામગીરી ખર્ચામાં થતો નથી ?

(અ) મિલકત વેચાણ નુકસાન (બ) આગથી થયેલ નુકસાન

(ક) ચૂકવેલ વ્યાજ (●) ઉપરના બધા

(8) એક કંપનીની વેચેલ માલની પડતર ₹ 10,00,000 છે. કામગીરીના ખર્ચા ₹ 2,00,000 છે. બિનકામગીરી ખર્ચા ₹ 3,00,000 છે. નાણાકીય ખર્ચા ₹ 1,00,000 છે. કુલ વેચાણ ₹ 20,00,000 હોય તો કામગીરી નફાનો ગુણોત્તર શોધો.

(અ) 20 % (●) 40 %

(ક) 30 % (ડ) 28 %

(9) પ્રવાહી ગુણોત્તર એ ....

(અ) સધ્ધરતાનું માપ દર્શાવે છે. (●) ટૂંકા ગાળાની નફાકારકતાનું માપ છે.

(ક) નફાકારકતાનું માપ છે. (ડ) તરલતાનું માપ છે.

(10) નીચેનામાંથી કઈ બાબતનો સમાવેશ ચાલુ ગુણોત્તર ગણવા માટે થતો નથી ?

(અ) દેવાદારો (બ) સ્ટૉક

(ક) લેણીહૂંડી (●) ફર્નિચર

(11) કાર્યશીલ મૂડી એટલે ....

(અ) ચાલુ મિલકતો અને બિનચાલુ મિલકતોનો તફાવત

(બ) ચાલુ દેવાં અને બિનચાલુ મિલકતોનો તફાવત

(ક) ચાલુ મિલકતો અને બિનચાલુ દેવાં વચ્ચેનો તફાવત

(●) ચાલુ મિલકતો અને ચાલુ દેવાં વચ્ચેનો તફાવત

(12) ચાલુ મિલકતોમાંથી કઈ મિલકત બાદ કરવાથી પ્રવાહી મિલકતો મળે છે ?

(●) સ્ટૉક (બ) રોકડ અને બૅન્કસિલક

(ક) દેવાદારો (ડ) લેણીહૂંડીઓ

દરેક પ્રશ્ન માટે યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરો :

(1) રોકડ પ્રવાહ પત્રકમાં કેટલી પ્રવૃત્તિઓ હોય છે ?

(અ) પાંચ (બ) ચાર

(●) ત્રણ (ડ) બે

(2) રોકડ સમકક્ષની ....

(●) ઉચ્ચ પ્રવાહીતા હોય છે. (બ) ઉચ્ચ સધ્ધરતા હોય છે.

(ક) ઉચ્ચ નફાકારકતા હોય છે. (ડ) ઉપરના બધા

(3) ચાલુ મિલકતોમાં ઘટાડો અને ચાલુ દેવાંમાં વધારો ....

(અ) અનુક્રમે આવક રોકડ પ્રવાહ અને જાવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(બ) અનુક્રમે જાવક રોકડ પ્રવાહ અને આવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(●) બંને આવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(ડ) બંને જાવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(4) ચાલુ મિલકતોમાં વધારો અને ચાલુ દેવાંમાં ઘટાડો ....

(●) બંને જાવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(બ) બંને આવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(ક) અનુક્રમે જાવક રોકડ પ્રવાહ અને આવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(ડ) અનુક્રમે આવક રોકડ પ્રવાહ અને જાવક રોકડ પ્રવાહ દર્શાવે છે.

(5) દેવાદારો અને લેણીહૂંડીની ઉઘરાણી ....

(●) કામગીરીનો આવક રોકડ પ્રવાહ છે.

(બ) કામગીરીનો જાવક રોકડ પ્રવાહ છે.

(ક) નાણાકીય પ્રવૃત્તિનો આવક રોકડ પ્રવાહ છે.

(ડ) રોકાણની પ્રવૃત્તિનો આવક રોકડ પ્રવાહ છે.

(6) નીચેનામાંથી કયો વ્યવહાર હંમેશા કામગીરી પ્રવૃત્તિનો વ્યવહાર બને છે.

(અ) લોનનું ચૂકવેલ વ્યાજ (બ) મળેલ ડિવિડન્ડ

(ક) ચૂકવેલ ડિવિડન્ડ (●) પગારનો ખર્ચ

(7) રોકાણો પર મળેલ ડિવિડન્ડ કે વ્યાજની રકમ ....

(અ) કામગીરીની પ્રવૃત્તિમાં રોકડ પ્રવાહમાં ઉમેરાય છે.

(બ) નાણાકીય પ્રવૃત્તિમાં રોકડ પ્રવાહમાંથી બાદ થાય છે.

● રોકાણની પ્રવૃત્તિમાં રોકડ પ્રવાહમાં ઉમેરાય છે.

(ડ) રોકાણની પ્રવૃત્તિમાં રોકડ પ્રવાહમાંથી બાદ થાય છે.

(8) બૅન્ક ઑવરડ્રાફ્ટ ....

● ચાલુ જવાબદારી છે પણ નાણાકીય પ્રવૃત્તિ ગણાય છે.

(બ) ચાલુ જવાબદારી છે કામગીરી પ્રવૃત્તિ ગણાય છે.

(ક) ચાલુ જવાબદારી છે પણ રોકાણની પ્રવૃત્તિ ગણાય છે.

(ડ) રોકડ પ્રવાહ પત્રકની પ્રવૃત્તિ નથી.

(9) મળેલ ભાડું ....

(અ) કામગીરીની પ્રવૃત્તિમાં ઉમેરાય છે અને નાણાકીય પ્રવૃત્તિમાંથી બાદ થાય છે.

(બ) કામગીરીની પ્રવૃત્તિમાં ઉમેરાય છે અને નાણાકીય પ્રવૃત્તિમાં ઉમેરાય છે.

(ક) કામગીરીની પ્રવૃત્તિમાં ઉમેરાય છે અને રોકાણની પ્રવૃત્તિમાં ઉમેરાય છે.

● કામગીરીની પ્રવૃત્તિમાંથી બાદ થાય છે અને રોકાણની પ્રવૃત્તિમાં ઉમેરાય છે.

(10) ગયા વર્ષની સરખામણીમાં ચાલુ વર્ષે પાઘડીની રકમ ઘટે, તો ....

(અ) પાઘડીનું વેચાણ કહેવાય (બ) પાઘડીની ખરીદી કહેવાય

● પાઘડી માંડી વાળી કહેવાય (ડ) ઉપરના બધા

(11) રોકડ બૅન્કમાં ભરીએ તે ....

(અ) કામગીરીની પ્રવૃત્તિનો જાવક રોકડ પ્રવાહ છે.

(બ) નાણાકીય પ્રવૃત્તિનો જાવક રોકડ પ્રવાહ છે.

(ક) રોકાણની પ્રવૃત્તિનો જાવક રોકડ પ્રવાહ છે.

● રોકડ પ્રવાહ નથી.

(12) નીચેનામાંથી કોનો નાણાકીય ખર્ચમાં સમાવેશ થાય છે ?

(અ) કારખાનાના ખર્ચા (બ) વહીવટી ખર્ચા

(ક) વેચાણના ખર્ચા ● વ્યાજનો ખર્ચ

(13) વચગાળાનું ડિવિડન્ડ ચૂકવાય, ત્યારે ....

(અ) કામગીરીના પત્રકમાંથી બાદ થાય અને નાણાકીય પ્રવૃત્તિઓમાં ઉમેરાય.

(બ) કામગીરીના પત્રકમાંથી બાદ થાય અને રોકાણની પ્રવૃત્તિઓમાં ઉમેરાય.

● કામગીરીના પત્રકમાં ઉમેરાય અને નાણાકીય પ્રવૃત્તિઓમાંથી બાદ થાય.

(ડ) ઉપરના એકેય નહિ.

આંકડાશાસ્ત્ર

આંકડાશાસ્ત્ર

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. જર્મન શબ્દ 'Statistik' સૌપ્રથમ કોના દ્વારા વપરાયો હતો ?
   (a) જ્હોન ગ્રાઉન્ટ (b) વિલિયમ પેટટી (c) ગોટફ્રિડ એકેન વોલ (d) ગૌસ
2. સંભાવનાશાસ્ત્રનાં પ્રારંભિક પરિણામો માટેના મહારથીઓમાંના એક નીચેના પૈકી કોણ હતા ?
   (a) જ્હોન ગ્રાઉન્ટ (b) લાપ્લાસ (c) ફિશર (d) જે. નેમાન
3. ગણિતીય આંકડાશાસ્ત્રના સ્થાપક કોણ હતા ?
   (a) કાર્લ પિયર્સન (b) લાપ્લાસ (c) મહાલાનોબિસ (d) ગૉસેટ
4. નીચેનામાંથી કયું ઉદાહરણ પ્રાથમિક માહિતીનું છે ?
   (a) મ્યુનિસિપાલિટીના અહેવાલમાંથી મેળવેલ માહિતી
   (b) ઉદ્યોગ માટેના પ્રકાશિત થયેલ જર્નલમાંથી મેળવેલ માહિતી
   (c) વેબસાઇટ ઉપરથી મેળવેલ માહિતી
   (d) NSSO દ્વારા એકત્રિત થયેલ માહિતી
5. નીચેનામાંથી કયું ઉદાહરણ ગુણાત્મક માહિતીનું છે ?
   (a) આવકના ઓછી, મધ્યમ, ઉચ્ચ એવા વર્ગો (b) ઉત્પાદન (ટનમાં)
   (c) કામદારોની ઉંમર (વર્ષમાં) (d) વ્યક્તિઓની ઊંચાઈ (મીટરમાં)
6. ગૌણ માહિતી માટે નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?
   (a) ક્યારેય ઉપયોગમાં ન લેવી જોઈએ.
   (b) કાળજીપૂર્વક ચકાસણી કર્યા બાદ જ ઉપયોગમાં લેવી જોઈએ.
   (c) ના ઉપયોગ દરમિયાન તેની ચકાસણી કરવી જરૂરી નથી.
   (d) ગૌણ માહિતી એ જ પ્રાથમિક માહિતી છે.
7. પ્રાથમિક માહિતી માટે નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?
   (a) પ્રાથમિક માહિતી ગૌણ માહિતીની સરખામણીમાં હંમેશાં વધારે ભરોસાપાત્ર છે.
   (b) પ્રાથમિક માહિતી ગૌણ માહિતીની સરખામણીમાં ઓછી ભરોસાપાત્ર છે.
   (c) પ્રાથમિક માહિતી કાળજીપૂર્વક એકઠી કરાયેલ છે કે નહિ તેના પર આધાર રાખે છે.
   (d) પ્રાથમિક માહિતી પ્રકાશિત થયેલ સરકારી પ્રકાશનોમાંથી મેળવાય છે.
8. નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?
   (a) પ્રત્યક્ષ તપાસ દ્વારા મળતી માહિતી વધારે ચોકસાઈ ભરેલ હોઈ શકે છે.
   (b) પ્રત્યક્ષ તપાસ દ્વારા મળતી માહિતી ઓછી ચોકસાઈ ભરેલ હોઈ શકે છે.
   (c) પ્રત્યક્ષ તપાસ દ્વારા મળતી માહિતી ભરોસાપાત્ર ન હોઈ શકે.
   (d) ઈ-મેઈલ દ્વારા મેળવાતી માહિત પ્રત્યક્ષ તપાસ દ્વારા મળતી માહિતી કહેવાય છે.
9. માહિતી આપનારનાં અંગત લક્ષણો બાબતની પૂરક માહિતી મેળવવા માટેની યોગ્ય પદ્ધતિ નીચેનામાંથી કઈ છે ?
   (a) ટપાલ દ્વારા પ્રશ્નાવલિ (b) રૂબરૂ તપાસ (c) પરોક્ષ તપાસ (d) સમાચાર પત્રોમાંથી
10. તપાસ હેઠળની વ્યક્તિઓની સંખ્યા વધારે હોય અને તેઓ વિશાળ ક્ષેત્રમાં ફેલાયેલી હોય ત્યારે કઈ પદ્ધતિ વધારે ખર્ચાળ નીવડી શકે છે ?
    (a) ટપાલ દ્વારા પ્રશ્નાવલિ (b) પરોક્ષ તપાસ (c) પ્રત્યક્ષ તપાસ (d) ટેલિફોન દ્વારા

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નીચેનાં પૈકી કયો ચલ અસતત છે ?

(a) વ્યક્તિની ઊંચાઈ (b) વસ્તુનું વજન

(c) મેદાનનું ક્ષેત્રફળ ● કુટુંબદીઠ બાળકીની સંખ્યા

2. નીચેનાં પૈકી સતત ચલ કયો છે ?

(a) પુસ્તકમાં પાનાદીઠ ભૂલની સંખ્યા (b) કારના ઉત્પાદનની સંખ્યા

(c) માર્ગ પરના અકસ્માતની સંખ્યા ● વ્યક્તિની માસિક આવક

3. વસ્તુની દૈનિક માંગ વિશે આપેલ અવર્ગીકૃત માહિતીને વર્ગીકૃત કરવાની રીતને શું કહે છે ?

(a) ગુણાત્મક માહિતીનું વર્ગીકરણ ● સંખ્યાત્મક માહિતીનું વર્ગીકરણ

(c) અવર્ગીકૃત વર્ગીકરણ (d) બહુવિધ વર્ગીકરણ

4. કોઈ એક વિસ્તારમાં રહેતા લોકોના વ્યવસાય અને તેમના અભ્યાસ વિશે આપેલ માહિતીને વર્ગીકૃત કરવાની રીતને શું કહે છે ?

● કોષ્ટક-રચના (b) સંખ્યાત્મક માહિતીનું વિતરણ

(c) અવર્ગીકૃત વિતરણ (d) અસતત આવૃત્તિ વિતરણ

5. સતત આવૃત્તિ-વિતરણમાં વર્ગની વર્ગલંબાઈ એટલે શું ?

(a) બે ક્રમિક અધઃ સીમાબિંદુની સરેરાશ

(b) વર્ગની વર્ગસીમાઓની સરેરાશ

● વર્ગની ઊર્ધ્વ સીમાબિંદુ અને અધઃ સીમાબિંદુઓ વચ્ચેનો તફાવત

(d) વર્ગની ઊર્ધ્વ સીમાબિંદુ અને અધઃ સીમાબિંદુની સરેરાશ.

6. કોઈ એક અવર્ગીકૃત માહિતીનો વિસ્તાર 55 છે અને તેને છ સમાન વર્ગ લંબાઈવાળા વર્ગોમાં વિભાજિત કરવાની હોય તો વર્ગલંબાઈ કેટલી થાય ?

● 10 (b) 9 (c) 9.17 (d) 10.17

7. અનિવારક વર્ગો 10 - 19.5, 20 - 29.5, 30 - 39.5 છે, તો બીજા વર્ગની નિવારક સીમાઓ કઈ થશે ?

(a) 19.5 - 29.5 ● 19.75 - 29.75 (c) 20 - 30 (d) 19 - 29

8. એક અસતત ચલની કિંમતો 0, 1, 2, 3, 4 માટેની આવૃત્તિઓ અનુક્રમે 2, 4, 6, 8, 14 છે, તો ચલની કિંમત 2ને અનુરૂપ 'થી વધુ' સંચયી આવૃત્તિ કેટલી થાય ?

● 28 (b) 12 (c) 34 (d) 6

9. સતત ચલ માટેના વર્ગો 0 - 9, 10 - 19, 20 - 29, 30 - 39 છે અને તેની આવૃત્તિ અનુક્રમે 10, 20, 40, 10 છે, તો સીમાબિંદુ 29.5ને અનુરૂપ 'થી ઓછી' સંચયી આવૃત્તિ કેટલી થાય ?

(a) 30 (b) 50 ● 70 (d) 80

10. એક સતત માહિતી માટેના વર્ગો 1 - 1.95, 2 - 2.95, 3 - 3.95, 4 - 4.95, 5 - 5.95 છે, તો બીજા વર્ગની અધઃ સીમાબિંદુ કેટલી થાય ?

1.995 (b) 2 (c) 2.975 (d) 1.975

11. આકૃતિઓ માટે નીચેનાં પૈકી કયાં વિધાનો સાચાં છે ?

વિધાન 1 : વિશાળ અને જટિલ માહિતીને સરળ અને આકર્ષક રીતે રજૂ કરવાની રીત એટલે આકૃતિ.

વિધાન 2 : માહિતીનાં મુખ્ય લક્ષણો આપોઆપ સ્પષ્ટ બને તે રીતની રજૂઆત એટલે આકૃતિ.

વિધાન 3 : માહિતીનો તુલનાત્મક અભ્યાસ સ્પષ્ટ કરતી રજૂઆત એટલે આકૃતિ.

(a) ફક્ત વિધાન 1 સાચું (b) ફક્ત વિધાન 2 અને 3 સાચાં

વિધાન 1, 2 અને 3 સાચાં (d) ત્રણેય વિધાન ખોટા

12. એક સતત માહિતી માટેના વર્ગો 0 - 99, 100 - 199, 200 - 299, 300 - 399, 400 - 499 છે, તો બીજા વર્ગની મધ્યકિંમત કેટલી થાય ?

149.5 (b) 150 (c) 199.5 (d) 99.5

13. કોઈ એક કંપનીમાં કામ કરતા કર્મચારીઓનો દરજ્જો, જાતિ તેમજ વૈવાહિક દરજ્જો દર્શાવતા કોષ્ટકને શું કહેવાય ?

(a) સાદું વર્ગીકરણ (b) સંખ્યાત્મક માહિતીનું વર્ગીકરણ

જટિલ વર્ગીકરણ (d) સાદું કોષ્ટક

14. વર્ગીકૃત માહિતીની પેટામાહિતીની રજૂઆત માટે કઈ આકૃતિ ઉપયોગી છે ?

(a) સાદી સ્તંભાકૃતિ વિભાજિત સ્તંભાકૃતિ

(c) પાસપાસેની સ્તંભાકૃતિ (d) ચિત્રાકૃતિ

15. વર્ગીકૃત માહિતીઓની પેટામાહિતીની સરખામણી માટે કઈ આકૃતિ ઉપયોગી છે ?

(a) ચિત્રાકૃતિ વૃત્તાંશ આકૃતિ

(c) સાદી વિભાજિત સ્તંભાકૃતિ (d) વિભાજિત સ્તંભાકૃતિ

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. કઈ સરેરાશ પર અતિ મોટા અથવા અતિ નાના કિંમતોની સૌથી વધુ અસર થાય છે ?

સમાંતર મધ્યક (b) મધ્યસ્થ (c) બહુલક (d) ગુણોત્તર મધ્યક

2. નીચેનામાંથી કઈ કિંમત આપણને મધ્યસ્થ આપશે ?

(a) D_7 (b) Q_1 (c) P_{45} P_{50}

3. નીચેનામાંથી કયા સંજોગોમાં મધ્યક શોધી શકાતો નથી ?

(a) વર્ગલંબાઈ અસમાન હોય, ખુલ્લા છેડાના વર્ગો હોય,

(c) વર્ગોની સંખ્યા 5થી વધુ હોય, (d) અનિવારક પ્રકારના વર્ગો હોય

4. કોઈ પણ માહિતી માટે નીચેનામાંથી સાચો સંબંધ કયો ?

(a) $\bar{x} \leq G$ (b) $\bar{x} = G$ $\bar{x} \geq G$ (d) $\bar{x} > G$

5. સરેરાશની આસપાસ સમાન રીતે વિતરિત થયેલી માહિતી માટે નીચેનામાંથી કયું પરિણામ સાચું છે ?

$\bar{x} = M = M_o$ (b) $\bar{x} > M > M_o$

(c) $\bar{x} < M < M_o$ (d) $\bar{x} < M > M_o$

6. જો 10 અવલોકનોનો મધ્યક 15 હોય, તો અવલોકનોનો સરવાળો કેટલો હશે ?

(a) 25   150   (c) 5   (d) 1.5

7. 5 અવલોકનોની માહિતી માટે $\Sigma(x-9)=0$ હોય તો મધ્યકની કિંમત કેટલી હોય ?

(a) $\bar{x}=0$ (b) $\bar{x}=5$ $\bar{x}=9$ (d) $\bar{x}=45$

8. અવલોકનો 7, 9, 9, 1, 7, 9, 4, 9, 1નો બહુલક કેટલો છે ?

(a) 1   (b) 4   (c) 7   9

9. 50 અવલોકનોના સમૂહમાં મધ્યસ્થ એટલે શું ?

(a) 25મા અવલોકનની કિંમત,   (b) 26મા અવલોકનની કિંમત

25.5મા અવલોકનની કિંમત   (d) 26.5મા અવલોકનની કિંમત

10. 4 અને 9નો ગુણોત્તર મધ્યક કેટલો થશે ?

(a) 4   6   6.5   (d) 36

11. એક ચલનો મધ્યક 15 અને મધ્યસ્થ 20 હોય, તો આસાદિત સૂત્રથી બહુલક કેટલો થશે ?

30   (b) 5   (c) 35   (d) 17.5

12. 10 અવલોકનોનો મધ્યસ્થ 14 છે. જો દરેક અવલોકન બમણું થાય તો મળતાં અવલોકનોનો મધ્યસ્થ કેટલો હશે ?

(a) 10   28   (c) 7   (d) 1.4

13. એક માહિતીનાં બધાં અવલોકનોની સમાન કિંમત 16 છે, તો તેનો બહુલક કેટલો હશે ?

(a) 8   (b) 2   16   (d) 4

14. નીચેનામાંથી કયું વિધાન અસત્ય છે ?

(a) ચતુર્થકો વડે માહિતીનાં અવલોકનો 4 ભાગમાં વહેંચાય છે.

મધ્યક આપેલ માહિતીનાં અવલોકનોને 2 ભાગમાં વહેંચે છે.

(c) શતાંશકો આપેલ માહિતીનાં અવલોકનોને 100 ભાગમાં વહેંચે છે.

(d) દશાંશકો આપેલ માહિતીનાં અવલોકનોને 10 ભાગમાં વહેંચે છે.

15. સ્ટીલના પાઇપ બનાવતી એક કંપનીના 6 પાઇપોની લંબાઈ (મીટરમાં) નીચે પ્રમાણે છે :

1.05, 1.15, 0.98, 1.12, 0.89, 0.95

નીચેનામાંથી કયું વિધાન સત્ય છે ?

(a) બહુલક = 1 મી   (b) બહુલક = 1.15 મી   (c) બહુલક = 0.98 મી   બહુલક પ્રાપ્ય નથી.

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. જો માહિતીમાં બહુલક અવ્યાખ્યાયિત હોય, તો સામાન્ય સંજોગોમાં તેની વિષમતાંકનો વિસ્તાર કેટલો હોય ?

(a) 0 થી 1 સુધી   (b) −1 થી +1 સુધી   −3 થી +3 સુધી   (d) −1 થી 0

2. એક આવૃત્તિ-વિતરણ ઋણ વિષમતા ધરાવે છે, તો આવૃત્તિ-વિતરણના મધ્યકનું મૂલ્ય કેટલું હશે ?

(a) બહુલક કરતાં વધારે   બહુલક કરતાં ઓછું

(c) બહુલકની બરાબર   (d) મધ્યક વિશે કંઈ કહી શકાય નહિ.

3. બે વિતરણના માપ નીચે મુજબ છે. નીચેનામાંથી કયુ વિધાન સાચું છે ?

વિતરણ (i) મધ્યક = 44, મધ્યસ્થ = 48 અને પ્ર. વિચલન = 20

વિતરણ (ii) મધ્યક = 44, મધ્યસ્થ = 50 અને પ્ર. વિચલન = 24

(a) વિતરણ (i) અને (ii) બંને સરખા પ્રમાણમાં વિષમતા ધરાવે છે.

(b) વિતરણ (i) એ વિતરણ (ii) કરતાં વધારે વિષમતા ધરાવે છે.

● વિતરણ (i) એ (ii) કરતાં ઓછી વિષમતા ધરાવે છે.

(d) આપેલી માહિતી પરથી વિષમતા વિશે કંઈ કહી શકાય નહિ.

4. નીચે મુજબ ત્રણ આવૃત્તિ-વિતરણ માટે મધ્યવર્તી સ્થિતિનાં બે માપ આપવામાં આવેલ છે. ત્રણેય આવૃત્તિ-વિતરણો એક બહુલકીય છે. આ ત્રણેય આવૃત્તિ-વિતરણો કેવા પ્રકારની વિષમતા ધરાવે છે તે જણાવો.

(i) આવૃત્તિ-વિતરણ A માં બહુલક = 100 અને મધ્યક = 116

(ii) આવૃત્તિ-વિતરણ B માં મધ્યસ્થ = 142.8 અને મધ્યક = 142.8

(iii) આવૃત્તિ-વિતરણ C માં મધ્યસ્થ = 208 અને મધ્યક = 192

(a) આવૃત્તિ-વિતરણ A સંમિત, આવૃત્તિ-વિતરણ B ઋણ વિષમ અને આવૃત્તિ-વિતરણ C ધન વિષમ છે.

(b) આવૃત્તિ-વિતરણ A ઋણ વિષમ, આવૃત્તિ-વિતરણ B ધન વિષમ અને આવૃત્તિ-વિતરણ C સંમિત છે.

● આવૃત્તિ-વિતરણ A ધન વિષમ, આવૃત્તિ-વિતરણ B સંમિત અને આવૃત્તિ-વિતરણ C ઋણ વિષમ છે.

(d) આવૃત્તિ-વિતરણ A ધન વિષમ, આવૃત્તિ-વિતરણ B ઋણ વિષમ અને આવૃત્તિ-વિતરણ C સંમિત છે.

5. એક આવૃત્તિ-વિતરણમાં બહુલક એ મધ્યક કરતાં 2 વધારે છે. આ આવૃત્તિ-વિતરણ કેવા પ્રકારનું છે ?

● ઋણ વિષમ છે. (b) સંમિત છે. (c) ધન વિષમ છે. (d) કંઈ કહી શકાય નહિ.

6. આવૃત્તિ-વિતરણમાં જો $Q_3 + Q_1 = 60$ અને $M = 30$ હોય, તો તેની વિષમતા માટે કયું વિધાન સાચું છે.

(a) આવૃત્તિ-વિતરણ વધુ વિષમ છે. (b) આવૃત્તિ-વિતરણ ઓછું વિષમ છે.

(c) આવૃત્તિ-વિતરણ સંમિતતાનો અભાવ છે. ● આવૃત્તિ-વિતરણ સંમિતતા ધરાવે છે.

7. એક સાધારણ અસંમિત આવૃત્તિ-વિતરણમાં (મધ્યક - મધ્યસ્થ) એ(મધ્યક – બહુલક) થી કેટલા ગણો થાય ?

(a) 3 (b) –1 ● $\frac{1}{3}$ (d) 0

8. ઋણ વિષમ આવૃત્તિ-વિતરણ માટે કયું વિધાન ખોટું છે ?

(a) મધ્યકની કિંમત મધ્યસ્થ અને બહુલકની કિંમત કરતાં ઓછી હોય છે.

(b) ત્રીજો ચતુર્થક અને મધ્યસ્થ વચ્ચેના અંતરનું મૂલ્ય, મધ્યસ્થ અને પ્રથમ ચતુર્થક વચ્ચેના અંતરના મૂલ્ય કરતાં ઓછું હોય છે.

(c) આવૃત્તિ-વિતરણમાં આવૃત્તિવક્રનો છેડો ડાબી બાજુ વધુ ખેંચાયેલો હોય છે.

● ત્રીજો ચતુર્થક અને મધ્યસ્થ વચ્ચેનાં અંતરનું મૂલ્ય, મધ્યસ્થ અને પ્રથમ ચતુર્થક વચ્ચેના અંતરના મૂલ્ય કરતાં વધારે હોય છે.

9. સંમિત આવૃત્તિ-વિતરણ માટે કયું વિધાન સાચું છે ?

● $Q_3 = 2M - Q_1$ (b) $Q_2 - Q_3 = Q_2 - Q_1$ (c) $Q_3 + Q_1 > 2M$ (d) $Q_3 + Q_1 < 2M$

10. જો $(M - \bar{x}) = -\frac{1}{2}s$ તો j ની કિંમત કેટલી થાય ?

(a) $-\frac{1}{3}$ ● $\frac{3}{2}$ (c) = –1.5 (d) 0.15

11. (i) ઋણવિષમ આવૃત્તિ-વિતરણમાં અને (ii) ધન વિષમ આવૃત્તિ-વિતરણમાં મધ્યવર્તી સ્થિતિના કયા માપની કિંમત સૌથી વધુ હોય છે ?

(a) (i) મધ્યક (ii) બહુલક
(b) (i) મધ્યસ્થ (ii) બહુલક
(i) બહુલક (ii) મધ્યક
(d) મધ્યક, મધ્યસ્થ, બહુલકની કિંમત વિશે કંઈ કહી શકાય નહિ

12. વિતરણ X નો વિષમતાંક – 0.99 અને વિતરણ Y નો વિષમતાંક 0.90 હોય, તો નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું છે ?

વિતરણ X વધુ વિષમ છે.
(b) વિતરણ Y વધુ વિષમ છે.
(c) કંઈ કહી શકાય નહિ.
(d) વિતરણ X અને વિતરણ Y ની વિષમતા સરખા પ્રમાણમાં છે.

13. નીચેના પૈકી કયું વિધાન ખોટું છે તે જણાવો.

(a) $Q_3 + Q_1 > 2M$ હોય તો વિતરણ ધન વિષમતા ધરાવે છે.
(b) સ્થાનીય સરેરાશના ઉપયોગથી બાઉલીનો વિષમતાંક શોધવામાં આવે છે.
(c) કાર્લ પિયર્સનની રીતમાં ચલની એકમની અસર દૂર કરવા નિરપેક્ષ માપને પ્રમાણિત વિચલન વડે ભાગવામાં આવે છે. જ્યારે બાઉલીની પદ્ધતિમાં ચતુર્થકના તફાવત વડે નિરપેક્ષ માપને ભાગવામાં આવે છે.
વિષમ આવૃત્તિ-વિતરણમાં બહુલકની બંને બાજુ સરખે અંતરે આવેલ અવલોકનની આવૃત્તિ સમાન રીતે વિતરિત થયેલ હોય છે.

14. નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે તે જણાવો.

(a) જે સમષ્ટિના અવલોકનો બહુલકની કિંમતથી બંને બાજુ સમાન રીતે વિતરિત હોય તેને વિષમ આવૃત્તિ-વિતરણ કહે છે.
) મધ્યસ્થથી અંતિમ ચતુર્થકોના અંતરના તફાવતનાં મૂલ્યો સંમિત આવૃત્તિ-વિતરણમાં સમાન હોય છે.
(c) જો $S_k > 0$, તો $\bar{x} > M$ અને $\bar{x} < M_o$ થાય.
(d) જો $S_k < 0$ હોય તો $\bar{x} < M$ અને $\bar{x} > M_o$

નીચે આપેલા બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નીચેના પૈકી કયું સૂત્ર વિસ્તારાંકનું છે ?

(a) $x_H - x_L$ $\frac{x_H - x_L}{x_H + x_L}$ (c) $\frac{x_L - x_H}{x_L + x_H}$ (d) $x_L - x_H$

2. પ્રસારના કયા માપમાં અવલોકનો અને તેના મધ્યકના તફાવતના માનાંક લેવામાં આવે છે ?

સરેરાશ વિચલન (b) પ્રમાણિત વિચલન (c) વિસ્તાર (d) ચતુર્થક વિચલન

3. નીચેના પૈકી કયું માપ એકમથી મુક્ત છે ?

(a) સરેરાશ વિચલન (b) ચતુર્થક વિચલન (c) વિસ્તાર ચલનાંક

4. અંતિમ અવલોકનોની ન્યૂનતમ અસર થતી હોય તેવું પ્રસારમાનનું કયું માપ છે ?

(a) વિસ્તાર (b) પ્રમાણિત વિચલન ચતુર્થક વિચલન (d) સરેરાશ વિચલન

5. જો સમૂહ A નો ચલનાંક એ સમૂહ B ના ચલનાંક કરતાં ઓછો હોય, તો કયો સમૂહ ચલનની દૃષ્ટિએ વધુ સ્થિર ગણાય ?

A (b) B (c) બંને (d) કહી શકાય નહિ.

6. 10 વિદ્યાર્થીઓનાં વજન (કિગ્રામાં) નીચે મુજબ છે :

53, 47, 60, 55, 71, 65, 61, 68, 63, 70 આ માહિતીનો વિસ્તાર કેટલો છે ?

(a) 17 (b) 23 24 (d) 18

7. એક માહિતીના પ્રથમ અને તૃતીય ચતુર્થકો અનુક્રમે 30 અને 50 હોય, તો ચતુર્થક વિચલનાંકની કિંમત કેટલી થાય ?

0.25 (b) 50 (c) 4 (d) 20

8. અવલોકનો 5, 5, 5, 5, 5 માટે પ્રસારનું કોઈ પણ માપ શું થાય ?

(a) 1 (b) 5 0 (d) 25

9. એક ચલ માટે મધ્યક 10 અને ચલનાંક 60 % હોય, તો ચલનું વિચરણ કેટલું થાય ?

(a) 6 36 (c) 60 (d) 50

10. એક શ્રેણી k_1, k_2, k_3, ... k_n નું પ્રમાણિત વિચલન 5 છે, તો

(i) $k_1 + 2, k_2 + 2, k_3 + 2, ..., k_n + 2$

(ii) $3k_1, 3k_2, 3k_3, ..., 3k_n$ શ્રેણીના પ્રમાણિત વિચલન શું થશે ?

(a) (i) 7 (ii) 3 (b) (i) 5 (ii) 3 (i) 5 (ii) 15 (d) (i) 7 (ii) 15

11. એક ચલ xનો મધ્યક 5 અને પ્રમાણિત વિચલન 2 છે. જો $y = 3x + 4$ હોય તો ચલ yનો મધ્યક અને પ્રમાણિત વિચલન અનુક્રમે કેટલા થાય ?

19 અને 6 (b) 15 અને 49 (c) 19 અને 10 (d) 15 અને 10

12. એક માહિતીનાં અવલોકનોનો મધ્યક અને પ્રમાણિત વિચલન અનુક્રમે 45 અને 5 છે. જો દરેક અવલોકનોમાં અચલ સંખ્યા 5 ઉમેરવામાં આવે, તો નવી માહિતી બને તેનાં અવલોકનોનો ચલનાંક કેટલો થાય ?

10 % (b) 50 % (c) 11.11 % (d) 900 %

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. જો કોઈ એક સમૂહમાં m ભિન્ન વસ્તુઓ અને બીજા સમૂહમાં n ભિન્ન વસ્તુઓ હોય, તો બંને સમૂહોમાંથી કોઈપણ એક વસ્તુની પસંદગી કેટલા પ્રકારે થઈ શકે ?

(a) mn (b) $\frac{m}{n}$ (c) $m - n$ $m + n$

2. જો પ્રથમ ક્રિયા m પ્રકારે થઈ શકતી હોય અને બીજી ક્રિયા n પ્રકારે થઈ શકતી હોય તેમજ બંને ક્રિયાઓ સંયુક્ત રીતે કરવાની હોય, તો બંને ક્રિયાઓ સાથે થવાના કુલ પ્રકારો કેટલા થાય ?

mn (b) $\frac{m}{n}$ (c) $m - n$ (d) $m + n$

3. $n!$ એટલે શું ?

(a) 1 થી n સુધીની પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓનો સરવાળો 1 થી n સુધીની પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓનો ગુણાકાર

(c) 1 થી $n - r$ સુધીની પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓનો ગુણાકાર (d) 0 થી n સુધીની સંખ્યાઓનો ગુણાકાર

4. ક્રમચય અને સંચયના પ્રચલિત સંકેતો અનુસાર નીચેનામાંથી ક્યો સંબંધ સાચો છે ?

(a) ${}^nC_r = {}^nP_r \times r!$ (b) ${}^nP_r = {}^nC_r + r!$ (c) ${}^nP_r = \frac{{}^nC_r}{r!}$ ${}^nC_r = \frac{{}^nP_r}{r!}$

5. ${}^nC_r$ની કિંમત નીચેના પૈકી કોની બરાબર હોય છે ?

(a) $\frac{n!}{(n-r)!}$ ${}^nC_{n-r}$ (c) ${}^nC_{r-1}$ (d) $\frac{{}^nC_{r+1}}{r}$

6. $^nC_0 + {^nC_n}$ ની કિંમત શોધો.

(a) 0 (b) 1 ● 2 (d) $2n$

7. $(n + 1)! = 120$ હોય, તો nની કિંમત જણાવો.

(a) 3 ● 4 (c) 5 (d) 6

8. $(x + a)^{n-1}$ ના વિસ્તરણમાં કુલ કેટલાં પદ હોય ?

● n (b) $n - 2$ (c) $n + 1$ (d) $n + 2$

9. $10 \times n\,! = 240$ હોય, તો nની કિંમત શોધો.

(a) 6 (b) 3 (c) 5 ● 4

10. $(x + a)^n$ ના વિસ્તરણનું અંતિમ (છેલ્લું) પદ જણાવો.

● a^n (b) a^{n-1} (c) x^0 (d) x^{n-1}

11. એક ફન ફેરની રાઇડમાં 3 વ્યક્તિઓને બેસવા માટે 8 જગ્યાઓ છે. તેઓ આ જગ્યાઓ પર કેટલી રીતે બેસી શકે ?

(a) $^8C_3$ (b) $^3P_8$ (c) $^3C_8$ ● $^8P_3$

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. એક સમષ્ટિમાંથી પસંદ કરેલ નિદર્શમાં નીચેનામાંથી શાનો સમાવેશ થાય છે ?

(a) સમષ્ટિના બધા જ એકમો (b) સમષ્ટિના ફક્ત 50 % એકમો

(c) સમષ્ટિના ફક્ત 15 % એકમો ● સમષ્ટિના કેટલાક એકમો

2. નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?

(a) જે નિદર્શમાં એકમની પસંદગી કરતાં પહેલાં અગાઉ પસંદ થયેલ એકમ સમષ્ટિમાં પાછો મૂકવામાં આવે તેને પુરવણી- રહિત નિદર્શ કહે છે.

● જો તપાસ દરમિયાન એકમનો નાશ કરવો પડતો હોય, તો નિદર્શ તપાસ માત્ર જરૂરી નહિ પણ ફરજિયાત છે.

(c) કોઈ પણ નિદર્શન પદ્ધતિમાં નિદર્શનું કદ સમષ્ટિ પર આધારિત નથી.

(d) જો સમષ્ટિ સમાંગ હોય તો સ્તરિત યાદચ્છિક નિદર્શન શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિ છે.

3. નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?

(a) સ્તરિત યાદચ્છિક નિદર્શનમાં સમષ્ટિના બધા જ એકમોને નિદર્શમાં પસંદ થવાની સમાન તક હોય છે.

● સરળ યાદચ્છિક નિદર્શનમાં સમષ્ટિના બધા જ એકમોને નિદર્શમાં પસંદ થવાની સમાન તક હોય છે.

(c) કોઈ પણ નિદર્શન પદ્ધતિમાં નિદર્શનું કદ સમષ્ટિ પર આધારિત નથી.

(d) પદ્ધિક નિદર્શમાં સમષ્ટિના બધા જ એકમોને નિદર્શમાં પસંદ થવાની સમાન તક હોય છે.

4. પ્રાચલ અને આગણક અનુક્રમે કોના કોના લક્ષણ છે ?

● સમષ્ટિ અને નિદર્શ (b) નિદર્શ અને સમષ્ટિ (c) નિદર્શ અને નિદર્શ (d) સમષ્ટિ અને સમષ્ટિ

5. જો સમષ્ટિમાં છૂપા આવર્તન હોય તો કઈ નિદર્શન પદ્ધતિ પર તેની અસર સૌથી વધુ થાય છે ?

(a) સરળ યાદચ્છિક નિદર્શન (b) સ્તરિત યાદચ્છિક નિદર્શન

● પદ્ધિક નિદર્શન (d) (b) અને (c) બંને

6. જો આપણે કોઈ સમષ્ટિ માટે સ્તરિત યાદચ્છિક નિદર્શનનો ઉપયોગ કરતા હોઈએ અને સમષ્ટિને જુદાં જુદાં કદ ધરાવતાં સ્તરોમાં વહેંચેલી હોય, તો હવે તેમાંથી પ્રમાણસર ફાળવણીવાળા સ્તરિત યાદચ્છિક નિદર્શની પસંદગી આપણે કેવી રીતે કરી શકીએ ?

(a) પ્રત્યેક સ્તરમાંથી સમાન કદનો નિદર્શ પસંદ કરો.

(b) પ્રત્યેક સ્તરમાંથી અસમાન કદનો નિદર્શ પસંદ કરો.

●) સમષ્ટિના દરેક સ્તરના કદના પ્રમાણમાં તે સ્તરમાંથી નિદર્શના એકમો પસંદ કરો.

(d) આમાંથી એક પણ નહિ.

7. કોઈ મોલમાં પ્રવેશતા દરેક વાહનની સલામતી કારણોસર થતી ચકાસણી નીચેના પૈકી શાનું ઉદાહરણ છે ?

●) સમષ્ટિ તપાસ

(b) સ્તરિત યાદચ્છિક નિદર્શન

(c) પદિક નિદર્શન

(d) સરળ યાદચ્છિક નિદર્શન

આપેલ બહુ વિકલ્પ પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નીચે આપેલ વિધાનો પૈકી ક્યાં વિધાનો સાચાં છે ?

(● $f : \{1, 2, 3, 4\} \rightarrow \{3, 4, 5\}$, 'પ્રદેશ ગણની કિંમતમાં 2 નો વધારો કરો' આ નિયમ વિધેય નથી.

(b) $f : A \rightarrow B$, $A = \{-2, -1, 0, 1, 2\}$, $B = \{0, 1, 2, 3, 4\}$, માટે $f(x) = x^2$ વિધેય નથી.

(c) $g : P \rightarrow Q$, $P = \{-1, 0, 1\}$, $Q = \{-\frac{1}{3}\ -1, 3\}$, $g(x) = \frac{x+2}{x-2}$ છે, તો g ને વિધેય કહી શકાય.

(d) $g : \{2, 3, 4, 5\} \rightarrow \{-1, 0, 1\}$ માટે $g(x) = 4x - 3$ વિધેય છે.

2. વિધેય $f: A \rightarrow B$ માટેના વિસ્તાર માટે નીચેના વિધાનોપૈકી કયું વિધાન સાચું છે.

● $f(A) = \{f(x) \mid x \in A\}$

(b) સહપ્રદેશ ગણનો ઉપગણ કે સહપ્રદેશ પોતે ન હોય

(c) પ્રદેશ તેનો વિસ્તાર હોય છે.

(d) $f(A) = \{f(x) \mid x \in B\}$

3. $g : X \rightarrow Y$, $X = \{-1, 0\}$, $Y = \{2, 4\}$, $g(x) = 4 - 2x$. આ પરથી જણાવો કે નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે.

(a) g ને વિધેય કહી શકાય.

● g ને વિધેય ના કહી શકાય.

(c) X ને વિધેય કહી શકાય.

(d) Y ને વિધેય કહી શકાય.

4. $f : A \rightarrow B$ માટે પ્રદેશ ગણ A માંની કોઈ બે ભિન્ન કિંમતો માટે વિધેયાત્મક કિંમત સમાન મળે તો તે સંબંધને શું કહેવાય ?

(a) એક-એક વિધેય કહેવાય.

●) અનેક-એક વિધેય કહેવાય.

(c) એક-અનેક વિધેય કહેવાય.

(d) અનેક-અનેક વિધેય કહેવાય.

5. $f : A \rightarrow B$ માટે ગણ A ની પ્રત્યેક કિંમત માટે ગણ B માં ફક્ત એક જ પ્રતિબિંબ મળતું હોય તેને કેવા પ્રકારનું વિધેય કહેવાય ?

(a) વિધેય ન કહેવાય.

(b) એક-એક વિધેય

● અચળ વિધેય કહેવાય.

(d) અનેક-એક વિધેય

6. એક-એક વિધેય માટે નીચેનાં પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?

(a) પ્રદેશની ફક્ત બે જ કિંમતો માટે પ્રતિબિંબો ભિન્ન હોવાં જોઈએ.

(b) પ્રદેશની કોઈ બે કિંમતો માટે પ્રતિબિંબો સમાન હોવાં જોઈએ.

પ્રદેશની કોઈ બે ભિન્ન કિંમતો માટે પ્રતિબિંબો ભિન્ન હોવાં જોઈએ.

(d) પ્રદેશની પ્રત્યેક કિંમતો માટે પ્રતિબિંબો સમાન હોવાં જોઈએ.

7. $f : Z - \{0\} \rightarrow N$ અને $f(x) = x^2, x \in Z - \{0\}$ એ કયા પ્રકારનું વિધેય છે ?

(a) એક-એક વિધેય છે. અનેક-એક વિધેય છે. (c) અચળ વિધેય છે. (d) $f(x)$ એ વિધેય નથી.

8. બે ભિન્ન વિધેયો સમાન થાય તે માટે નીચેની પૈકી કઈ શરત પર્યાપ્ત છે ?

(a) બંને વિધેયોનો પ્રદેશ સમાન હોવા જોઈએ. (b) બંને વિધેયોના વિસ્તાર સમાન હોવા જોઈએ.

(a) અને (b) (d) (a) અથવા (b)

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. ગુણોત્તર-શ્રેણી 0.2, 1, 5, ...નું છઠ્ઠું પદ જણાવો.

(a) 25 (b) 0.5 (c) 0.1 625

2. એક ગુણોત્તર-શ્રેણીનું પ્રથમ પદ 'a' અને સામાન્ય ગુણોત્તર 'b' છે, તો $(n + 1)$મું પદ જણાવો.

ab^n (b) ar^n (c) ab^{n-1} (d) ar^{n-1} છે.

3. ગુણોત્તર-શ્રેણી 1, $\sqrt{3}$, 3, $3\sqrt{3}$, ...નું પાંચમું પદ શોધો.

9 (b) $9\sqrt{3}$ (c) 27 (d) $\frac{(\sqrt{3})^5 - 1}{(\sqrt{3} - 1)}$ છે.

4. એક ગુણોત્તર-શ્રેણીમાં $T_1 = a$ અને $T_5 = \frac{1}{a}$ જ્યાં $a > 0$ હોય તો ત્રીજું પદ મેળવો.

(a) a^2 1 (c) $\frac{1}{a^2}$ (d) a છે.

5. ગુણોત્તર-શ્રેણી $\frac{1}{9}, \frac{1}{3}$, 1,... નું સાતમું પદ શોધો.

(a) 6561 (b) 243 81 (d) $\frac{1}{81}$

6. એક ગુણોત્તર-શ્રેણીનું nમું પદ $3(2^{n-1})$ હોય, તો સામાન્ય ગુણોત્તર શોધો.

(a) 3 2 (c) 6 (d) 1

7. ગુણોત્તર-શ્રેણી 0.4, 0.04, 0.004, ...નો સામાન્ય ગુણોત્તર જણાવો.

(a) 10 (b) 0.4 (c) 4 0.1

8. જો x, 10, –25 ગુણોત્તર-શ્રેણીમાં હોય, તો x ની કિંમત મેળવો.

(a) 4 (b) –25 –4 (d) 2

9. જો ગુણોત્તર-શ્રેણીનો સામાન્ય ગુણોત્તર –1 અને પ્રથમપદ –1 હોય, તો પ્રથમ 6 પદોનો સરવાળો શોધો.

0 (b) –1 (c) 1 (d) 6

10. જો ગુણોત્તર-શ્રેણીનો સામાન્ય ગુણોત્તર 1 હોય અને $S_{10} = 40$ હોય, તો પ્રથમ પદ જણાવો.

(a) 0 (b) 10 4 (d) 400

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. ચલ રાશિની કિંમતમાં થતા લાંબા ગાળાના ફેરફારોની સરખામણી માટે કઈ રીત ઉપયોગી છે ?

(a) પરંપરિત આધારની રીત (b) લાસ્પેયરની રીત

● અચલ આધારની રીત (d) પાશેની રીત

2. લાસ્પેયરના સૂચક આંકની ગણતરીમાં કયો વપરાશ લેવામાં આવે છે ?

● આધાર વર્ષનો વપરાશ (b) ચાલુ વર્ષનો વપરાશ

(c) સરેરાશ વર્ષનો વપરાશ (d) કોઈ પણ વર્ષનો વપરાશ

3. જીવનનિર્વાહ ખર્ચના સૂચક આંકની રચનામાં કયા ભાવ ધ્યાનમાં લેવાય છે ?

(a) બજાર ભાવ (b) જથ્થાબંધ ભાવ (c) સરેરાશ ભાવ ● છૂટક ભાવ

4. કૌટુંબિક બજેટની રીતમાં વસ્તુનું કયું ખર્ચ ભાર તરીકે લેવામાં આવે છે ?

(a) પસંદગીના વર્ષનું ખર્ચ (b) સરેરાશ વાર્ષિક ખર્ચ

● આધાર વર્ષનું ખર્ચ (d) ચાલુ વર્ષનું ખર્ચ

5. સૂચક આંકની રચનામાં કઈ સરેરાશને શ્રેષ્ઠ સરેરાશ ગણવામાં આવે છે ?

(a) હરાત્મક મધ્યક (b) સમાંતર મધ્યક (c) ભારિત મધ્યક ● ગુણોત્તર મધ્યક

6. કયા સૂચક આંક લોકોના જીવનધોરણનો ખ્યાલ આપે છે ?

(a) ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનનો સૂચક આંક (b) જથ્થાનો સૂચક આંક

(c) ફિશરનો સૂચક આંક ● જીવનનિર્વાહ ખર્ચનો સૂચક આંક

7. એક વસ્તુનો ભાવ આધાર વર્ષની સરખામણીમાં ચાલુ વર્ષમાં 4.5 ગણો વધે છે, તો ભાવ સૂચક આંક કેટલો થાય ?

(a) 45 (b) 450 ● 550 (d) 350

8. જો આધાર વર્ષ 2015ના સાપેક્ષમાં વર્ષ 2016માં નાણાંની ખરીદ શક્તિ 0.75 હોય તો વર્ષ 2016 માટે ભાવનો સૂચક આંક કેટલો હોય ?

(a) 750 (b) 175 ● 133.33 (d) 275

9. જો વર્ષ 2010ના સાપેક્ષમાં વર્ષ 2016નો એક વર્ગના લોકોના જીવનનિર્વાહ ખર્ચનો સૂચક આંક 200 થાય, તો નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?

(a) તે વર્ગ દ્વારા વપરાશમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓના ચાલુ વર્ષના ભાવમાં 200 ટકાનો સરેરાશ વધારો થયો છે.

(b) તે વર્ગ દ્વારા વપરાશમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓના ચાલુ વર્ષના ભાવમાં 100 ટકાનો સરેરાશ ઘટાડો થયો છે.

● નાણાંની ખરીદશક્તિ ₹ 0.5 છે.

(d) તે વર્ગ દ્વારા વપરાશમાં લેવાતી ચીજવસ્તુઓના ચાલુ વર્ષના ભાવ સ્થિર રહ્યા છે.

10. જો $I_P = I_F$ હોય તો નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું છે ?

(a) $I_P = 2I_L$ (b) $I_F = \frac{I_L}{2}$ ● $I_F = I_P = I_L$ (d) $4I_F = I_L$

11. જો વર્ષ 2013 માટે એક વર્ગનાં કુટુંબોની ખર્ચપાત્ર સરેરાશ આવક ₹ 20,000 હોય અને જો તે વર્ગનો 2013ના વર્ષના આધારે 2015ના વર્ષ માટેનો જીવનનિર્વાહ ખર્ચનો સૂચક આંક 130 હોય, તો 2015ના વર્ષ માટે આ વર્ગનાં કુટુંબોની ખર્ચપાત્ર સરેરાશ આવક કેટલી થાય ?

● ₹ 26,000 (b) ₹ 20,130 (c) ₹ 20,000 (d) ₹ 14,000

12. પાશેના સૂચક આંકનું સૂત્ર મેળવવા વસ્તુઓના ભાવ સાપેક્ષ $\frac{p_1}{p_0}$ને ખર્ચનો કયો ભાર આપવામાં આવે છે ?

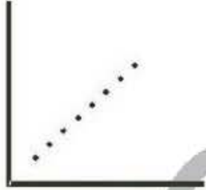
(a) p_0q_0 (b) p_1q_1 ● p_0q_1 (d) p_1q_0

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. સહસંબંધના સંદર્ભમાં જે આકૃતિમાં જોડયુક્ત બિંદુઓ (x,y) દર્શાવવામાં આવે તે આકૃતિને તમે શું કહેશો ?

(a) સ્તંભાલેખ (b) વર્તુળ આકૃતિ ● વિકીર્ણ આકૃતિ (d) આવૃત્તિ વક્ર

2. જો X અને Y વચ્ચે નીચે મુજબ વિકીર્ણ આકૃતિ મળે તો બે ચલ કેવો સહસંબંધ ધરાવે છે ?

● સંપૂર્ણ ધન સહસંબંધ (b) આંશિક ધન સહસંબંધ
(c) સંપૂર્ણ ઋણ સહસંબંધ (d) આંશિક ઋણ સહસંબંધ

3. જો X અને Y વચ્ચે નીચે મુજબ વિકીર્ણ આકૃતિ મળે તો તે બે ચલ કેવો સહસંબંધ ધરાવે છે ?

(a) સંપૂર્ણ ધન સહસંબંધ (b) આંશિક ધન સહસંબંધ
(c) સંપૂર્ણ ઋણ સહસંબંધ ● આંશિક ઋણ સહસંબંધ

4. વિકીર્ણ આકૃતિમાં બધાં જ બિંદુઓ એક જ સુરેખા પર આવેલાં હોય તો r ની કિંમત શું થાય ?

(a) 0 ● 1 અથવા −1 (c) 0.5 (d) −0.5

5. સહસંબંધાંક rનો વિસ્તાર શું છે ?

(a) $-1 < r < 1$ (b) 0 થી 1 $-1 \leq r \leq 1$ (d) -1 થી 0

6. જો ચલ 'વજન'નો એકમ કિગ્રા અને ચલ 'ઊંચાઈ'નો એકમ સેમી હોય, તો તેમની વચ્ચેના સહસંબંધાંકનો એકમ વિશે શું કહી શકાય ?

(a) કિગ્રા (b) સેમી (c) કિમી) એકમ ન હોય

7. જો બે ચલ વચ્ચે અચળ પ્રમાણમાં એકબીજાથી વિરુદ્ધ દિશામાં ફેરફાર થતા હોય, તો તે બે ચલ વચ્ચે કેવા પ્રકારનો સહસંબંધ મળે ?

(a) આંશિક ધન સહસંબંધ) સંપૂર્ણ ઋણ સહસંબંધ

(c) સંપૂર્ણ ધન સહસંબંધ (d) આંશિક ઋણ સહસંબંધ

8. કાર્લ પિયર્સનના સહસંબંધાંક ગણવાના સૂત્રમાં અંશ શું દર્શાવે છે ?

(a) X અને Y ના વિચરણોનો ગુણાકાર) X અને Y નું સહવિચરણ

(c) X નું વિચરણ (d) Y નું વિચરણ

9. નીચેના પૈકી r ની કઈ કિંમત શક્ય નથી ?

(a) 0.99 -1.07 (c) -0.85 (d) 0

11. જો $r(x, y) = 0.7$ હોય, તો $r(x+0.2, y+0.2)$ ની કિંમત કેટલી થાય ?

0.7 (b) 0.9 (c) 1.1 (d) -0.7

12. જો $r(-x, y) = -0.5$ હોય, તો $r(x, -y)$ ની કિંમત કેટલી થાય ?

(a) 0.5) -0.5 (c) 1 (d) 0

13. જો $\Sigma d^2 = 0$ હોય, તો ક્રમાંક સહસંબંધાંકની કિંમત કેટલી થાય ?

(a) 0 (b) -1 1 (d) 0.5

14. ક્રમાંક સહસંબંધની રીતમાં જો પ્રત્યેક અવલોકનની જોડ માટે પ્રચલિત સંકેતોમાં $R_x = R_y$ હોય, તો r ની કિંમત શું થાય ?

(a) 0 (b) -1 1 (d) 0.1

15. ક્રમાંક સહસંબંધની રીતમાં બે ચલના ક્રમાંકોના તફાવતોનો સરવાળો શું થાય ?

(0 (b) -1 (c) 1 (d) કોઈ પણ વાસ્તવિક સંખ્યા

16. ક્રમાંક સહસંબંધની રીતમાં જો બે ચલોના ક્રમ એકબીજાથી ઊલટા ક્રમમાં હોય, તો r ની કિંમત શું થાય ?

(a) $r = 0$ ● $r = -1$ (c) $r = 1$ (d) $r = 0.1$

17. ક્રમાંક સહસંબંધમાં પુનરાવર્તન પામતા પ્રત્યેક અવલોકન માટે પ્રચલિત સંકેતોમાં Σd^2 માં કયું પદ ઉમેરવામાં આવે છે ?

(a) $\frac{m^2-1}{12}$ ● $\frac{m^3-m}{12}$ (c) $\frac{6m^3-m}{12}$ (d) $n(n^2-1)$

18. જ્યારે કોઈ વસ્તુના ભાવ સ્થિર હોય ત્યારે તે વસ્તુના વેચાયેલા એકમોની સંખ્યા અને તેનાથી થતી આવક વચ્ચે કેવો સહસંબંધ થશે ?

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ, બે ચલ વચ્ચેનો વિધેયાત્મક સંબંધ દર્શાવે છે ?

(a) સહસંબંધ ● નિયતસંબંધ (c) મધ્યક (d) વિચરણ

2. નિયતસંબંધની શ્રેષ્ઠ અન્વાયોજિત રેખા કઈ રીતથી મેળવાય છે ?

● ન્યૂનતમ વર્ગોની રીત (b) કાર્લ પિયર્સનની રીત

(c) મહત્તમ વર્ગોની રીત (d) બાઉલીની રીત

3. પ્રચલિત સંકેતમાં b_{yx} એટલે શું ?

(a) અંતઃખંડ (b) સાપેક્ષ ચલ

● X ની કિંમતમાં એક એકમનો ફેરફાર કરવાથી Y ની કિંમતમાં થતો અંદાજિત ફેરફાર

(d) Y ની કિંમતમાં એક એકમનો ફેરફાર કરવાથી X ની કિંમતમાં થતો અંદાજિત ફેરફાર

4. નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ સાચો છે ?

(a) $b_{yx} = r \cdot \frac{s_x}{s_y}$ (b) $b_{yx} = r \cdot \frac{s_y^2}{s_x^2}$ (c) $b_{yx} = \frac{Cov(x, y)}{s_y^2}$ ● $b_{yx} = r \cdot \frac{s_y}{s_x}$

5. નિયતસંબંધ રેખા કયા બિંદુમાંથી હંમેશાં પસાર થાય છે ?

● $(\bar{x}, \bar{y})$ (b) $(0, \bar{y})$ (c) $(\bar{x}, 0)$ (d) $(0, 0)$

6. Y ની X પરની નિયતસંબંધ રેખાના કિસ્સામાં અનુમાનની ત્રુટિ e શું થાય ?

● $y - \hat{y}$ (b) $\hat{x} - \hat{y}$ (c) $x - \hat{x}$ (d) $\hat{y} - \hat{x}$

7. જો વસ્તુનું વેચાણ એ તેના જાહેરાત ખર્ચ પર આધાર રાખે તો કઈ નિયતસંબંધ રેખાનો ઉપયોગ થાય ?

(a) જાહેરાત-ખર્ચની વેચાણ પરની નિયતસંબંધ રેખા

(b) જાહેરાત-ખર્ચની જાહેરાત-ખર્ચ પરની નિયતસંબંધ રેખા

● વેચાણની જાહેરાત-ખર્ચ પરની નિયતસંબંધ રેખા

(d) વેચાણની વેચાણ પરની નિયતસંબંધ રેખા

8. નીચેના પૈકી Y ની X પરની નિયતસંબંધ રેખા કઈ છે ?

(a) $\hat{y} = a + bx + cx^2$ (b) $\hat{x} = c + by$ ● $\hat{y} = a + bx$ (d) $\hat{y} = a + bx^2$

9. સહસંબંધાંક (r)ની કઈ કિંમત માટે નિયતસંબંધાંકની કિંમત શૂન્ય થાય છે ?

(a) 1 (b) -1 (c) $\frac{1}{2}$ ● 0

10. બે ચલ વચ્ચેના નિયતસંબંધના અભ્યાસમાં નિશ્ચાયકતાનો આંક એટલે શું ?

(a) બે પ્રમાણિત વિચલનોનો ગુણાકાર ● સહસંબંધાંકનો વર્ગ

(c) સહવિચરણનો વર્ગ (d) બે વિચરણોનો ગુણાકાર

11. જો Y ની X પરની નિયતસંબંધ રેખા $\hat{y} = 10 + 3x$ હોય તો $X = 20$ માટે Y ની કિંમતનું અનુમાન કેટલું થાય ?

(a) 13 (b) 60 ● 70 (d) 203

12. જો Y ની X પરની નિયતસંબંધ રેખા $2x + 3y - 50 = 0$ હોય તો b_{yx} ની કિંમત કેટલી થાય ?

(a) $\frac{3}{2}$ (b) $-\frac{3}{2}$ ● $-\frac{2}{3}$ (d) 2

13. Y ની X પરની નિયતસંબંધ રેખા $\hat{y} = 30 - 1.5x$ છે. જો $\bar{x} = 10$ હોય તો $\bar{y}$ ની કિંમત કેટલી થાય ?

(a) 28.5 (b) 20 ● 15 (d) 45

14. જો $u = \frac{x-15}{10}$ અને $v = \frac{y-50}{2}$ હોય અને $b_{yx} = 7.5$ હોય તો b_{vu} ની કિંમત કેટલી થાય ?

(a) 7.5 (b) 1.5 ● 37.5 (d) 150

15. જો $r = 0.8$ હોય તો સાપેક્ષ ચલના કુલ ચલનનો કેટલો ભાગ નિયતસંબંધ મૉડેલ દ્વારા સમજાવી શકાય છે ?

(a) 80 % ● 64 % (c) 36 % (d) 20 %

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્ન માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. મોસમી ઘટકને કારણે સામયિક ચલમાં કયા પ્રકારના ફેરફારો થાય છે ?

(a) દીર્ઘકાલીન (b) અનિયમિત ● નિયમિત (d) શૂન્ય પ્રમાણમાં

2. 'હડતાલને કારણે કોઈ એક કંપનીના ઉત્પાદનમાં થયેલો ઘટાડો' કઈ વધઘટ દર્શાવે છે ?

● યાદૃચ્છિક (b) વલણ (c) મોસમી (d) ચક્રીય

3. સુરેખ વલણ શોધવા માટે સુરેખ સમીકરણનું અન્વાયોજન કરવાની રીતનું નામ જણાવો.

(a) આલેખની રીત ● ન્યૂનતમ વર્ગોની રીત

(c) ચલિત સરેરાશની રીત (d) આંશિક સરેરાશની રીત

4. સામયિક શ્રેણીનું યોગનીય મોડેલ કેવી રીતે દર્શાવાય છે ?

(a) $y_t = T_t + S_t + C_t - R_t$ ● $y_t = T_t + S_t + C_t + R_t$

(c) $y_t = T_t \times S_t + C_t \times R_t$ (d) $y_t = S_t + C_t + R_t$

5. સામયિક શ્રેણીનો નિરપેક્ષ ચલ જણાવો.

(a) y_t (b) S_t ● t (d) x_t

6. સામયિક શ્રેણીના કયા ઘટકનું અનુમાન મેળવવું અશક્ય હોય છે ?

યાદૃચ્છિક ઘટક (b) વલણ (c) મોસમી ઘટક (d) ચક્રીય ઘટક

7. નીચેના પૈકી કયા ફેરફારો ચક્રીય ઘટકને લીધે છે તેમ કહેવાય ?

(a) શિયાળામાં વધતી સ્વેટરની માંગ

શૅરબજારમાં ચાલતી મંદીના કારણે ઘટેલા શૅરના ભાવ

(c) અતિવૃષ્ટિને કારણે ખેતીની પેદાશમાં થયેલ ઘટાડો

(d) સતત ઘટતો મૃત્યુદર

8. જાન્યુઆરી 2016થી ડિસેમ્બર 2016 સુધીની સામયિક શ્રેણીમાંથી મેળવેલ વલણનું સમીકરણ $\hat{y} = 30.1 + 1.5\,t$ હોય તો એપ્રિલ 2016 માટે વલણની કિંમત શોધો.

(a) 30.1 (b) 34.6 36.1 (d) 33.1

9. નીચેનામાંથી કયા ફેરફારો મોસમી ઘટકની અસર છે ?

(a) ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાંથી શહેર તરફ વધતું સ્થળાંતર

(b) શહેરના રસ્તા પર વધતી વાહનોની સંખ્યા

શાળાના વૅકેશન દરમિયાન વધતી પર્યટકોની સંખ્યા

(d) કોઈ વિશિષ્ટ રોગચાળા દરમિયાન વધેલ મૃત્યુઆંક

10. વલણ શોધવાની કઈ રીતથી ટૂંકા ગાળામાં પુનરાવર્તન પામતી વધઘટોની અસર સૌથી સારી દૂર થાય છે ?

(a) આલેખની રીત (b) ન્યૂનતમ વર્ગોની રીત

(c) કાર્લ પિયર્સનની રીત ચલિત સરેરાશની રીત

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નિદર્શ અવકાશ U ના વિશિષ્ટ ઉપગણ ϕ ને કઈ ઘટના કહે છે ?

(a) ચોક્કસ ઘટના (b) ϕ ની પૂરક ઘટના

(C) U અને ϕ ની યોગઘટના અશક્ય ઘટના

2. ઘટનાઓ A અને A' માટે $P(A \cap A')$ નું મૂલ્ય કેટલું થાય ?

(a) 1 0 (c) 0.5 (d) 0 અને 1ની વચ્ચે

3. નિદર્શ અવકાશમાંની કોઈપણ ઘટના A માટે નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ સાચો છે ?

(a) $P(A) < 0$ (b) $0 \le P(A) \ge 1$ $0 \le P(A) \le 1$ (d) $P(A) > 1$

4. નિદર્શ અવકાશ U માંની કોઈ બે ઘટનાઓ A અને B માટે $A \subset B$ હોય, તો નીચેનામાંથી કયું વિધાન સાચું નથી ?

$P(A \cap B) = P(B)$ (b) $P(A \cap B) = P(A)$

(c) $P(A \cup B) \ge P(A)$ (d) $P(B - A) = P(B) - P(A)$

5. સંભાવનાની પ્રશિષ્ટ વ્યાખ્યા બીજા કયા નામે ઓળખાય છે ?

● ગાણિતિક વ્યાખ્યા (b) પૂર્વ ધારણાયુક્ત વ્યાખ્યા

(c) આંકડાશાસ્ત્રીય વ્યાખ્યા (d) ભૌમિતિક વ્યાખ્યા

6. એક સમતોલ સિક્કો ઉછાળવાના યાદચ્છિક પ્રયોગમાં મળતી પ્રાથમિક ઘટનાઓ H અને T માટે સંભાવનાનું નીચેના પૈકી કયું વિધાન સાચું નથી ?

(a) $P(T)=0.5$ (b) $P(H)+P(T)=1$ ● $P(H\cap T)=0.5$ (d) $P(H)=0.5$

7. નીચે જણાવેલ યાદચ્છિક પ્રયોગો પૈકી કયા યાદચ્છિક પ્રયોગનો નિદર્શ અવકાશ અનંત છે ?

(a) બે પાસા ઉછાળવા (b) ઑફિસમાંથી બે કર્મચારીઓ પસંદ કરવા

● ઇલેક્ટ્રિક બલ્બનું આયુષ્ય કલાકમાં માપવું (d) 52 પત્તાંમાંથી એક પત્તું પસંદ કરવું

8. ઘટના $A\cup A'=U$ હોય, તો A અને A' કેવી ઘટનાઓ કહેવાય ?

(a) નિરપેક્ષ ઘટનાઓ ● પૂરક ઘટનાઓ (c) ચોક્કસ ઘટનાઓ (d) અશક્ય ઘટનાઓ

9. જો $P(A/B)=P(A)$ અને $P(B/A)=P(B)$ હોય તો ઘટનાઓ A અને B કેવી ઘટનાઓ કહેવાય ?

● નિરપેક્ષ ઘટનાઓ (b) પૂરક ઘટનાઓ (c) ચોક્કસ ઘટનાઓ (d) અશક્ય ઘટનાઓ

10. નિદર્શ અવકાશની બે ઘટનાઓ A અને B પરસ્પર નિવારક ઘટનાઓ છે. $P(B-A)$ નીચેના પૈકી કોના બરાબર થશે ?

(a) $P(A)$ ● $P(B)$ (c) $P(A\cap B)$ (d) $P(A\cup B)$

11. છ બાજુવાળા ત્રણ સમતોલ પાસા એક સાથે ઉછાળવામાં આવે, તો બનતા નિદર્શ અવકાશમાં નિદર્શ બિંદુઓની કુલ સંખ્યા કેટલી થાય ?

(a) 6^2 (b) 3^6 (c) 6×3 ● 6^3

12. પ્રાકૃતિક સંખ્યાઓ 1 અને 20 વચ્ચેની સંખ્યાઓમાંથી એક સંખ્યા યાદચ્છિક રીતે પસંદ કરવામાં આવે, તો તે સંખ્યા 5ની ગુણક હોવાની સંભાવના કેટલી થાય ?

(a) $\frac{1}{2}$ ● $\frac{1}{6}$ (c) $\frac{1}{5}$ (d) $\frac{1}{3}$

13. બે ઘટનાઓ A અને B નિરપેક્ષ હોય, તો નીચેના પૈકી કયો વિકલ્પ સાચો છે ?

● $P(A\cap B)=P(A)\times P(B)$ (b) $P(A\cup B)=P(A)+P(B)$

(c) $P(A\cup B)=P(A)\times P(B)$ (d) $P(A\cap B)=P(A)+P(B)$

14. લીપ વર્ષ ન હોય તેવા વર્ષના ફેબ્રુઆરી માસમાં 5 ગુરુવાર આવે તેની સંભાવના કેટલી થાય ?

● 0 (b) $\frac{1}{7}$ (c) $\frac{2}{7}$ (d) $\frac{3}{7}$

15. નિદર્શ અવકાશની બે નિરપેક્ષ ઘટનાઓ A અને B માટે $P(A)=0.4$ અને $P(B')=0.3$ હોય, તો $P(A \cap B)$ની કિંમત જણાવો.

(a) 0.12 (b) 0.42 ● 0.28 (d) 0.18

16. નિદર્શ અવકાશની બે ઘટનાઓ A અને B માટે ઘટના $(A \cap B) \cup (A \cap B')$ જણાવો.

(a) ϕ (b) B ● A (d) U

17. સંભાવનાની ગાણિતિક વ્યાખ્યા મુજબ યાદચ્છિક પ્રયોગનાં n પરિણામો પૈકી દરેક પરિણામની સંભાવના કેટલી થાય ?

(a) 0 ● $\frac{1}{n}$ (c) 1 (d) કહી શકાય નહિ.

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નીચેનામાંથી કયો ચલ એ અસતત ચલનું ઉદાહરણ બનશે ?

(a) વિદ્યાર્થીની ઊંચાઈ (b) વિદ્યાર્થીનું વજન

(c) વિદ્યાર્થીનું બ્લડપ્રેશર ● વિદ્યાર્થીનું જન્મ વર્ષ

2. નીચેનામાંથી કયો ચલ એ સતત ચલનું ઉદાહરણ છે ?

(a) કોઈ એક સ્થળે બનતા અકસ્માતની સંખ્યા

(b) વર્ષ દરમિયાન વરસાદ પડ્યો હોય તેવા દિવસોની સંખ્યા

● દિવસ દરમિયાનનું મહત્તમ તાપમાન

(d) કુટુંબમાં બાળકોની સંખ્યા

3. જો યાદચ્છિક ચલ X એ -1, 0 અને 1 કિંમતો ધારણા કરે તેની સંભાવના અનુક્રમે $\frac{1}{5}$, K તથા $\frac{1}{3}$ છે. જ્યાં $0 < K < 1$ અને X એ આ કિંમતો સિવાય અન્ય કોઈ જ કિંમતો ધારણ કરતો નથી. તો $E(X)$ની કિંમત શું થાય ?

(a) $\frac{2}{5}$ (b) $\frac{3}{5}$ ● $\frac{2}{15}$ (d) $\frac{3}{15}$

4. એક યાદચ્છિક ચલ ફક્ત -2, 0 અને 2 જ કિંમતો ધારણ કરે છે જેની સંભાવના અનુક્રમે $\frac{1}{5}, \frac{3}{5}$ અને K છે. $0 < K < 1$ તો Kની કિંમત શું થાય ?

● $\frac{1}{5}$ (b) $\frac{4}{5}$ (c) $\frac{2}{5}$ (d) $\frac{3}{5}$

5. એક અસતત સંભાવના-વિતરણ માટે તેના મધ્યકની કિંમત 3 છે જ્યારે તેનું વિચરણ 7 છે તો આ વિતરણ માટે $E(X^2)$ શું થાય ?

(a) 10　(b) 4　(c) 40　(d) 16

6. એક અસતત ચલ X ના સંભાવના-વિતરણ માટે $E(X)=5$ તથા $E(X^2)=35$ છે, તો આ વિતરણનું વિચરણ શું થાય ?

(a) 40　(b) 30　(c) 20　(d) 10

7. $n=10$ પ્રાચલવાળા ધન વિષમ દ્વિપદી વિતરણ માટે નીચે આપેલ કિંમતો પૈકી કઈ કિંમત મધ્યકની હોઈ શકે ?

(a) 5　(b) 3　(c) 9　(d) 7

8. $n=4$ તથા $p=\frac{1}{2}$ પ્રાચલવાળા દ્વિપદી વિતરણ માટે p(x)નું મૂલ્ય x ની કઈ કિંમત માટે મહત્તમ બનશે ?

(a) 0　(b) 2　(c) 3　(d) 4

9. એક દ્વિપદી વિતરણનો મધ્યક 5 તથા વિચરણ $\frac{10}{7}$ છે. તો આ વિતરણ કેવું બનશે ?

(a) ધન વિષમ　(b) ઋણ વિષમ

(c) સંમિત　(d) વિતરણ વિશે કશું જ કહી શકાય નહિ

10. n અને p પ્રાચલવાળા દ્વિપદી વિતરણ માટે એક પણ સફળતા ન મળે તે ઘટનાની સંભાવના માટેનું સૂત્ર નીચેના પૈકી કયું છે ?

(a) ${}^{n}C_0 p^n q^0$　(b) ${}^{n}C_0 p^0 q^n$　(c) ${}^{n}C_0 p q^n$　(d) ${}^{n}C_0 p^n q$

આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. નીચેના પૈકી μ મધ્યક σ પ્રમાણિત વિચલનવાળા પ્રામાણ્ય ચલ X નું સંભાવના ઘટત્વ વિધેય કયું છે ?

(a) $f(x)=\frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}}\ e^{-\frac{1}{2}\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)}$; $-\infty<x<\infty$ (b) $f(x)=\frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}}\ e^{-\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)^2}$; $-\infty<x<\infty$

● $f(x)=\frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}}\ e^{-\frac{1}{2}\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)^2}$; $-\infty<x<\infty$ (d) $f(x)=\frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}}\ e^{-\frac{1}{2}\left(\frac{x-\mu}{\sigma}\right)^2}$; $0\leq x<\infty$

2. એક પ્રામાણ્ય ચલ X કે જેનો મધ્યક μ અને પ્રમાણિત વિચલન σ છે, તો તેના માટે પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય ચલ Z નીચેના પૈકી કયો થશે ?

(a) $Z=\frac{x-\sigma}{\mu}$ (b) $Z=\frac{\sigma-x}{\mu}$ (c) $Z=\frac{\mu-x}{\sigma}$ ● $Z=\frac{x-\mu}{\sigma}$

3. પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય ચલનું સંભાવના ઘટત્વ વિધેય નીચેના પૈકી કયું છે ?

(a) $f(z)=\ e^{-\frac{1}{2}z^2}$; $-\infty<z<\infty$ ● $f(z)=\frac{1}{\sqrt{2\pi}}e^{-\frac{1}{2}z^2}$ $-\infty<z<\infty$

(c) $f(z)=\frac{1}{\sqrt{2\pi}}e^{-\frac{1}{2}z^2}$; $0<z<\infty$ (d) $f(z)=\frac{1}{\sqrt{2\pi}}e^{-z^2}$ $-\infty<z<\infty$

4. પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય ચલના મધ્યક અને વિચરણ નીચેનાં પૈકી કયા છે ?

● મધ્યક = 0, વિચરણ = 1 (b) મધ્યક = 1, વિચરણ = 0

(c) મધ્યક = 0, વિચરણ = 0 (d) મધ્યક = 1, વિચરણ = 1

5. પ્રામાણ્ય વક્ર હેઠળનું કુલ ક્ષેત્રફળ નીચેના પૈકી કયું હોય છે ?

(a) –1 (b) 0 ● 1 (d) 0.5

6. પ્રામાણ્ય વક્રમાં μ થી જમણી બાજુના પ્રદેશનું ક્ષેત્રફળ કેટલું હોય છે ?

(a) 0 ● 0.5 (c) 1 (d) –0.5

7. પ્રામાણ્ય વિતરણનાં 99 % અવલોકનો સામાન્ય રીતે નીચેના પૈકી કઈ સીમામાં હોય છે ?

(a) $\mu\pm1.96\sigma$ (b) $\mu\pm2\sigma$ (c) $\mu\pm3\sigma$ ● $\mu\pm2.575\sigma$

8. પ્રામાણ્ય વિતરણમાં સામાન્ય રીતે કેટલા ટકા અવલોકનો $\mu\pm\sigma$ ની સીમામાં હોય છે ?

(a) 34.13 % (b) 95.45 % ● 68.26 % (d) 50 %

9. પ્રામાણ્ય ચલ માટે સરેરાશ વિચલનની લગભગ કિંમત નીચેના પૈકી કઈ છે ?

● $\frac{4}{5}\sigma$ (b) $\frac{4}{5}\mu$ (c) $\frac{2}{3}\sigma$ (d) $\frac{2}{3}\mu$

10. પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય ચલ માટે ચતુર્થક વિચલનની લગભગ કિંમત નીચેના પૈકી કઈ છે ?

(a) $\frac{2}{3}\sigma$ ● $\frac{2}{3}$ (c) $\frac{4}{5}\sigma$ (d) $\frac{4}{5}$

11. પ્રામાણ્ય વિતરણ માટે મધ્યક અને પ્રથમ ચતુર્થક અનુક્રમે 11 અને 3 છે, તો ત્રીજા ચતુર્થકની કિંમત નીચેના પૈકી કઈ હશે ?

(a) 8 (b) 14 19 (d) 10

12. એક પ્રામાણ્ય વિતરણ માટે સરેરાશ વિચલનની અંદાજિત કિંમત 20 છે, તો તે વિતરણની ચતુર્થક વિચલનની કિંમત નીચેના પૈકી કઈ હશે ?

(a) $\frac{25}{3}$ (b) $\frac{32}{3}$ (c) 24 $\frac{50}{3}$

13. પ્રામાણ્ય વિતરણના પ્રચલિત સંકેતોમાં જો $x = 25$, $\mu = 20$ અને $\sigma = 5$ હોય, તો પ્રમાણિત પ્રામાણ્ય પ્રાપ્તાંકની કિંમત નીચેના પૈકી કઈ હશે ?

1 (b) -1 (c) 4 (d) $\frac{10}{3}$

14. એક પ્રામાણ્ય ચલ X નો મધ્યક 50 છે. જો $x = 25$ માટે Z-પ્રાપ્તાંકની કિંમત -2.5 હોય, તો વિતરણના વિચરણની કિંમત નીચેના પૈકી કઈ હશે ?

(a) 10 100 (c) 50 (d) 25

15. એક પ્રામાણ્ય ચલનું વિતરણ $N(20, 4)$ વડે દર્શાવવામાં આવ્યું છે, તો તેનાં 99.73 % અવલોકનો નીચેના પૈકી કઈ અંતરાલમાં હશે ?

(a) (18, 22) (b) (16, 24) (14, 26) (d) (12, 28)

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. 3 નું 0.3 સામીપ્યનું માનાંક સ્વરૂપ કયું છે ?

(a) $|x - 0.3| < 3$ $|x - 3| < 0.3$ (c) $|x + 3| < 0.3$ (d) $|x - 3| > 0.3$

2. -2 નું 0.02 સામીપ્યને અંતરાલ સ્વરૂપ કયું છે ?

(a) $(1.98, 2.02)$ (b) $(-1.98, 2.02)$ $(-2.02, -1.98)$ (d) $(-2.02, 1.98)$

3. $|x - 5| < 0.25$ ને અંતરાલ સ્વરૂપ કયું છે ?

$(4.75, 5.25)$ (b) $(-4.75, +5.25)$ (c) $(-5.25, -4.75)$ (d) $(-5.25, 4.75)$

4. $|2x + 1| < \frac{1}{5}$ ને અંતરાલ સ્વરૂપ કયું છે ?

(a) $\left(-\frac{6}{5}, -\frac{4}{5}\right)$ $\left(-\frac{6}{10}, -\frac{4}{10}\right)$ (c) $\left(\frac{4}{10}, \frac{6}{10}\right)$ (d) $\left(-\frac{6}{10}, \frac{4}{10}\right)$

5. $N(5, 0.02)$ ને માનાંક સ્વરૂપ કયું છે ?

(a) $|x + 5| < 0.02$ (b) $|x - 0.02| < 5$ (c) $|x - 5| > 0.02$ $|x - 5| < 0.02$

6. જો $N(a, 0.07)$ નું માનાંક સ્વરૂપ $|x - 10| < k$ હોય, તો k ની કિંમત શું હોય ?

(a) a (b) 0.7 0.07 (d) 9.93

7. $\lim_{x \to 3} 3x - 1$ ની કિંમત શું થાય ?

(a) 9 (b) 10 (c) $\frac{4}{3}$ 8

8. $\lim_{x \to 4} \sqrt{4x+9}$ ની કિંમત શું થાય ?

● 5 (b) 25 (c) $\frac{7}{4}$ (d) 7

9. $\lim_{x \to -2} 10$ ની કિંમત શું થાય ?

● 10 (b) –2 (c) 8 (d) અનિયત

10. $\lim_{x \to 3} \frac{x^4 - 81}{x - 3}$ ની કિંમત શું થાય ?

(a) 192 (b) 324 (c) 36 ● 108

11. $\lim_{x \to -1} \frac{x^5 + 1}{x + 1}$ ની કિંમત શું થાય ?

(a) –5 ● 5 (c) 4 (d) –4

12. જો $y = 10 - 3x$ હોય અને $x \to -3$ હોય, તો y કઈ કિંમતને અનુલક્ષે છે ?

(a) 1 (b) 9 ● 19 (d) 7

નીચે આપેલ બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો માટે સાચા વિકલ્પની પસંદગી કરો :

1. વિધેય $f(x)$ નું વિકલિતનું સૂત્ર કયું છે ?

(a) $\lim_{h \to x} \frac{f(x+h) - f(x)}{h}$ (b) $\lim_{h \to 0} \frac{f(x+h) + f(x)}{h}$

(●) $\lim_{h \to 0} \frac{f(x+h) - f(x)}{h}$ (d) $\lim_{h \to x} \frac{f(x) - f(x+h)}{h}$

2. $y = ax^n$, જ્યાં a અચળ સંખ્યા હોય તો $\frac{dy}{dx}$ ની કિંમત શું થાય ?

(a) nx^{n-1} (●) $an\,x^{n-1}$ (c) 0 (d) $an\,x^{n+1}$

3. $y = ax + b$, જ્યાં a અને b અચળ સંખ્યા હોય, તો $\frac{dy}{dx}$ શું થાય ?

● a (b) b (c) $a + b$ (d) 0

4. $f(x) = \frac{4}{x^2}$ નું વિકલિત શું થાય ?

(a) $\frac{4}{2x}$ (●) $-\frac{8}{x^3}$ (c) $\frac{8}{x^3}$ (d) 0

5. બે વિધેયો u અને v, xનાં વિધેયો હોય તો તેમના ગુણાકારનું વિકલિતનું સૂત્ર કયું છે ?

(a) $u\frac{du}{dx}+v\frac{dv}{dx}$ (b) $u\frac{dv}{dx}-v\frac{du}{dx}$ (c) $\frac{du}{dx}\times\frac{dv}{dx}$ ● $u\frac{dv}{dx}+v\frac{du}{dx}$

6. u અને v, xનાં વિધેયો હોય, તો $\frac{v}{u}$નું વિકલિતનું સૂત્ર કયું છે ?

(a) $\frac{v\frac{du}{dx}-u\frac{dv}{dx}}{v^2}$ (b) $\frac{v\frac{du}{dx}+u\frac{dv}{dx}}{v^2}$ (c) $\frac{u\frac{dv}{dx}+v\frac{du}{dx}}{u^2}$ ● $\frac{u\frac{dv}{dx}-v\frac{du}{dx}}{u^2}$

7. $x=a$ આગળ વિધેય વધતું હોય, તો નીચેમાંથી સાચો વિકલ્પો કયો ?

(a) $f'(a)<0$ ● $f'(a)>0$ (c) $f'(a)=0$ (d) $f''(a)>0$

8. કોઈ એક વિધેય $x=a$ આગળ ન્યૂનતમ થવા માટેની જરૂરી અને પર્યાપ્ત શરતો કઈ છે ?

(a) $f'(a)=0,\ f''(a)<0$ (b) $f'(a)>0,\ f''(a)>0$

● $f'(a)=0,\ f''(a)>0$ (d) $f'(a)<0,\ f''(a)>0$

9. માંગની મૂલ્ય સાપેક્ષતાનું સૂત્ર કયું છે ?

● $-\frac{p}{x}\cdot\frac{dx}{dp}$ (b) $\frac{p}{x}\cdot\frac{dx}{dp}$ (c) $-\frac{x}{p}\cdot\frac{dp}{dx}$ (d) $-\frac{p}{x}\cdot\frac{dp}{dx}$

10. આમદાની વિધેય Rને મહત્તમ બનાવવા માટેની શરતો કઈ છે ?

● $\frac{dR}{dx}=0,\ \frac{d^2R}{dx^2}<0$ (b) $\frac{dR}{dx}=0,\ \frac{d^2R}{dx^2}>0$

(c) $\frac{dR}{dx}>0,\ \frac{d^2R}{dx^2}<0$ (d) $\frac{dR}{dx}>0,\ \frac{d^2R}{dx^2}>0$

અર્થશાસ્ત્ર

અર્થશાસ્ત્ર

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) માનવીની આર્થિક સમસ્યાઓના ઉકેલ અને માનવીના આર્થિક વર્તનનો અભ્યાસ કરતા શાસ્ત્રને કયા નામે ઓળખવામાં આવે છે ?

(A) તર્કશાસ્ત્ર (B) ભૌતિકશાસ્ત્ર (●) અર્થશાસ્ત્ર (D) આંકડાશાસ્ત્ર

(2) Economics શબ્દ કયા ગ્રીક શબ્દ પરથી ઊતરી આવ્યો છે ?

(●) Oikonomikos (B) Ecology (C) PHILO (D) NOMOS

(3) કયા અર્થશાસ્ત્રીને અર્થશાસ્ત્રનો વૈજ્ઞાનિક ઢબે સ્વતંત્રપણે અભ્યાસ શરૂ કરવાનું બહુમાન મળ્યું છે ?

(A) કૌટિલ્ય (B) પ્રો. માર્શલ (C) રોબિન્સન (●) ઍડમ સ્મિથ

(4) અર્થશાસ્ત્રને વાસ્તવવાદી વિજ્ઞાન તરીકે રજૂ કરનાર અર્થશાસ્ત્રી...

(A) એડમ સ્મિથ (●) રોબિન્સ (C) સેમ્યુઅલસન (D) માર્શલ

(5) અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસ અને વિશ્લેષણના ક્ષેત્રની રીતે કેટલા ભાગ પડે છે ?

(A) ચાર (B) ત્રણ (●) બે (D) પાંચ

(6) સામાન્ય રીતે દેશ, વર્ષ, વરસાદ જેવી સ્વતંત્ર ચલરાશી કઈ ધરી ઉપર દર્શાવવામાં આવે છે ?

(A) ઊભી ધરી પર (●) આડી ધરી પર (C) ઉદ્‌ગમ બિન્દુ પર (D) કાટખૂણે

(7) 'Principles of Economics' પુસ્તક કોણે લખ્યું?

(A) એડમસ્મિથ (●) માર્શલ (C) રોબિન્સ (D) સેમ્યુઅલસન

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) માનવજીવન માટે વસ્તુ કેટલી ઉપયોગી છે તે બાબત વસ્તુનું કયું મૂલ્ય દર્શાવે છે ?

(A) વિનિમય-મૂલ્ય (●) ઉપયોગિતા-મૂલ્ય (C) વપરાશ-મૂલ્ય (D) આંતરિક-મૂલ્ય

(2) વસ્તુ કે સેવાના બદલામાં ચૂકવાતા નાણાકીય એકમનું પ્રમાણ એટલે...

(A) મૂલ્ય (●) વિનિમય (C) કિંમત (D) સંપત્તિ

(3) નીચેનામાંથી કઈ વસ્તુઓનો સમાવેશ ભૌતિક વસ્તુમાં થાય છે ?

(A) સંગીત (B) શિક્ષણ (C) દાક્તરી-સલાહ (●) ફ્રિજ

(4) સંપત્તિ નીચે આપેલા વિકલ્પમાંથી કયું લક્ષણ ધરાવતી નથી ?

(A) ઉપયોગિતાનો ગુણ ધરાવે છે. (●) તેની છત હોવી જોઈએ.

(C) બાહ્યરૂપ ધરાવે છે. (D) વિનિમયપાત્રતા ધરાવે છે.

(5) 'તમામ કુદરતી સંપત્તિ' એટલે શું ?

(A) મૂડી (B) શ્રમ (●) જમીન (D) સંપત્તિ

(6) નીચેનામાંથી કયો વ્યાપાર ચક્રનો પ્રકાર નથી ?

(A) આકસ્મિક આર્થિક પરિવર્તનો (B) મોસમી આર્થિક પરિવર્તનો

(●) અંશતઃ આર્થિક પરિવર્તનો (D) દીર્ઘકાલિન આર્થિક પરિવર્તનો

(1) કિંમતના ઘટાડાને કારણે પુરવઠામાં થતા ફેરફારને શું કહેવાય ?

(A) વધારો (B) વિસ્તરણ (●) સંકોચન (D) ઘટાડો

(2) કિંમત સિવાયનાં પરિબળો પ્રેરિત ફેરફારને લીધે પુરવઠામાં થતા પરિવર્તનને શું કહેવાય ?

(A) વધારો (B) સંકોચન (C) સંકોચન-વિસ્તરણ (●) વધારો-ઘટાડો

(3) વસ્તુની કિંમત અને પુરવઠા વચ્ચે કેવો સંબંધ છે ?

(●) સીધો (B) વિરોધી (C) સમાન (D) શૂન્ય

(4) શું ઘટે તો નફાનું પ્રમાણ ઘટવાથી પુરવઠો ઘટાડવામાં આવે ?

(A) જથ્થો (B) પુરવઠો (●) કિંમત (D) મૂલ્ય-સાપેક્ષતા

(5) જથ્થો કુલ પૂરવઠા કરતાં.....

(●) વધુ હોઈ શકે. (B) ઓછો હોઈ શકે. (C) વધુ ન હોય. (D) નહિવત્ હોય.

(6) ભવિષ્યમાં ભાવો વધવાની અટકળો હોય તો, પેઢી વર્તમાન પૂરવઠો.....

(A) વધારે છે. (●) ઘટાડે છે. (C) સ્થિર રાખે છે. (D) શૂન્ય રાખે છે.

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) સરેરાશ ખર્ચની રેખાનો આકાર કેવો હોય છે ?

(A) હૉકીસ્ટિક (●) U (C) V (D) ચોરસ

(2) કયા ખર્ચને માપી શકાતો નથી ?

(●) વાસ્તવિક ખર્ચ (B) નાણાકીય ખર્ચ (C) વૈકલ્પિક ખર્ચ (D) લાંબા ગાળાનો ખર્ચ

(3) ઉત્પાદનનું પ્રમાણ શૂન્ય હોય ત્યારે પણ આ ખર્ચ હકારાત્મક હોય છે.

(A) નાણાકીય ખર્ચ (B) સરેરાશ ખર્ચ (C) અસ્થિર ખર્ચ (●) સ્થિર ખર્ચ

(4) કયા ખર્ચને ઉત્પાદનના પ્રમાણ સાથે સીધો સંબંધ છે ?

(A) સ્થિર ખર્ચ (●) અસ્થિર ખર્ચ (C) સરેરાશ ખર્ચ (D) સીમાંત ખર્ચ

(5) કયા બજારમાં સરેરાશ આવક અને સીમાંત આવક સરખા હોય છે ?

(●) પૂર્ણ હરીફાઈ (B) ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) અલ્પહસ્તક ઇજારો

(6) સ્થિરખર્ચ રેખાનો ઢાળ કેવો હોય છે ?

(A) ઋણ ઢાળ (B) ધન ઢાળ (●) X ધરીને સમાંતર (D) Y ધરીને સમાંતર

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) સ્થાન આધારિત બજારના કેટલા પ્રકારો હોય છે ?

(A) એક (B) ત્રણ (●) ચાર (D) સાત

(2) વાહનવ્યવહાર-ખર્ચનો અભાવ એ કયા બજારનું લક્ષણ છે ?

(●) પૂર્ણ હરીફાઈ (B) ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) અલ્પહસ્તક ઇજારો

(3) કિંમત ભેદભાવ કયા બજારનું લક્ષણ છે ?

(A) પૂર્ણ હરીફાઈ (●) ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) અલ્પહસ્તક ઇજારો

(4) કયા બજારમાં પેઢી એ જ ઉદ્યોગ બને છે ?

(A) પૂર્ણ હરીફાઈ (●) ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) અલ્પહસ્તક ઇજારો

(5) વેચાણ-ખર્ચ કયા બજારનું અગત્યનું લક્ષણ છે ?

(A) ઇજારો (B) ઊભયપક્ષી ઇજારો (●) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) પૂર્ણ હરીફાઈ

(6) પરસ્પર અવલંબન કયા બજારમાં જોવા મળે છે ?

(●) અલ્પહસ્તક ઇજારો (B) ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) પૂર્ણ હરીફાઈ

(7) કિંમત-ચુસ્તતા કયા બજારમાં જોવા મળે છે ?

(A) પૂર્ણ હરીફાઈ (●) અલ્પહસ્તક ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) ઇજારો

(8) કયા બજારમાં પેઢીઓનો પ્રવેશ બંધ હોય છે ?

(A) સાદી હરીફાઈ (B) પૂર્ણ હરીફાઈ (●) ઇજારો (D) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ

(9) સમાનગુણી વસ્તુઓ કયા બજારનું લક્ષણ છે ?

(●) પૂર્ણ હરીફાઈ (B) ઇજારો (C) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (D) તીવ્ર હરીફાઈ

(10) અસામાન્ય નફો કયા બજારનું સામાન્ય લક્ષણ છે ?

(A) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (B) અલ્પહસ્તક ઇજારો (●) ઇજારો (D) પૂર્ણ હરીફાઈ

(11) ખાંચાવાળી માંગરેખા કયા બજારમાં શક્ય છે ?

(A) ઇજારાયુક્ત હરીફાઈ (●) અલ્પહસ્તક ઇજારો (C) ઇજારો (D) પૂર્ણ હરીફાઈ

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) ભારતમાં રેલવેની શરૂઆત કયા વર્ષમાં થઈ ?

(A) 1847 (●) 1853 (C) 1901 (D) 1947

(2) ભારતીય મધ્યસ્થ બૅન્ક (RBI)ની રચના કયા વર્ષમાં થઈ ?

(A) 1847 (B) 1857 (●) 1935 (D) 1947

(3) માનવવિકાસ અહેવાલ 2014 પ્રમાણે ભારતની માથાદીઠ આવક કેટલી હતી ?

● $ 5150 (B) $ 9250 (C) $ 43,049 (D) $ 52,308

(4) ભારતની રાષ્ટ્રીય આવકમાં 2014-15માં સૌથી વધુ ફાળો કયા ક્ષેત્રનો હતો ?

(A) ખેતી (B) ઉદ્યોગ ● સેવા (D) વિદેશ વેપાર

(5) ભારતમાં કેવા પ્રકારની બેકારી જોવા મળે છે ?

(A) ચક્રિય ● માળખાગત (C) નિરપેક્ષ (D) સાપેક્ષ

(6) ભારતના ખેતીક્ષેત્રથી 2011માં કેટલા ટકા લોકોને રોજગારી મળી હતી ?

● 49 % (B) 55 % (C) 72 % (D) 27 %

(7) ભારતીય રેલવે વિશ્વમાં કયા નંબરનું સૌથી મોટું રેલવે નેટવર્ક છે ?

(A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય (C) તૃતીય ● ચોથા

(8) ઈ. સ. 2011ની વસતિ-ગણતરી મુજબ ભારતમાં કેટલા ટકા લોકો શિક્ષિત છે ?

(A) 55 % (B) 62 % ● 73 % (D) 88 %

(9) ઈ. સ. 2011-12માં ભારતની કેટલા ટકા વસતિ ગરીબ છે ?

(A) 80 % (B) 55 % (C) 37 % ● 22 %

(10) નીચેનામાંથી કઈ સગવડ પાયાની સુવિધા નથી ?

(A) શિક્ષણ (B) વાહનવ્યવહાર ● આયાત-નિકાસ (D) સિંચાઈ

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) ભારતમાં આર્થિક સુધારા કયા વર્ષથી અમલમાં આવ્યા ?

(A) ઈ.સ. 1947 (B) ઈ.સ. 1951 ● ઈ.સ. 1991 (D) ઈ.સ. 1980

(2) ભારતમાં FEMAનો કાયદો કયા વર્ષે આવ્યો ?

(A) ઈ.સ. 1973 (B) ઈ.સ. 1980 (C) ઈ.સ. 1991 ● ઈ.સ. 1999

(3) નીચેનામાંથી કયો ઉદ્યોગ જાહેર ક્ષેત્ર માટે હવે અનામત છે ?

(A) ખાતર (B) ટેલિવિઝન (C) મોટરકાર ● રેલવે

(4) આયાત થતી વસ્તુ જેવી વસ્તુનું ઉત્પાદન દેશમાં કરવામાં આવે તેને શું કહેવાય ?

(A) ખાનગીકરણ (B) ઉદારીકરણ ● આયાત અવેજીકરણ (D) વૈશ્વિકીકરણ

(5) વિદેશી કંપનીઓ દ્વારા દેશમાં કરવામાં આવતા મૂડીરોકાણને શું કહે છે ?

(A) FERA (B) FEMA ● FDI (D) NRI

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) ઉત્પાદન-પદ્ધતિથી રાષ્ટ્રીય આવકની વ્યાખ્યા કોણે આપી ?

● માર્શલ (B) ફિશર (C) પીગુ (D) સેમ્યુઅલસન

(2) નીચેનામાંથી કઈ બાબત GNPની ગણતરીમાં લઈ શકાય ?

● હૉસ્પિટલમાં કરવામાં આવેલું ઑપરેશન (B) ગૃહિણીનું ઘરકામ

(C) શિક્ષક પોતાના સંતાનને ભણાવે (C) બાથરૂમમાં ગવાતું ગીત

(3) અલિપ્ત અર્થતંત્રમાં નીચેનામાંથી કયું ક્ષેત્ર હોતું નથી ?

(A) કુટુંબો (B) પેઢીઓ (C) ઉદ્યોગો ● વિદેશ વેપાર

(4) રાષ્ટ્રીય આવકની ગણતરીમાં સરકારના કયા ખર્ચાઓ ગણાતા નથી ?

(A) ઉત્પાદક ● બદલા ચુકવણી (C) શ્રમિકોનું વેતન (D) સંરક્ષણ-ખર્ચ

(5) નાણાકીય ખર્ચના ઘટકોની સંખ્યા છે ?

● 4 (B) 2 (C) 1 (D) 10

(6) નીચેનામાંથી કઈ રાષ્ટ્રીય આવક માપનની પધ્ધતિ નથી ?

(A) ઉત્પાદનની પધ્ધતિ (B) આવકની પધ્ધતિ ● વેચાણની પધ્ધતિ (D) ખર્ચની પધ્ધતિ

(7) NDP ની ગણતરીમાં GDPમાંથી શું બાદ કરવામાં આવે છે ?

● ઘસારો (B) વિદેશમાંથી મળેલ ચોખ્ખી આવક

(C) પરોક્ષવેરા (D) સબસીડી

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) ભારતમાં બંધારણમાં કેટલા સ્તરની સરકારનો ઉલ્લેખ છે ?

(A) એક સ્તરીય (B) દ્વિસ્તરીય ● ત્રિસ્તરીય (D) શૂન્ય સ્તરીય

(2) પંચાયત એટલે શું ?

● પાંચ વ્યક્તિની સભા (B) પચાસ વ્યક્તિની સભા

(C) પાંચ સો વ્યક્તિની સભા (D) પાંચ ગામની સભા

(3) સમતોલ અંદાજપત્રની તરફેણ કોણે કરી હતી ?

● એડમસ્મિથ (B) માર્શલ (C) કેઈન્સ (D) હિક્સ

(4) શિક્ષણ એ કોની જવાબદારી છે ?

(A) કેન્દ્ર સરકારની ● રાજ્ય સરકારની

(C) સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓની (D) સંયુક્ત જવાબદારી

(5) ફુગાવા સમયે સરકાર પોતાનો ખર્ચ કેવો રાખે છે ?

(A) સ્થિર રાખે છે. ● ઘટાડે છે. (C) વધારે છે. (D) શૂન્ય કરી નાંખે છે.

(6) કોની ભલામણ મુજબ રાજ્યોને કેન્દ્રની કર-આવકનો હિસ્સો મળે છે ?

(A) આયોજનપંચ ● નાણાપંચ (C) નીતિઆયોગ (D) કેન્દ્ર સરકાર

(7) ભારતમાં કયા પ્રકારની ખાધનું નીતિવિષયક મહત્ત્વ ગણાતું નથી ?

(A) મહેસૂલી ખાધ (B) અંદાજપત્રીય ખાધ (C) રાજકોષીય ખાધ ● પ્રાથમિક ખાધ

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબનો સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો :

(1) વિશ્વ મહામંદી સમયે ખર્ચ, આવક અને રોજગારી અંગે સમગ્રલક્ષી આર્થિક વિચારો રજૂ કરનાર....

(A) એડમસ્મિથ (B) પ્રો. માર્શલ ● પ્રો. કેઈન્સ (D) રોબિન્સ

(2) ભારતીય ગ્રંથોમાં અર્થશાસ્ત્ર અંગે રજૂ થયેલા વિચારોમાં કયા ગ્રંથનું અગ્રસ્થાન છે ?

(A) મનુસ્મૃતિ ● કૌટિલ્યનું અર્થશાસ્ત્ર (C) શુક્રનીતિ (D) રામાયણ

(3) કૌટિલ્યએ રાજ્યની આવકના મુખ્ય કેટલા સ્રોત દર્શાવ્યા છે ?

● સાત (B) પાંચ (C) નવ (D) આઠ

(4) "અન ટુ ધ લાસ્ટ" પુસ્તકના લેખક કોણ છે ?

(A) થોરો ● રસ્કિન (C) ટોલ્સટોય (D) ગાંધીજી

(5) ટ્રસ્ટીશિપ (વાલીપણા)નો સિદ્ધાંત કોણે રજૂ કર્યો ?

(A) કૌટિલ્ય (B) પંડિત દીનદયાળ ● ગાંધીજી (D) કેઈન્સ

(6) શ્રમપ્રધાન ઉત્પાદન-પદ્ધતિના સંદર્ભમાં પંડિત દીનદયાળે કયો સિદ્ધાંત અપનાવવા કહ્યું છે ?

● દરેક વ્યક્તિને કામ (B) દરેક વ્યક્તિને અનાજ

(C) દરેક વ્યક્તિને આરામ (D) દરેક વ્યક્તિને મકાન

(7) "એકાત્મ માનવવાદ"ના પુરસ્કર્તા....

(A) ગાંધીજી ● પંડિત દીનદયાળ (C) કૌટિલ્ય (D) પ્રો. માર્શલ

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) આકૃતિ કયા પ્રકારના વિતરણ માટે દોરવામાં આવે છે ?

(અ) સતત ● અસતત (ક) વિષમ (ડ) આદર્શ

(2) આલેખ કયા પ્રકારના વિતરણ માટે દોરવામાં આવે છે ?

● સતત (બ) અસતત (ક) વિસ્તાર (ડ) આદર્શ

(3) નીચેનામાંથી કઈ આકૃતિઓ સમાન માહિતી માટે દોરવામાં આવે છે?

(અ) સાદી સ્તંભ આકૃતિ અને પાસ-પાસેની સ્તંભ આકૃતિ

● વિભાજિત સ્તંભ આકૃતિ અને વૃત્તાંશ આકૃતિ

(ક) પાસ-પાસેની સ્તંભ આકૃતિ અને સામાયિક શ્રેણીનો આલેખ

(ડ) વૃત્તાંશ આકૃતિ અને સામાયિક શ્રેણીનો આલેખ

(4) આજના સમયમાં ઇન્ટરનેટ માટે કયું વિધાન સાચું છે ?

●) અભ્યાસ માટેનું એક સાધન છે. (બ) અભ્યાસ માટે શિક્ષકની ફરજ બજાવે છે.

(ક) શાળાની સંપૂર્ણ અવેજીમાં આવતી સંસ્થા છે. (ડ) યુવાનો માટેનું ફક્ત મનોરંજનનું સાધન છે.

(5) આર્થિક માહિતી અંગેની ડેટા CD કોણ તૈયાર કરે છે ?

(અ) ખાનગી પ્રકાશકો (બ) શાળાઓ

● પ્રયોગશાળાઓ, સંશોધન કેન્દ્રો, સરકાર વગેરે (ડ) સામાન્ય વ્યક્તિઓ

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) વિકાસ એક બહુપરિમાણીય પ્રક્રિયા છે. આ વિધાન કોણે રજૂ કર્યું છે ?

●) ટોડેરો (બ) કિન્ડલ બર્જર (ક) માર્શલ (ડ) મેચલપ

(2) કયો ખ્યાલ ગુણાત્મક છે ?

(અ) રાષ્ટ્રીય આવકનો વૃદ્ધિ-દર (બ) માથાદીઠ આવકનો વૃદ્ધિ-દર

(ક) આર્થિક વૃદ્ધિ ● આર્થિક વિકાસ

(3) 2014માં વિશ્વમાં માનવવિકાસ-આંકની દૃષ્ટિએ ભારતનો ક્રમ કેટલામો હતો ?

(અ) 127 (બ) 128 (ક) 1929 ●) 130

(4) 2014માં માનવવિકાસ અહેવાલ મુજબ ભારતની માથાદીઠ આવક કેટલા ડૉલર હતી ?

(અ) 7110 (બ) 7068 (ક) 480 ● 5497

(5) દેશના આર્થિક વિકાસમાં વધારો થવાથી

●) ખેતી ક્ષેત્રનો ફાળો ઘટે છે. (બ) ખેતી ક્ષેત્રનો ફાળો વધે છે.

(ક) ઉદ્યોગ ક્ષેત્રનો ફાળો ઘટે છે. (ડ) સેવા ક્ષેત્રનો ફાળો ઘટે છે.

(6) જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા-આંક (PQLI)નું મહત્તમ મૂલ્ય કેટલું હોય છે ?

(અ) 100થી ઓછું (બ) 100થી વધુ ● 100 (ડ) શૂન્ય

(7) માનવવિકાસના આંકનું મૂલ્ય કેટલું હોય છે ?

(અ) શૂન્ય (બ) એક ● શૂન્યથી એક વચ્ચે (ડ) સો

(8) આર્થિક વૃદ્ધિનો પ્રશ્ન મુખ્યત્વે કેવાં રાષ્ટ્રોના પ્રશ્નો સાથે સંકળાયેલો છે ?

(●) વિકસિત (બ) વિકાસશીલ

(ક) પછાત દેશો (ડ) ત્રીજા વિશ્વના દેશો

(9) આર્થિક વિકાસ આર્થિક વૃદ્ધિનું....

●) કારણ છે. (બ) પરિણામ છે. (ક) સાધન છે. (ડ) સાધ્ય છે.

(10) 2014માં માનવવિકાસ આંકની દૃષ્ટિએ વિશ્વમાં પ્રથમ સ્થાન ધરાવનાર દેશ હતો.

(અ) જાપાન (● નોર્વે (ક) અમેરિકા (ડ) ભારત

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) "વસ્તુઓ અને સેવાઓના બદલામાં જે સર્વસ્વીકૃત છે તે નાણું છે." - નાણાંની આ વ્યાખ્યા કોણે આપેલી છે.

(અ) માર્શલ (બ) કેઈન્સ (ક) પિગુ ● રોબર્ટ્સન

(2) માંગમાં વૃદ્ધિ થવાના કારણે થતા ભાવવધારાને કેવો ફુગાવો કહે છે ?

● માંગપ્રેરિત (બ) ખર્ચપ્રેરિત (ક) વેતનપ્રેરિત (ડ) નફાપ્રેરિત

(3) સતત અને સર્વગ્રાહી ભાવવધારાની સ્થિતિમાં નાણાંનું મૂલ્ય ......

● ઘટે છે. (બ) વધે છે. (ક) સ્થિર રહે છે. (ડ) બદલાતું નથી.

(4) સરકારે કાયદા દ્વારા વધતા ભાવોને અટકાવ્યા હોય, તો તેવો ભાવવધારો કયા પ્રકારનો ફુગાવો છે ?

●) દાબેલો ફુગાવો (બ) ખુલ્લો ફુગાવો (ક) દોડતો ફુગાવો (ડ) છૂપો ફુગાવો

(5) ફુગાવાની સાચી સ્થિતિ અર્થતંત્રમાં સાધનોની પૂર્ણ રોજગારી બાદ ભાવ વધે ત્યારે સર્જાય છે, આવું કયા અર્થશાસ્ત્રી માને છે ?

(અ) માર્શલ (બ) ક્રાઉથર ● કેઈન્સ (ડ) પિગુ

(6) ચોખા આપીને કાપડ મેળવવાની આર્થિક વ્યવસ્થા કયા નામે ઓળખાતી હતી ?

(અ) નાણાપ્રથા (બ) બૅન્કિંગ વ્યવસ્થા ● સાટાપ્રથા (ડ) ઉધાર પ્રથા

(7) નીચેનામાંથી નાણાંના કયા વિકલ્પમાં વિનિમય મૂલ્યનો સૌથી સારી રીતે સંગ્રહ થઈ શકે છે ?

(અ) અનાજ (બ) પશુ (ક) પથ્થર ● સિક્કા

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ લખો :

(1) ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઑફ મેડિકલ રીસર્ચે ગ્રામ્યક્ષેત્રે વ્યક્તિની ખોરાકમાં ન્યૂનતમ દૈનિક કેટલી કેલરી નક્કી કરી છે ?

2400 (બ) 2300 (ક) 2200 (ડ) 2100

(2) તેંડુલકર સમિતિની ભલામણો મુજબ વર્ષ 2011-12 માટે શહેરીક્ષેત્રોની ગરીબીરેખા નક્કી કરવા કેટલા રૂપિયા નક્કી કર્યા છે ?

(અ) 816 (બ) 916 1000 (ડ) 2000

(3) વર્ષ 2013માં ભારતમાં સૌથી ઓછી ગરીબી કયા રાજ્યમાં જોવા મળી હતી ?

(અ) ગુજરાત (બ) રાજસ્થાન ગોવા (ડ) બિહાર

(4) વર્ષ 2011-12ના અંદાજો મુજબ 30 થી 40 ટકાની ગરીબીની શ્રેણીમાં નીચેનામાંથી કયા રાજ્યનો સમાવેશ થાય છે ?

(અ) પંજાબ (બ) જમ્મુ-કશ્મીર (ક) કર્ણાટક ઓડિસા

(5) ભારતમાં વર્ષ 2014-16ના સમયગાળામાં કુપોષિત વ્યક્તિઓનું ટકાવારી પ્રમાણ કેટલું છે ?

(અ) 23.7 15.2 (ક) 11.2 (ડ) 20.5

(6) ભારતમાં સૌથી વધુ શૌચાલયની સુવિધા કયા રાજ્યમાં છે ?

ગુજરાત (બ) પંજાબ (ક) બિહાર (ડ) કેરળ

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) પ્રવર્તમાન વેતન-દરે કામ કરવાની ઇચ્છા, શક્તિ અને તૈયારી હોવા છતાં કામ ન મળે તેવી વ્યક્તિ

બેરોજગાર (બ) ગરીબ (ક) ફાજલ (ડ) કામદાર

(2) ફરજિયાત સ્વરૂપની બેરોજગારીનો વિચાર કયા શ્રમના પુરવઠાના સંદર્ભમાં કરવામાં આવે છે ?

સક્રિય (બ) નિષ્ક્રિય (ક) બાળકો (ડ) વૃદ્ધો

(3) બેરોજગારીના પ્રકારો નક્કી કરવા માટેના ચાર માપદંડો કોણે રજૂ કર્યા છે ?

રાજકૃષ્ણ (બ) મહાલનોબિસ (ક) કેઈન્સ (ડ) રોડાન

(4) અસરકારક માંગના અભાવે કયા પ્રકારની બેરોજગારી સર્જાય છે ?

(અ) ઘર્ષણજન્ય (બ) મોસમી ચક્રીય (ડ) પ્રચ્છન્ન

(5) કયા પ્રકારની ઉત્પાદન પદ્ધતિ બેરોજગારીમાં વધારો કરે છે ?

(અ) શ્રમપ્રધાન મૂડીપ્રધાન (ક) ખેતપ્રધાન (ડ) શિક્ષણપ્રધાન

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) ભારતમાં સૌપ્રથમ વખત વસ્તી-ગણતરી કોના દ્વારા કરવામાં આવી ?

( ) જમશેદજી તાતા (1871) (બ) સ્વામીનાથન (ક) દીનદયાલ ઉપાધ્યાય (ડ) દાદાભાઈ નવરોજી

(2) ઈ.સ. 2021 થી 2025ના વર્ષ સુધીમાં ભારતની વસ્તી કેટલા કરોડ થવાનો અંદાજ છે ?

(અ) 155 કરોડ (બ) 130 કરોડ 139.98 કરોડ (ડ) 180 કરોડ

(3) ભારતમાં સૌપ્રથમ વસ્તી-ગણતરી કઈ સાલમાં કરવામાં આવી ?

(અ) ઈ.સ. 1901 (બ) ઈ.સ. 1951 ઈ.સ. 1871 (ડ) ઈ.સ. 1921

(4) ઈ.સ. 1901માં ભારતની કુલ વસ્તી કેટલી હતી ?

(અ) 22.2 કરોડ (બ) 25.2 કરોડ (ક) 102.7 કરોડ 23.8 કરોડ

(5) ઈ.સ. 2011માં ભારતની કુલ વસ્તી કેટલી હતી ?

(અ) 36.1 કરોડ (બ) 54.8 કરોડ 121.2 કરોડ (ડ) 23.8 કરોડ

(6) ભારતમાં આયોજનનો આરંભ કઈ સાલમાં થયો ?

(અ) ઈ.સ. 1901 ઈ.સ. 1951 (ક) ઈ.સ. 1950 (ડ) ઈ.સ. 2000

(7) વિશ્વમાં સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ કયો છે ?

ચીન (બ) ભારત (ક) ઑસ્ટ્રેલિયા (ડ) અમેરિકા

(8) ભારતના કયા રાજ્યમાં દર 1000 પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ વધારે છે ?

(અ) ગુજરાત (બ) મહારાષ્ટ્ર કેરલ (ડ) ઉત્તરપ્રદેશ

(9) ઈ.સ. 2011માં ભારતમાં દર 1000 પુરુષોએ સ્ત્રીઓનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(અ) 930 (બ) 950 940 (ડ) 970

(10) ઈ.સ. 2011માં ભારતમાં જન્મ-દરનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

) 21.8 (બ) 36.8 (ક) 72.0 (ડ) 23.8

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) 2011ની વસ્તી-ગણતરી મુજબ કેટલા ટકા વસ્તી ગ્રામ્ય વિસ્તારોમાં વસે છે ?

( ) 68.8 % (બ) 72 % (ક) 60 % (ડ) 74 %

(2) ખેતીક્ષેત્રમાં વર્ષ 2011-12માં રાષ્ટ્રીય આવકનો ફાળો કેટલો હતો ?

(અ) 53.1 % (બ) 42.3 % 13.9 % (ડ) 59.9 %

(3) વર્ષ 2014-15ના અંદાજો પ્રમાણે ખેતીક્ષેત્રમાં રોજગારી મેળવતા લોકોનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(અ) 72 % 49 % (ક) 26 % (ડ) 24 %

(4) નાબાર્ડની રચના કયા વર્ષમાં થઈ ?

(અ) 1947 (બ) 1969 (ક) 1975 1982

(5) હરિયાળી ક્રાંતિનો ભારતમાં સર્વાંગણીપણે ઉપયોગ કયા વર્ષથી શરૂ થયો ?

(અ) 1961 1966 (ક) 1969 (ડ) 1991

(6) ભારતમાં જંતુનાશક દવાઓનો પ્રતિ હેક્ટર વપરાશ કેટલો છે ?

0.5 કિગ્રા (બ) 2.5 કિગ્રા (ક) 6.6 કિગ્રા (ડ) 7 કિગ્રા

(7) ભારતમાં કૃષિ-સંશોધન કરતી સંસ્થા કઈ છે ?

ICAR (બ) CIBRC (ક) પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બૅન્કો (ડ) RBI

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) વેપાર દ્વારા શું થાય છે ?

(અ) સાધનોની ગતિશીલતા ઘટે છે. (બ) ઉદ્યોગોની સંખ્યા ઘટે છે.
(ક) ઉત્પાદન-પ્રક્રિયા ધીમી પડે છે. ઉત્પાદનમાં વિવિધતા આવે છે.

(2) વિદેશવેપારમાં કયું સાધન સૌથી ઓછું ગતિશીલ છે ?

(અ) મૂડી શ્રમ (ક) નિયોજનશક્તિ (ડ) જમીન

(3) ભારતના વેપારના પરંપરાગત ભાગીદાર દેશોમાં કયા દેશોનો સમાવેશ કરી શકાય ?

ઇંગ્લૅન્ડ અને રશિયા (બ) જાપાન અને ચીન (ક) મધ્ય એશિયાના દેશો (ડ) ઑસ્ટ્રેલિયા

(4) વેપારતુલા એટલે શું ?

(અ) ચાલુ ખાતાની તુલા (બ) મૂડી ખાતાની તુલા
વસ્તુ વેપારની (દૃશ્ય વેપારની) તુલા (ડ) સેવા વેપારની (અદૃશ્ય વેપારની) તુલા

(5) લેણદેણની તુલામાં કેટલાં ખાતાં હોય છે ?

(અ) 1 2 (ક) 3 (ડ) 4

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) ભારતની રાષ્ટ્રીય આવકમાં ઉદ્યોગોનો ફાળો વર્ષ 2013-14 મુજબ કેટલો હતો ?

(અ) 16.6 % 27 % (ક) 40 % (ડ) 60 %

(2) વર્ષ 2011-12માં ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રે રોજગારીનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(અ) 10 % 24.3 % (ક) 27 % (ડ) 49 %

(3) મોટા પાયાના ઉદ્યોગોમાં કેટલું મૂડીરોકાણ જરૂરી છે ?

(અ) 2 કરોડ (બ) 5 કરોડ 10 કરોડથી વધુ (ડ) 100 કરોડ

(4) જાહેર ક્ષેત્ર એટલે શું ?

(અ) લોકો દ્વારા સંચાલિત ક્ષેત્ર
(બ) સરકાર દ્વારા સંચાલિત ક્ષેત્ર
(ક) સહકારવૃત્તિવાળું ક્ષેત્ર
(ડ) આંતરરાષ્ટ્રીય ક્ષેત્ર

(5) વિશિષ્ટ આર્થિક વિસ્તારનો અમલ ભારતમાં ક્યારે થયો ?

(અ) 1947 (બ) 1991 (ક) 2000 (ડ) 2011

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) આર્થિક સુધારા કયા વર્ષમાં કરવામાં આવ્યા ?

(અ) 1990 (બ) 1991 (ક) 1999 (ડ) 2008

(2) આકર્ષણ સ્થળાંતરની અસરો કેવા પ્રકારની હોય છે ?

(અ) નકારાત્મક (બ) હકારાત્મક (ક) શૂન્ય (ડ) સાપેક્ષ

(3) 2050 સુધીમાં વિશ્વની કેટલી વસ્તી શહેરોમાં વસ્તી હશે ?

(અ) $\frac{1}{2}$ (બ) $\frac{1}{4}$ (ક) $\frac{2}{3}$ (ડ) $\frac{3}{4}$

(4) કયા વર્ષમાં આપવામાં આવેલી નગરની વ્યાખ્યા ઉદાર હતી ?

(અ) 1991માં (બ) 1981માં (ક) 1971માં (ડ) 1951માં

(5) 2011માં આશરે કેટલા % વસ્તી શહેરોમાં વસ્તી હતી ?

(અ) 20 % (બ) 32 % (ક) 35 % (ડ) 25 %

(6) ભારતીય બંધારણે કઈ વય સુધીમાં બાળકોને પ્રાથમિક શિક્ષણ મફત અને ફરજિયાત ધોરણે પ્રાપ્ત થવું જોઈએ તેવું કહ્યું છે ?

(અ) 4-14 વર્ષ (બ) 5-15 વર્ષ (ક) 6-14 વર્ષ (ડ) 7-15 વર્ષ

(7) 2011માં ભારતમાં સાક્ષરતાનું પ્રમાણ કેટલું હતું ?

(અ) 50 % (બ) 60 % (ક) 70 % (ડ) 74 %

(8) ભારતમાં રેલવેની સૌપ્રથમ શરૂઆત ક્યારે થઈ હતી ?

(અ) 1953માં (બ) 1853માં (ક) 1975માં (ડ) 1901માં

(9) ONGC ની સ્થાપના કયા વર્ષમાં કરવામાં આવી હતી ?

(અ) 1947માં (બ) 1951માં (ક) 1955માં (ડ) 1959માં

નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ માટે સાચો વિકલ્પ શોધો :

(1) સંસ્કૃત ભાષા પ્રમાણે બૅન્ક શબ્દનો અર્થ શું થાય ?

(અ) નાણાંનો પુરવઠો   ) મૂડીનો જથ્થો   (ક) મૂડીરોકાણ   (ડ) વ્યવસાય

(2) ભારતમાં વેપારી બૅન્કમાં મોટે ભાગે કેટલા પ્રકારની થાપણો હોય છે ?

(અ) 2   (બ) 6   (ક) 10   3

(3) ટૂંકા ગાળાનું ધિરાણ સૈદ્ધાંતિક રીતે કેટલા સમયગાળા માટેનું હોય છે ?

) 1 વર્ષ સુધીનું   (બ) 1 થી 3 વર્ષ સુધીનું

(ક) 1 થી 5 વર્ષ સુધીનું   (ડ) 5 થી 15 વર્ષ સુધીનું

(4) મધ્યસ્થ બૅન્ક એટલે શું ?

(અ) ખાનગી બૅન્ક   ) દેશની સર્વોચ્ચ બૅન્ક   (ક) સહકારી બૅન્ક   (ડ) વિદેશી બૅન્ક

(5) RBI અન્ય બૅન્કો પાસેથી અત્યંત ટૂંકા સમયનું ધિરાણ લે તેના દરને શું કહેવાય ?

(અ) રેપો રેટ   (બ) બૅન્ક રેટ

રીવર્સ રેપો રેટ   (ડ) ખુલ્લા બજારનો દર

પારિભાષિક શબ્દો

આર્થિક પ્રવૃત્તિ (Economic Activity) : જરૂરિયાતોના સંતોષ માટે માણસ દ્વારા થતી પ્રવૃત્તિ જેમાં આવક-ખર્ચ અને વિનિમય સંકળાયેલા છે.

એકમલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર (Micro Economics) : જે આર્થિક અભ્યાસો અર્થતંત્રના આર્થિક એકમોનું વિશ્લેષણ કરે છે તે એકમલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર છે.

સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર (Macro Economics) : જે આર્થિક અભ્યાસો સમગ્ર આર્થિક સમષ્ટિનો અભ્યાસ કરે છે અને તેનાં તારણો સમગ્ર અર્થતંત્રને લાગુ પડે છે તે સમગ્રલક્ષી અર્થશાસ્ત્ર છે.

વૃત્તાંશ આવૃત્તિ (Pie Chart) : વૃત્તાંશ એટલે વર્તુળનો અંશ. એક વર્તુળને એક સમષ્ટિ માની લેવામાં આવે અને માહિતીને વર્તુળના ભાગ પાડીને દર્શાવવામાં આવે ત્યારે વૃત્તાંશ આકૃતિ બને છે.

વિશ્લેષણ (Analysis) : માહિતીનું વર્ગીકરણ કરી તેના કાર્યકારણના સંબંધને તપાસવાની પ્રક્રિયા

વિનિમય (Exchange) : પરસ્પર લેવડ-દેવડ. એક વસ્તુ કે સેવાના બદલામાં અન્ય વસ્તુ કે સેવા મેળવવાની પ્રક્રિયા

વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ (Scientific Method) : કાર્યકારણના સંબંધને તપાસીને તારણો મેળવવાના અને તેને વારંવારના પ્રયોગો દ્વારા તપાસવાની પદ્ધતિ એટલે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ

વિશિષ્ટીકરણ (Specialisation) : જે વ્યક્તિ કે ઉત્પાદનનું સાધન જે બાબતમાં વધારે કાર્યકુશળ હોય તેને તે જ કાર્યમાં વધુ પરોવાય તે વિશિષ્ટીકરણ કહેવાય.

વાસ્તવિક (સકારાત્મક) (Positive) : વાસ્તવિકતાનું વિશ્લેષણ કરનાર તથા વાસ્તવિક પરિબળો, પરિસ્થિતિઓનો વિચાર કરનાર અભ્યાસ-પદ્ધતિ

આદર્શલક્ષી (Normative) : સારાં અને ખરાબ તરીકેનાં પાસાઓ દર્શાવતી વિશ્લેષણની પદ્ધતિ.

કિંમત (Price) : વસ્તુ કે સેવાના બદલામાં ચૂકવાતા નાણાકીય એકમનું પ્રમાણ એટલે કિંમત.

મૂલ્ય (Value) : વસ્તુ કે સેવાનું અન્ય વસ્તુ કે સેવાના પ્રમાણમાં વિનિમય મૂલ્ય.

વસ્તુઓ (Goods) : માનવીની જરૂરિયાત સંતોષનાર ભૌતિક બાબતો

સંપત્તિ (Wealth)	:	જે વસ્તુ ઉપયોગી હોય, અછતવાળી, વિનિમયપાત્ર હોય અને જેના પર વ્યક્તિગત માલિકી થઈ શકતી હોય તે સંપત્તિ છે.
સેવાઓ (Services)	:	માનવ-જરૂરિયાત સંતોષનારી અભૌતિક બાબતોને સેવાઓ કહેવામાં આવે છે.
ઉત્પાદનનાં સાધનો (Factors of Production)	:	વસ્તુના ઉત્પાદન માટેનાં મૂળભૂત આવશ્યક સાધનો એટલે ઉત્પાદનનાં સાધનો.
વ્યાપારચક્ર (Trade Cycle)	:	અર્થતંત્રમાં વારાફરતી આવતા સારા અને ખરાબ તબક્કાઓ
કલ્યાણ (Welfare)	:	અગાઉ કરતા વધારે સારી સ્થિતિનો અનુભવ
માંગ (Demand)	:	કોઈ એક ચોક્કસ સમયે અને કિંમતે વસ્તુ ખરીદવાની ઈચ્છાશક્તિ અને તૈયારી એટલે માંગ.
અવેજી વસ્તુ (Substitute Good)	:	જરૂરિયાતના સંતોષ માટે એક વસ્તુના સ્થાને બીજી જે વસ્તુ વાપરી શકાતી હોય તેને અવેજી વસ્તુ કહે છે.
પૂરક વસ્તુ (Complementary Good)	:	એક વસ્તુના વપરાશ માટે જરૂરી એવી બીજી વસ્તુને પૂરક વસ્તુ કહે છે.
માંગરેખા (Demand Curve)	:	વસ્તુની કિંમત અને વસ્તુની માંગ વચ્ચેના સંબંધને દર્શાવતી રેખાને માંગરેખા કહે છે.
માંગનું વિસ્તરણ (Expansion of Demand)	:	વસ્તુની કિંમતમાં ઘટાડો થતા માંગમાં વૃદ્ધિ થાય તે માંગનું વિસ્તરણ છે.
માંગનું સંકોચન (Contraction of Demand)	:	વસ્તુની કિંમતમાં વધારો થવાથી વસ્તુની માંગ ઓછી થાય તે માંગનું સંકોચન છે.
માંગ વિધેય (Demand Function)	:	વસ્તુની માંગ અને તેને અસર કરતાં પરિબળોની વિધેયાત્મક રજૂઆતને માંગ વિધેય કહે છે.
માંગની મૂલ્ય-સાપેક્ષતા (Price Elasticity of Demand)	:	વસ્તુની કિંમતમાં થતા ફેરફારને લીધે વસ્તુની માંગમાં થતા ફેરફારનું પ્રમાણમાપ.
સંપૂર્ણ મૂલ્યસાપેક્ષ માંગ (Perfectly Elastic Demand)	:	વસ્તુની કિંમતમાં થોડો જ ફેરફાર થવાથી વસ્તુની માંગમાં અમર્યાદિત ફેરફાર થાય ત્યારે તેવી માંગ સંપૂર્ણ મૂલ્ય સાપેક્ષ માંગ કહેવાય છે.
સંપૂર્ણ મૂલ્યઅનપેક્ષ માંગ (Perfectly Inelastic Demand)	:	વધુની કિંમતમાં ગમે તેટલા પ્રમાણમાં ફેરફાર થવા છતાં વસ્તુની માંગમાં કોઈ ફેરફાર ન થાય (અસર ન થાય) તેવી માંગ સંપૂર્ણ મૂલ્યઅનપેક્ષ કહેવાય છે.

અવેજી-અસર (Substitution Effect) : કોઈ એક મૂળ વસ્તુની કિંમતમાં વધારો થાય તો ગ્રાહક મૂળ વસ્તુની માંગ ઘટાડી તેની સરખામણીમાં સસ્તી એવી અવેજી વસ્તુની માંગ વધારે છે તેને અવેજી અસર કહે છે.

આવક-અસર (Income Effect) : વસ્તુની કિંમત ઘટતાં ગ્રાહકની ખરીદશક્તિમાં (આવકમાં) વધારો થાય છે જેથી તે વસ્તુની માંગ વધારે છે જેને આવક-અસર કહે છે.

વાસ્તવિક આવક (Real Income) : વસ્તુ કે સેવાના સંદર્ભમાં રજૂ થતી આવકને વાસ્તવિક આવક કહે છે.

ગિફન વસ્તુ (Giffen Goods) : જે વસ્તુઓની કિંમત ઘટવા છતાં તેની માંગ વધવાને બદલે ઘટતી હોય, તેવી હલકી ગુણવત્તાવાળી વસ્તુઓને ગિફન વસ્તુ કે હલકી વસ્તુ કહે છે.

પ્રતિષ્ઠામૂલ્યવાળી વસ્તુઓ (Commodities of Prestige Value/Status Symbol) : ખૂબ મોંઘી વસ્તુઓ, માત્ર સમાજના ધનવાન લોકો ખરીદી શકતા હોવાથી - જે વસ્તુઓ વ્યક્તિ પાસે હોવાથી વ્યક્તિની પ્રતિષ્ઠામાં વધારો થતો હોય તેવી વસ્તુઓ.

માંગની મૂલ્યસાપેક્ષતા (Price Elasticity of Demand) : માગમાં થતાં ટકાવારી ફેરફારને કિંમતમાં થતા ટકાવારી ફેરફાર વડે ભાગવાથી મળતો આંક એ માંગની મૂલ્ય સાપેક્ષતા છે.

માંગની આવક-સાપેક્ષતા (Income Elasticity of Demand) : માગમાં થતા ટકાવારી ફેરફારને ગ્રાહકની આવકમાં થતા ટકાવારી ફેરફાર વડે ભાગતા મળતો આંક

માંગની પ્રતિમૂલ્ય-સાપેક્ષતા (Cross Elasticity of Demand) : કોઈ એક વસ્તુની માંગમાં થતાં ટકાવારી ફેરફારને અન્ય સંબંધિત વસ્તુની કિંમતમાં થતા ટકાવારી ફેરફાર વડે ભાગતાં મળતો આંક

ઉત્પાદન (Production) : ચોક્કસ સમયે ઉપલબ્ધ સાધનો દ્વારા જેટલા પ્રમાણમાં વસ્તુઓ ઉત્પન્ન થાય તેને ઉત્પાદન કહેવાય.

પુરવઠો (Supply) : ચોક્કસ સમયે અને નિશ્ચિત કિંમતે ઉત્પાદક ઉત્પાદનનો જે ભાગ વેચવાની ઇચ્છા, શક્તિ અને તૈયારી દર્શાવે તેને પુરવઠો કહે છે.

જથ્થો (Stock) : જથ્થો એટલે વસ્તુના કુલ વેચાણક્ષમ એકમોનું પ્રમાણ.

પુરવઠાની અનુસૂચિ (Supply Schedule) : કોઈ ઉત્પાદક કે વેપારી કોઈ એક સમયે વસ્તુની જુદી-જુદી કિંમતે વસ્તુનો કેટલો જથ્થો વેચવાની તૈયારી દર્શાવે છે તે દર્શાવાતી યાદી

પુરવઠારેખા (Supply Curve) : કિંમત અને પુરવઠા વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવતી રેખાને પુરવઠારેખા કહે છે.

પુરવઠામાં વિસ્તરણ (Expansion of Supply)	:	વસ્તુની કિંમત વધતાં પુરવઠામાં જે વૃદ્ધિ થાય છે તેને પુરવઠામાં વિસ્તરણ કહે છે.
પુરવઠામાં સંકોચન (Contraction of Supply)	:	વસ્તુની કિંમત ઘટતાં પુરવઠો ઓછો થાય છે તેને પુરવઠામાં સંકોચન કહે છે.
પુરવઠામાં વધારો (Increase in Supply)	:	ઉત્પાદન-ખર્ચ ઘટે, સરકારની હકારાત્મક નીતિ વગેરેને કારણે પુરવઠો વધે તેને પુરવઠામાં વધારો કહે છે.
પુરવઠામાં ઘટાડો (Decrease in Supply)	:	ઉત્પાદન-ખર્ચ વધે, સરકારની નકારાત્મક નીતિ વગેરેને કારણે પુરવઠો ઘટે તેને પુરવઠામાં ઘટાડો કહે છે.
વ્યક્તિગત પુરવઠો (Individual Supply)	:	કોઈ એક ઉત્પાદક કે પેઢી દ્વારા બજારમાં કોઈ ચીજવસ્તુનું જુદી-જુદી કિંમતે જે ઉત્પાદન વેચવા માટે મૂકવામાં આવે તેને વ્યક્તિગત પુરવઠો કહે છે.
બજાર-પુરવઠો (Market Supply)	:	કોઈ ચોક્કસ કિંમતે ઉત્પાદકો દ્વારા વસ્તુનો જેટલો પુરવઠો બજારમાં મૂકવામાં આવે છે તેના કુલ સરવાળાને બજાર-પુરવઠો કહે છે.
પુરવઠા વિધેય (Supply Function)	:	પુરવઠા વિધેય એટલે 'કોઈ એક વસ્તુ માટેના પુરવઠા ઉપર અસર કરતાં પરિબળોની ગાણિતિક સ્વરૂપમાં રજૂઆત' બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો પુરવઠા વિધેય એ કોઈ એક વસ્તુનો પુરવઠો અને તેને અસર કરતાં વિવિધ પરિબળો વચ્ચેનો સંબંધ દર્શાવે છે.
સમતોલ કિંમત (Equilibrium Price)	:	માંગ અને પુરવઠા દ્વારા ચીજવસ્તુ અને સેવાની જે કિંમત નક્કી થાય તેને સમતોલ કિંમત કહે છે.
પેઢી (Firm)	:	વસ્તુ કે સેવાનું ઉત્પાદન કરતું એકમ એટલે પેઢી. પેઢી એવું આર્થિક એકમ છે, જે મહત્તમ નફાના હેતુથી ઉત્પાદન કે વેચાણની પ્રવૃત્તિ કરે છે.
ઉત્પાદન-ખર્ચ (Cost of Production)	:	ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓનું ઉત્પાદન કરવા માટે નાણાંના સ્વરૂપમાં જે ખર્ચ કરવામાં આવે છે તે ઉત્પાદન-ખર્ચ છે.
વાસ્તવિક ખર્ચ (Real Cost)	:	ઉત્પાદન-પ્રક્રિયા દરમિયાન ઉત્પાદન-સાધનના માલિકોને (શ્રમિકો, મૂડીપતિ, જમીનના માલિક, નિયોજક) જે થાક, કંટાળો, દુઃખ, ત્યાગ, અસંતોષનો અનુભવ કરવો પડે છે તે વાસ્તવિક ખર્ચ છે, જે માપવું મુશ્કેલ હોય છે.
નાણાકીય ખર્ચ (Monetary Cost)	:	નિયોજક કોઈ વસ્તુનું ઉત્પાદન કરવામાં જે નાણાકીય ચૂકવણીઓ કરે છે તે નાણાકીય ખર્ચ છે. ઉત્પાદન માટે નાણાંના સ્વરૂપમાં થતા તમામ ખર્ચાઓ નાણાકીય ખર્ચ છે.

વૈકલ્પિક ખર્ચ (Opportunity Cost)	:	પસંદ કરેલ વિકલ્પ માટે જતો કરવો પડતો શ્રેષ્ઠ વિકલ્પ એ વૈકલ્પિક ખર્ચ છે. એક વસ્તુનું ઉત્પાદન કરવા જતા બીજી વસ્તુનું ઉત્પાદન થઈ શકતું નથી, તેથી જેનું ઉત્પાદન નથી થતું તેટલા મૂલ્યની રકમ ગુમાવવી પડે છે તે વૈકલ્પિક ખર્ચ છે.
સ્થિર ખર્ચ (Fixed Cost)	:	ઉત્પાદન વધતા-ઘટતા કે શૂન્ય થતા જે ખર્ચમાં કોઈ ફેરફાર ન થાય તેને સ્થિર ખર્ચ કહે છે. આ ખર્ચને ઉત્પાદનના પ્રમાણ સાથે સંબંધ હોતો નથી.
અસ્થિર ખર્ચ (Variable Cost)	:	ઉત્પાદનનું પ્રમાણ બદલાતા જે ખર્ચ બદલાય છે તે અસ્થિર ખર્ચ છે. ઉત્પાદન વધતા ખર્ચ વધે ઉત્પાદન ઘટતા ખર્ચ ઘટે અને ઉત્પાદન શૂન્ય થતા ખર્ચ પણ શૂન્ય થાય તેવો ખર્ચ અસ્થિર ખર્ચ છે. આ ખર્ચને ઉત્પાદનના પ્રમાણ સાથે સીધો સંબંધ હોય છે.
કુલ ખર્ચ (Total Cost)	:	કુલ સ્થિર ખર્ચ અને કુલ અસ્થિર ખર્ચનો સરવાળો કુલ ખર્ચ છે.
સરેરાશ સ્થિર ખર્ચ (Average Fixed Cost)	:	નિશ્ચિત ઉત્પાદનની સપાટીએ કુલ સ્થિર ખર્ચને કુલ ઉત્પાદિત એકમો વડે ભાગવાથી જે ખર્ચ મળે છે તે સરેરાશ સ્થિર ખર્ચ છે.
સરેરાશ અસ્થિર ખર્ચ (Average Variable Cost)	:	નિશ્ચિત ઉત્પાદનની સપાટીએ કુલ અસ્થિર ખર્ચને કુલ ઉત્પાદિત એકમો વડે ભાગવાથી જે ખર્ચ મળે છે તે સરેરાશ અસ્થિર ખર્ચ છે.
સરેરાશ ખર્ચ (Average Cost)	:	કુલ ખર્ચને ઉત્પાદનના કુલ એકમો વડે ભાગવાથી જે ખર્ચ પ્રાપ્ત થાય છે તેને સરેરાશ કુલ ખર્ચ કહે છે. સરેરાશ ખર્ચ એકમદીઠ ખર્ચ છે.
સીમાંત ખર્ચ (Marginal Cost)	:	કુલ ઉત્પાદનમાં એક એકમનો વધારો અથવા ઘટાડો થવાથી કુલ ઉત્પાદન-ખર્ચમાં જે ફેરફાર થાય છે તે સીમાંત ખર્ચ છે.
આવક (Revenue)	:	પેઢી ઉત્પન્ન કરેલા એકમોને વેચીને જે નાણાં મેળવે તેને આવક (Revenue) કહેવામાં આવે છે.
કુલ આવક (Total Revenue)	:	પેઢીએ તેના બધા જ એકમોના વેચાણમાંથી જે આવક મેળવી હોય તેને કુલ આવક કહેવાય છે.
સરેરાશ આવક (Average Revenue)	:	પેઢીની કુલ આવકને પેઢીના વેચાણ એકમોથી ભાગવાથી મળતી આવક એ સરેરાશ આવક છે. વસ્તુના એક એકમદીઠ થતી વેચાણ-આવક એ સરેરાશ આવક છે.

સીમાંત આવક (Marginal Revenue)	:	વસ્તુના વધારાના એક એકમના વેચાણના પરિણામે પેઢીની કુલ વેચાણ-આવકમાં જે વધારો થાય છે તે સીમાંત આવક છે.
ટૂંકો ગાળો (Short Run)	:	ટૂંકો ગાળો એટલે સમયનો એવો ગાળો જે ગાળા દરમિયાન યંત્રો-પ્લાન્ટ જેવાં સાધનો સ્થિર રહે છે એટલે કે તેમાં વધારો કરી શકાતો નથી.
લાંબો ગાળો (Long Run)	:	લાંબો ગાળો એટલે સમયનો એવો ગાળો જે ગાળા દરમિયાન યંત્રો, પ્લાન્ટ જેવાં સાધનોમાં ફેરફાર કરી શકાય છે.
પૂર્ણ હરીફાઈ (Perfect Competition)	:	સમાનગુણી વસ્તુના અસંખ્ય ખરીદનારા અને વેચનારા હોવાથી કોઈ એક કે થોડા ઉત્પાદકો વસ્તુની કિંમત પર અસર પાડી શકે નહિ તેવું બજાર એટલે પૂર્ણ હરીફાઈ-વાળું બજાર.
ઈજારો (Monopoly)	:	વસ્તુનો એક જ વિક્રેતા હોય તેવું બજાર.
ઈજારાયુક્ત હરીફાઈ (Monopolistic Competition)	:	નજીકની અવેજી વસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરતી પેઢીઓ જે પોતાની વસ્તુમાં ઉત્પાદનમાં ઈજારો ધરાવે છે અને તેને વેચવા માટે હરીફાઈ કરે છે તેવું બજાર.
ઉત્પાદન-પ્રક્રિયા (Production Process)	:	વસ્તુના સ્થળ, સ્વરૂપ કે સમયમાં બદલાવ દ્વારા તુષ્ટિગુણ કે ઉપયોગિતા વધારવાની પ્રક્રિયા એટલે ઉત્પાદન-પ્રક્રિયા.
બજાર (Market)	:	'વસ્તુ કે સેવાના ખરીદ-વેચાણના હેતુથી ખરીદનાર અને વેચનાર એકબીજાના પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ સંપર્કમાં આવે તે વ્યવસ્થા એટલે બજાર.'
કિંમત સ્વીકારનાર (Price Taker)	:	પૂર્ણ હરીફાઈવાળા બજારમાં પેઢીને કિંમત સ્વીકારનાર કહે છે. જ્યાં કિંમત સ્વીકારનાર એ એવી પેઢી છે. પોતાના જથ્થામાં પરિવર્તન કરીને વસ્તુની કિંમતને પ્રભાવિત કરી શકતી નથી અને બજારમાં વસ્તુની માંગ અને પુરવઠા દ્વારા નક્કી થતી કિંમતને સ્વીકારી વસ્તુનું વેચાણ કરે છે.
કિંમત નક્કી કરનાર (Price Maker)	:	ઈજારાવાળા બજારમાં એક માત્ર વસ્તુ વેચનાર પેઢીને કિંમત નક્કી કરનાર કહે છે. જ્યાં વસ્તુ વેચનાર પેઢીને કોઈ હરીફાઈનું તત્ત્વ નડતું નથી માટે તે વસ્તુની કિંમત ઉપર સંપૂર્ણ કાબૂ ધરાવે છે. જેથી ઈજારાવાળા બજારમાં વસ્તુ વેચનાર પેઢીને કિંમત નક્કી કરનાર (Price Maker) કહે છે.
અસામાન્ય નફો (Super Normal Profit)	:	જો કોઈ બજાર પેઢીના સરેરાશ ખર્ચથી સરેરાશ આવક (AC < AR) ઊંચી હોય ત્યારે પેઢીને મળતા નફાને

અસામાન્ય નફો કહે છે.

કિંમત-ભેદભાવ (Price Discrimination)	:	એક સમાન વસ્તુની કે સેવાની જુદી-જુદી કિંમત વસૂલવી અથવા જુદા-જુદા ખરીદનારાઓ પાસેથી વસ્તુની જુદી-જુદી કિંમત વસૂલવી કે વસ્તુના જુદા-જુદા ઉપયોગ અનુસાર જુદી-જુદી કિંમત વસૂલવાની પ્રક્રિયાને કિંમત-ભેદભાવ કહે છે.
વેચાણ-ખર્ચ (Selling Cost)	:	વસ્તુના વેચાણ માટે થતા ખર્ચને વેચાણ-ખર્ચ કહે છે.
પરસ્પરાવલંબન (Interdependence)	:	અલ્પહસ્તક ઈજારાવાળા બજારમાં વેચનારની સંખ્યા ખૂબ ઓછી હોવાથી તેઓ તેમના હરીફ એવા એક-બીજાની જરૂરી માહિતી રાખે છે અને તે સંદર્ભના નિર્ણયો લે છે. પેઢીઓના આવા વર્તનને પરસ્પર અવલંબન (પરસ્પરાવલંબન) કહે છે.
કિંમત-ચુસ્તતા (Price Stickiness)	:	બજારમાં વસ્તુની કિંમત જ્યારે કોઈક સ્તરે સ્થિર એટલે કે જડ બને છે ત્યારે તેવી સ્થિર કિંમતને કિંમત-ચુસ્તતા કહેવાય છે.
ઉત્પાદનનાં સાધનોની ગતિશીલતા (Mobility of Factors of Production)	:	ઉત્પાદનનાં ચાર સાધનો (શ્રમ, મૂડી, નિયોજક અને જમીન) જ્યારે ભૌગોલિક, વ્યાવસાયિક અને ઉપયોગની દૃષ્ટિએ ફેરફાર સ્વીકારે છે. ત્યારે તેને તે ઉત્પાદનના સાધનની ગતિશીલતા કહેવાય છે.
પેઢી (Firm)	:	પેઢી એટલે વસ્તુ કે સેવાનું ઉત્પાદન કે વેચાણ કરતું એક સ્વતંત્ર એકમ.
ઉદ્યોગ (Industry)	:	એકસરખી વસ્તુઓનું ઉત્પાદન કરતી પેઢીઓનો સમૂહ.
રોજગારીનું માળખું (Occupational Structure)	:	એક અર્થતંત્રમાં ખેતી, ઉદ્યોગ અને સેવાક્ષેત્રે મળેલ રોજગારીના સંયોજનને રોજગારીનું માળખું કહે છે.
રાષ્ટ્રીય આવક (National Income)	:	વર્ષ દરમિયાન ખેતી-ઉદ્યોગ-સેવાક્ષેત્ર દેશ અને વિદેશનાં સાધનો દ્વારા ઉત્પન્ન થયેલ અંતિમ વસ્તુઓ-સેવાઓનું નાણાકીય મૂલ્ય.
પાયાની સુવિધાઓ (Basic Utilities)	:	દેશના વિકાસ માટે આવશ્યક મૂળભૂત સગવડો અને પાયાની સુવિધાઓ કહે છે.
જકાત (Tariff)	:	જકાત એટલે એક પ્રકારનો કર જ્યારે દેશના લોકો અને પેઢીઓ આયાત-નિકાસ કરે છે ત્યારે ચોક્કસ ઉદ્દેશ્યથી આ આયાત-નિકાસ પર સરકાર દ્વારા નાંખવામાં આવતા કરને જકાત કહે છે.

આર્થિક સુધારા (Economic Reforms)	:	રાજ્યના નિયંત્રણવાળી અર્થ-વ્યવસ્થામાં આર્થિકક્ષેત્રે નિયંત્રણો ક્રમશઃ હળવા કરવાની પ્રક્રિયાને ભારતમાં આર્થિક સુધારા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
ઉદારીકરણ (Liberalization)	:	રાજ્ય અંકુશિત અર્થ-વ્યવસ્થામાં ખાનગી સાહસ, વ્યક્તિગત નિર્ણયોનું સ્વાતંત્ર્ય બજાર પરિબળ દ્વારા આર્થિક નિર્ણયોનો વ્યાપ વધે તે પ્રક્રિયાને ઉદારીકરણ કહે છે.
ખાનગીકરણ (Privatization)	:	ખાનગીકરણ એટલે ઔદ્યોગિક માલિકીનું જાહેર ક્ષેત્રમાંથી ખાનગી ક્ષેત્રમાં હસ્તાંતરણ.
વૈશ્વિકીકરણ (Globalization)	:	વૈશ્વિકીકરણ એટલે દેશના અર્થતંત્રને વિશ્વના અર્થતંત્ર સાથે વધુ ને વધુ સાંકળવાની પ્રક્રિયા.
વિમૂડીકરણ (Disinvestment)	:	વિમૂડીકરણ એટલે જાહેર ક્ષેત્રના ઉદ્યોગોમાંથી રાજ્ય પોતાનો ફાળો ઓછો કરીને કે પાછો ખેંચીને ખાનગી ક્ષેત્રને વેચે છે. આમ, રાજ્ય જાહેર ક્ષેત્રના ઉદ્યોગોમાંથી પોતાની મૂડી પાછી ખેંચે છે જેને વિમૂડીકરણ કહે છે.
ઈજારાશાહી નિયંત્રણધારો (MRTP - Monopolies and Restrictive Trade Practices Act : 1969)	:	ઉદ્યોગોને ઈજારો સ્થાપવા જેટલા મોટા થવાથી રોકવા અંગેનો કાયદો
સ્પર્ધાત્મકતા અંગેનો કાયદો (Compitition Act : 2002)	:	બજારમાં સ્પર્ધકો વચ્ચેની બિનઆરોગ્યપ્રદ હરીફાઈ રોકવા અંગેનો MRTPના બદલે સ્થપાયેલ ધારો
વિદેશી હૂંડિયામણ નિયમનધારો (FERA - Foreign Exchange Regulation Act : 1973)	:	ઉદ્યોગો દ્વારા વિદેશી હૂંડિયામણની કમાણી નિયંત્રિત કરતો ધારો
વિદેશી હૂંડિયામણ સંચાલનધારો (FEMA - Foreign Exchange Management Act - 1999)	:	ઉદ્યોગો દ્વારા વિદેશી હૂંડિયામણની કમાણી નિયંત્રિત કરવાના બદલે તેનું સંચાલન કરવા અંગેનો ધારો
ઉત્પાદન (Production)	:	ચોક્કસ સમયે ઉપલબ્ધ સાધનો દ્વારા જેટલા પ્રમાણમાં વસ્તુઓ ઉત્પન્ન થાય તેને ઉત્પાદન કહેવાય.
રાષ્ટ્રીય આવક (National Income)	:	વર્ષ દરમિયાન ચાર સાધનોએ રાષ્ટ્રના ઉત્પાદનમાં આપેલ ફાળા બદલ તેમને મળતી કુલ આવક (ભાડું, વેતન, વ્યાજ, નફો)નો સરવાળો એ રાષ્ટ્રીય આવક છે.
રાષ્ટ્રીય પેદાશ (National Product)	:	વર્ષ દરમિયાન ઉત્પાદનનાં સાધનોથી દેશનાં જુદાં જુદાં ક્ષેત્રોમાં અંતિમ સ્વરૂપની વસ્તુઓ અને સેવાઓના કુલ ઉત્પાદન-મૂલ્યનો સરવાળો રાષ્ટ્રીય પેદાશ છે.

અલિપ્ત અર્થતંત્ર (Closed Economy)	:	એવું અર્થતંત્ર જેમાં સરકાર અને વિદેશ વેપારની કોઈ ભૂમિકા હોતી નથી. આવા અર્થતંત્રને અન્ય દેશો સાથે આર્થિક વ્યવહારો હોતા નથી. આયાત-નિકાસ વગરનું અર્થતંત્ર હોય છે.
ખુલ્લું અર્થતંત્ર (Open Economy)	:	એવું અર્થતંત્ર જેમાં સરકાર અને વિદેશ વેપારની ભૂમિકા હોય છે. સરકાર અનેક કાર્યો કરે છે. દેશ આયાત-નિકાસ પણ કરે છે. આજનાં બધાં અર્થતંત્રો ખુલ્લાં અર્થતંત્રો છે.
કુલ આંતરિક પેદાશ (GDP)	:	વર્ષ દરમિયાન દેશની હદમાં દેશના અને વિદેશના નાગરિકો દ્વારા જે અંતિમ સ્વરૂપની વસ્તુઓ અને સેવાઓનું ઉત્પાદન થાય તેના બજાર-મૂલ્યને કુલ આંતરિક પેદાશ કહે છે.
શુદ્ધ આંતરિક પેદાશ (NDP)	:	વર્ષ દરમિયાન દેશની હદમાં દેશના અને વિદેશના નાગરિકો દ્વારા જે અંતિમ સ્વરૂપની વસ્તુઓ અને સેવાઓનું ઉત્પાદન થાય છે તેના બજાર-મૂલ્યમાંથી ઘસારો બાદ કર્યા પછીનું નાણાકીય મૂલ્ય શુદ્ધ આંતરિક પેદાશ છે.
કુલ રાષ્ટ્રીય પેદાશ (GNP)	:	વર્ષ દરમિયાન દેશના નાગરિકોએ ઉત્પન્ન કરેલી વસ્તુઓ અને સેવાઓના નાણાકીય મૂલ્યને દેશની કુલ રાષ્ટ્રીય પેદાશ કહે છે.
શુદ્ધ રાષ્ટ્રીય પેદાશ (NNP)	:	વર્ષ દરમિયાન દેશના નાગરિકોએ ઉત્પન્ન કરેલી વસ્તુઓ અને સેવાઓના નાણાકીય મૂલ્યમાંથી ઘસારો બાદ કર્યા પછીનું શેષ નાણાકીય મૂલ્ય એ શુદ્ધ રાષ્ટ્રીય પેદાશ છે.
માથાદીઠ આવક (Per Capita Income)	:	વ્યક્તિદીઠ સરેરાશ આવક એ માથાદીઠ આવક છે. દેશની કુલ રાષ્ટ્રીય આવકને કુલ વસતિ વડે ભાગતા જે આવક પ્રાપ્ત થાય છે તે માથાદીઠ આવક છે.
બેવડી ગણતરી (Double Counting)	:	જ્યારે રાષ્ટ્રીય આવકની ગણતરીમાં કોઈ વસ્તુ કે સેવાનું મૂલ્ય એક કરતા વધારે વખત ગણવામાં આવે તો તેને બેવડી ગણતરી કહે છે.
આરોપિત ભાડું (Imputed Rent)	:	પોતાનું મકાન બીજાને ભાડે આપ્યું હોત તો જે ભાડું મળી શકત તેનો અંદાજ આરોપિત ભાડું છે.

નાણાકીય આવક (Monetary Income)	જે રાષ્ટ્રીય આવક બજારભાવે ગણવામાં આવે તેને નાણાકીય રાષ્ટ્રીય આવક તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
વાસ્તવિક આવક (Real Income)	જે રાષ્ટ્રીય આવકને પાયાના વર્ષના ભાવે એટલે કે સ્થિર ભાવે ગણવામાં આવે તેને વાસ્તવિક રાષ્ટ્રીય આવક કહે છે.
ઘસારો (Depreciation)	વપરાશને કારણે મૂડીસાધનની કિંમતમાં થતો ક્રમશઃ અને કાયમી ઘટાડો એ ઘસારો છે. યંત્રો, મૂડીસાધનોને ઉત્પાદન દરમિયાન ઘસારો લાગતો હોય છે.
કરટાળો (Tax Avoidance)	કાયદાની છટકબારીનો ઉપયોગ કરીને કરદાતા કર ભરવાનું ટાળે તો તે કરટાળો છે. કરટાળો કાયદેસર છે.
કરચોરી (Tax Evasion)	કરદાતા કર ભરવાની જવાબદારી ચૂકે તે કરચોરી છે. કરચોરી ગેરકાયદેસર છે.
અંદાજપત્ર (Budget)	સરકાર દ્વારા આવનારા નાણાકીય વર્ષ માટે રજૂ કરવામાં આવનાર ખર્ચ અને આવકના અંદાજો
સમતોલ અંદાજપત્ર (Balanced Budget)	જે અંદાજપત્રમાં આવક અને ખર્ચના અંદાજો સરખા હોય તેને સમતોલ અંદાજપત્ર કહેવાય.
અસમતોલ અંદાજપત્ર (Unbalanced Budget)	જે અંદાજપત્રમાં આવક અને ખર્ચના અંદાજો સરખા ન હોય તેને અસમતોલ અંદાજપત્ર કહેવાય.
પુરાંતવાળું અંદાજપત્ર (Surplus Budget)	જ્યારે અંદાજપત્રમાં અંદાજિત ખર્ચ કરતા અંદાજિત આવક વધારે હોય ત્યારે તેવું અંદાજપત્ર પુરાંતવાળું અંદાજપત્ર કહેવાય.
ખાધવાળું અંદાજપત્ર (Deficit Budget)	જ્યારે અંદાજપત્રમાં અંદાજિત ખર્ચ કરતાં અંદાજિત આવક ઓછી હોય ત્યારે આવું અંદાજપત્ર ખાધવાળું અંદાજપત્ર કહેવામાં આવે છે.
મહેસૂલ ખાતું (Revenue Account)	મહેસૂલી આવક અને મહેસૂલી ખર્ચના અંદાજો દર્શાવતું ખાતું
મૂડીખાતું (Capital Account)	મૂડી-આવકો તથા મૂડીખર્ચના અંદાજો દર્શાવતું ખાતું
મહેસૂલી આવક (Revenue Receipt)	કરવેરા, કર સિવાયની આવકો મહેસૂલી આવકો છે.
મહેસૂલી ખર્ચ (Revenue Expenditure)	સરકારના વપરાશી-ખર્ચ, પગાર-ભથ્થાં અને નાણાકીય સહાયો, અનુદાનો માટેનું ખર્ચ મહેસૂલી ખર્ચ છે.
મૂડી-આવક (Capital Receipt)	રાજ્યએ દેશના બજારમાંથી અને વિદેશમાંથી મેળવેલી લોન, મધ્યસ્થ બૅન્કમાંથી લીધેલ કરજ તેમજ વિમૂડીકરણમાંથી થતી આવકો મૂડીખાતાની આવકો છે. જેમની અસરો લાંબા ગાળામાં વર્તાય છે.
મૂડીખર્ચ (Capital Expenditure)	જમીન-મકાન-યંત્રો, જાહેર સાહસોના શૅર જેવી મૂડી બાબતો પાછળ થયેલો ખર્ચ મૂડીખાતાનો ખર્ચ છે. જેમની અસરો લાંબા ગાળામાં વર્તાય છે.

મહેસૂલી ખાધ (Revenue Deficit)	:	અંદાજપત્રમાં મહેસૂલી આવક કરતાં મહેસૂલી ખર્ચ વધારે હોય ત્યારે ઉદ્‌ભવતી ખાધ
અંદાજપત્રીય ખાધ (Budgetary Deficit)	:	જ્યારે સરકારના અંદાજપત્રમાં મહેસૂલી ખાતા તથા મૂડી-ખાતાની આવકો કરતાં મહેસૂલી ખાતા અને મૂડીખાતાનું ખર્ચ વધારે હોય ત્યારે તેને અંદાજપત્રીય ખાધ ઊભી થાય છે.
રાજકોષીય ખાધ (Fiscal Deficit)	:	સરકારની અંદાજપત્રીય ખાધ અને સરકારે બજારમાંથી મેળવેલ કરજનો સરવાળો રાજકોષીય ખાધ છે. રાજકોષીય ખાધ = કુલ ખર્ચ – કુલ આવક (બજારમાંથી મેળવેલા દેવા સિવાયની).
પ્રાથમિક ખાધ (Primary Deficit)	:	રાજકોષીય ખાધમાંથી વ્યાજની ચૂકવણી બાદ કરતાં બાકી રહેતી ખાધ. રાજકોષીય ખાધ – વ્યાજની ચૂકવણી = પ્રાથમિક ખાધ
ઉત્પાદન (Production)	:	ચોક્કસ સમયે ઉપલબ્ધ સાધનો દ્વારા જેટલા પ્રમાણમાં વસ્તુઓ ઉત્પન્ન થાય તેને ઉત્પાદન કહેવાય.
રાજકોષ (Treasury)	:	રાજકોષ એટલે રાજ્યની આવકનું ભંડોળ. રાજ્યની અર્થ-વ્યવસ્થાના સંચાલન, વિકાસ, પ્રજાનાં કલ્યાણલક્ષી કાર્યો, સુરક્ષા હેતુ, રોજગારી, આંતર માળખાકીય સુવિધા, આપત્તિ સમયમાં મદદરૂપ થવા જેવા વિવિધ હેતુને પાર પાડવા માટે રાજ્ય દ્વારા કર કે અન્ય આવકરૂપે મેળવવામાં આવેલ ભંડોળ એટલે રાજકોષ.
ભૂમિકર (Land Revenue)	:	રાજ્ય દ્વારા ખેતીક્ષેત્રે ખેડૂતો પાસેથી લેવામાં આવતા કરને ભૂમિકર કહે છે.
સર્વોદય (Sarvodaya)	:	ગાંધીજીએ હિંસાથી મુક્ત સમાજવાદની કલ્પના કરી જેમાં નિરાધાર, દીન, હીન સર્વનો ઉદય થાય તેને સર્વોદય નામ આપ્યા. ટૂંકમાં સર્વનો ઉદય એટલે સર્વોદય.
ટ્રસ્ટીશિપ (વાલીપણા)નો ખ્યાલ (Idea of Trusteeship)	:	કોઈ વ્યક્તિને વારસામાં કે વેપાર-ઉદ્યોગ દ્વારા વિપુલ સંપત્તિની માલિકી મળી હોય તોપણ તે સંપત્તિના માલિકો તે સંપત્તિના માલિકના બદલે તેના ટ્રસ્ટી (વાલી) તરીકે વર્તે અને સંપત્તિનો ઉપયોગ સમાજના કલ્યાણ માટે કરે.

મૂડીપ્રધાન ઉત્પાદન-પદ્ધતિ (Capital Intensive Technique of Production) : ઉત્પાદન-કાર્યમાં શ્રમના પ્રમાણ કરતા મૂડીનું પ્રમાણ વધારે હોય તેવી ઉત્પાદન-પદ્ધતિ એટલે મૂડીપ્રધાન ઉત્પાદન-પદ્ધતિ.

શ્રમપ્રધાન ઉત્પાદન-પદ્ધતિ (Labour Intensive Technique of Production) : ઉત્પાદન-કાર્યમાં મૂડીના પ્રમાણ કરતાં શ્રમનું પ્રમાણ વધારે હોય તેવી ઉત્પાદન એટલે શ્રમપ્રધાન ઉત્પાદન-પદ્ધતિ.

શ્રમનું ગૌરવ (Dignity of Labour) : જેની પાસે શ્રમશક્તિ છે તેને ગૌરવશાળી જીવન જીવવાની તક મળવી જોઈએ અને તેને યોગ્ય રોજગારી અને વેતન આપવું.

જનપદ (State) : રાજા દ્વારા સ્થપાયેલ રાજ્ય અને તેની વ્યવસ્થા.

અપરિગ્રહ (Non-Possession) : માનવીએ જરૂરિયાતથી વધારે ના વાપરવું અને વધારે ના રાખવું તેવો નિયમ.

અંત્યોદય (Antyodaya) : છેવાડાના વ્યક્તિનો વિકાસ

ઉપભોગ (Consumption) : વસ્તુ કે સેવાની વપરાશ

આકૃતિ : કાર્યકારણનો સંબંધ ધરાવતા ચલો વચ્ચેનો સંબંધ રેખાંકિત કરવામાં આવતાં જે ચિત્ર મળે તેને આકૃતિ કહેવાય.

આલેખ : સતત આવૃત્તિ ધરાવતી માહિતી અથવા અસ્પષ્ટ આંકડાકીય માહિતી માટે આંકડાશાસ્ત્રની મદદથી સ્પષ્ટતા લાવીને દોરાતું ચિત્ર એટલે આલેખ.

સ્તંભ આકૃતિ : જ્યારે કોઈ એક ચલના મૂલ્યને વિવિધ વિભાગો વચ્ચે વહેંચવામાં આવ્યા હોય ત્યારે દરેક વિભાગ માટે સમાન આધાર પર એક સ્તંભ દોરવામાં આવે અને સ્તંભની ઊંચાઈ તે મૂલ્ય દર્શાવે તેવી આકૃતિ એ સ્તંભ આકૃતિ કહેવાય છે.

વૃત્તાંશ આકૃતિ : કુલ માહિતીના પેટા વિભાગોને વર્તુળના અંશના પ્રમાણમાં જ્યારે દોરવા (દર્શાવવા) આવે ત્યારે તેવી આકૃતિ એ વૃત્તાંશ આકૃતિ કહેવાય.

આર્થિક પ્રગતિ	:	માથાદીઠ આવકમાં થતો વધારો એ આર્થિક પ્રગતિ છે.
આર્થિક વૃદ્ધિ	:	વૃદ્ધિ એટલે આર્થિક વૃદ્ધિ જે રાષ્ટ્રીય આવક વધવાનો દર અથવા વસ્તુ અને સેવાઓના કુલ ઉત્પાદનના પ્રમાણમાં થતો વધારો દર્શાવે.
આર્થિક વિકાસ	:	આર્થિક વિકાસ એ બહુપરિમાણીય પ્રક્રિયા છે.
જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા	:	વપરાશના ધોરણ કે જીવનધોરણને જીવનની ભૌતિક ગુણવત્તા કહે છે.
પરિમાણાત્મક પરિવર્તન	:	અર્થતંત્રનાં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં કુલ ઉત્પાદનમાં થતો વધારો એ પરિમાણાત્મક પરિવર્તન છે.
ગુણાત્મક પરિવર્તન	:	નવાં સંશોધનો થાય, નવી પદ્ધતિઓ ઉપયોગમાં આવે, શ્રમની કાર્યક્ષમતા બદલાય, ક્ષેત્રવાર અર્થતંત્રમાં હિસ્સો બદલાય તે ગુણાત્મક પરિવર્તન છે.
પ્રૌઢ સાક્ષરતા-દર	:	15 વર્ષ કે તેથી વધુ વયની વ્યક્તિઓમાં શિક્ષણના પ્રમાણને પ્રૌઢ સાક્ષરતા-દર કહે છે.
અપેક્ષિત આયુષ્ય	:	બાળકના જન્મસમયે તે કેટલા વર્ષનું સરેરાશ આયુષ્ય ભોગવશે તેની અપેક્ષા
બાળમૃત્યુ-દર	:	જીવતાં જન્મેલાં દર હજાર બાળકોએ એક વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવ્યા પહેલાં મૃત્યુ પામતાં બાળકોની સંખ્યા કે પ્રમાણ
જીવનધોરણ	:	નાગરિકોને પ્રાપ્ત થતી સુવિધાઓ જેમાં પાણી-વીજળી-ડ્રેનેજ-મકાન-વાહનવ્યવહાર સંદેશાવ્યવહાર, આરોગ્ય સુવિધા દ્રાવ્ય કેલરી, પ્રોટીન અને ચરબીનો સમાવેશ થાય છે.
અભ્યાસના અપેક્ષિત વર્ષો	:	દેશમાં શાળામાં વિદ્યાર્થીના નક્કી કરેલા અપેક્ષિત વર્ષ આટલાં વર્ષ વિદ્યાર્થી શાળામાં ભણે તેવી અપેક્ષા હોય છે.
અભ્યાસના સરેરાશ વર્ષો	:	દેશમાં શાળામાં વિદ્યાર્થીઓએ સરેરાશ ગાળેલાં વર્ષોનું પ્રમાણ
સમખરીદ શક્તિ	:	સ્થાનિક બજારમાં એક સમાન વસ્તુઓ માટે બે ચલણોના મૂલ્યના સંદર્ભમાં ખરીદશક્તિની સમાનતા
બૅન્ક	:	બૅન્ક એટલે નફાના હેતુથી કાર્ય કરતી એવી ધંધાકીય સંસ્થા જે પ્રજાની બચતોને થાપણો તરીકે સ્વીકારે, તેના બદલામાં વ્યાજ આપે, તે થાપણો સાચવે, વળી તે થાપણોમાંથી જેમને જરૂર હોય તેમને ધિરાણ આપે, ધિરાણ સામે વ્યાજ વસૂલ કરે તથા અતિરિક્ત નાણાંનું દેશના વિકાસ માટે વિવિધ ક્ષેત્રોમાં રોકાણ પણ કરે.
શાખ સર્જન	:	પ્રાથમિક થાપણોમાંથી ધિરાણ આપીને બૅન્કિંગ વ્યવસ્થામાં નવી થાપણો ઊભી કરીને નાણાંનો પુરવઠો વધારવાની નીતિવિષયક પ્રક્રિયા એટલે શાખસર્જન.
શિડ્યુલ બૅન્ક	:	ભારતમાં રિઝર્વ બૅન્કની 1934ની ધારાની બીજી અનુસૂચિમાં પ્રવેશ પામેલી બૅન્કિંગ સંસ્થા (તે પ્રમાણે સ્થપાયેલી સંસ્થા) એટલે શિડ્યુલ બૅન્ક

મધ્યસ્થ બૅન્ક : મધ્યસ્થ બૅન્ક એટલે દેશની સર્વોચ્ચ બૅન્ક જેનાં મુખ્ય કાર્યોમાં નાણાબજાર અને બૅન્કિંગ ક્ષેત્રની મદદ, નિયંત્રણ અને પ્રોત્સાહન તથા દેશના આર્થિક હિત માટે નાણાકીય સ્થિરતા લાવવી વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

નાણાકીય નીતિ : દેશમાં આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને પ્રજાનું હિત જાળવીને આર્થિક સ્થિરતા માટે સર્વોચ્ચ બૅન્ક દ્વારા નાણાંનો પુરવઠો અંકુશિત કરવા અંગેની નીતિ એટલે નાણાકીય નીતિ

પ્રાથમિક થાપણો : ગ્રાહક દ્વારા બૅન્કમાં થાપણોના સ્વરૂપે જમા કરાવેલ પ્રારંભિક બચતોને પ્રાથમિક થાપણ કહેવાય.

વ્યુત્પન્ન થાપણો : પ્રારંભિક થાપણોમાંથી સર્જાયેલી લૉનનાં નાણાં બૅન્કમાં જમા કરાવવાથી ઉત્પન્ન થયેલી થાપણો એટલે વ્યુત્પન્ન થાપણો.

સરકારી જામીનગીરીઓ : પ્રજા પાસેથી ધિરાણ પ્રાપ્ત કરવા માટે સરકાર દ્વારા બજારમાં વેચવામાં આવતા બૉન્ડ જેને ચોક્કસ મુદત બાદ સરકાર પરત ખરીદી લે છે અને મુદત દરમિયાન વ્યાજ ચૂકવે છે તેવા બૉન્ડને સરળ ભાષામાં જામીનગીરી કહેવામાં આવે છે.

નાણાંના સંગ્રાહક તરીકે નાણાંનું કાર્ય : નાણું મૂલ્યનો સંગ્રહ કરવા વપરાય છે. નાણાંનું અન્ય ચલણોમાં રૂપાંતર થાય ત્યારે અથવા બજાર પ્રવૃત્તિઓમાં વપરાય ત્યારે તેનું પોતાનું મૂલ્ય પણ વધે છે.

લોરેન્જ વક્ર (Lorenz Curve) : અર્થશાસ્ત્રમાં લોરેન્જ વક્ર તે આવક અથવા સંપત્તિની વહેંચણીની આલેખ દ્વારા રજૂઆત કરે છે. વર્ષ 1905માં મેક્સ ઓ. લોરેન્જ (Max. O. Lorenz) દ્વારા સંપત્તિની વહેંચણીની અસમાનતાને રજૂ કરવા લોરેન્જ વક્ર દર્શાવ્યો હતો.

ગીની (ગુણાંક) : ગીની (ગુણાંક) તે લોરેન્જ વક્ર પર આધારિત આવક અથવા સંપત્તિની વહેંચણીનું સંખ્યાત્મક માપ છે. ગીની (ગુણાંક)નું મૂલ્ય 0 થી 1ની વચ્ચે હોય છે. જે ગીની (ગુણાંક)નું મૂલ્ય શૂન્ય હોય તો તે સંપત્તિની સંપૂર્ણ સમાન વહેંચણીને દર્શાવે છે. જો ગીની ગુણોત્તરનું મૂલ્ય 1 હોય તો તે સમગ્ર સંપત્તિની માલિકી એક જ વ્યક્તિની છે તેમ દર્શાવે છે. ગીની (ગુણાંક)નું મૂલ્ય જેમ વધારે તેમ સંપત્તિની વહેંચણી વધુ અસમાન તેમ કહેવાય.

માથાદીઠ વપરાશી-ખર્ચ : કોઈ એક વર્ષ દરમિયાન કુટુંબો દ્વારા ખરીદેલ બધી જ વસ્તુઓ અને સેવાઓના બજારમૂલ્યને તે જ વર્ષની કુલ વસ્તી વડે ભાગતા માથાદીઠ વપરાશી-ખર્ચ પ્રાપ્ત થાય છે.

શ્રમિકદીઠ ઉત્પાદકતા	: કોઈ ચોક્કસ સમયગાળા દરમિયાન એક શ્રમિક દ્વારા જે પ્રમાણમાં વસ્તુઓ કે સેવાઓનું ઉત્પાદન થાય તે શ્રમિક દીઠ ઉત્પાદકતા છે.
સાક્ષરતા-દર	: ભારતમાં 1991ની વસ્તીગણતરી મુજબ સાત વર્ષ કે તેથી વધુ ઉંમરની વ્યક્તિઓ કે જે સમજણ સાથે લખી કે વાંચી શકે છે તેનું કુલ વસ્તીમાં ટકાવારી પ્રમાણ સાક્ષરતા-દર છે.
FAO	: Food and Agricultural Organization. FAO United nation ની ખાસ એજન્સી છે જે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે ભૂખમરાને ઘટાડવાનો પ્રયાસ કરે છે.
તેજી	: વ્યાપાર-ચક્રનો એવો તબક્કો કે જેમાં વ્યાપાર-પ્રવૃત્તિ ઉચ્ચત્તમ કક્ષાએ હોય અને માંગના ઊંચા દરને કારણે અર્થતંત્રમાં નફાકારકતા હોય છે. તેથી મૂડીરોકાણ અને રોજગારી ઊંચા દરે હોય છે.
મંદી	: અસરકારક માંગમાં ઘટાડો થતા પુરવઠાની છત ઊભી થાય છે. તેથી બજારકિંમત ઘટવાનું વલણ જોવા મળે છે. પરિણામે નફો ઘટતા મૂડીરોકાણ અને રોજગારીમાં ઘટાડો થાય તેવો વ્યાપાર-ચક્રનો તબક્કો
સક્રિય શ્રમનો પુરવઠો	: પ્રવર્તમાન વેતન-દરે કામ કરવાની ઈચ્છા, શક્તિ અને તૈયારી ધરાવતા શ્રમનો પુરવઠો
વિકસિત દેશ	: જે દેશનો આર્થિક વિકાસ થઈ ચૂક્યો છે તેવો દેશ દા.ત., અમેરિકા, બ્રિટન
વિકસતા દેશ	: જે દેશમાં આર્થિક વિકાસની પ્રક્રિયા ચાલુ હોય તેવો દેશ. દા.ત., ભારત
શ્રમશક્તિ/પુરવઠો	: રોજગારી મેળવતા લોકો અને બેરોજગાર લોકોની કુલ સંખ્યા
મૂડીપ્રધાન ઉત્પાદન પદ્ધતિ	: ચીજવસ્તુના ઉત્પાદનકાર્યની પદ્ધતિમાં શ્રમના એકમો કરતા મૂડીના એકમો વધારે હોય તેવી ઉત્પાદન પદ્ધતિ
શ્રમપ્રધાન ઉત્પાદન પદ્ધતિ	: ચીજવસ્તુના ઉત્પાદનકાર્યની પદ્ધતિમાં મૂડીના એકમો કરતા શ્રમના એકમો વધારે હોય તેવી ઉત્પાદન પદ્ધતિ
મૂડીવાદી અર્થતંત્ર	: જે અર્થતંત્રમાં ઉત્પાદનનાં તમામ સાધનોની માલિકી ખાનગી ક્ષેત્ર હસ્તક હોય અને ઉત્પાદનના નિર્ણય બજારતંત્ર દ્વારા નફાના ઉદ્દેશથી લેવાતા હોય તેવી અર્થવ્યવસ્થા.
જાહેર ક્ષેત્ર	: ઉત્પાદન એકમની માલિકી, મૂડીરોકાણ અંકુશ, વહીવટ રાજ્ય હસ્તક હોય તેવા એકમો
શ્રમની ગતિશીલતા	: એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે કે એક વ્યવસાયમાંથી બીજા વ્યવસાયમાં શ્રમિકનું રોજગારી હેતુ માટેનું સ્થળાંતર

વસ્તી-વિસ્ફોટ	:	ભારતમાં મૃત્યુ-દર ઝડપથી ઘટવાની સામે જન્મ-દર ઝડપથી ન ઘટવાથી ચોખ્ખો વસ્તી વધારો ઊંચા દરે થયો જેને વસ્તી-વિસ્ફોટ કહેવામાં આવે છે.
વસ્તીનાં વલણો	:	વસ્તીનાં વલણો એટલે વસ્તીનું કદ, વસ્તીવૃદ્ધિ-દર, જન્મ-દર, મૃત્યુ-દર, શહેરી વસ્તી, ગ્રામીણ વસ્તી તેમજ સ્ત્રી-પુરુષના પ્રમાણને લગતી આંકડાકીય માહિતી મેળવી તેનું અર્થઘટન કરવું.
વસ્તીનું કદ	:	વસ્તીનું કદ એટલે જુદાં-જુદાં વર્ષો દરમિયાન દેશની કુલ વસ્તી અથવા તો પ્રમાણને વસ્તીનું કદ કહે છે.
સ્ત્રી-પુરુષનું પ્રમાણ	:	કુલ વસ્તીમાં જુદાં-જુદાં વર્ષો દરમિયાન સ્ત્રીઓ અને પુરુષોની સંખ્યા કેટલી છે તે પ્રમાણને સ્ત્રી-પુરુષનું પ્રમાણ કહે છે.
જાતિ-પ્રમાણ/લિંગ-પ્રમાણ	:	દેશની વસ્તીમાં પ્રતિ 1000 પુરુષો દીઠ સ્ત્રીઓની સંખ્યાને જાતિ-પ્રમાણ અથવા લિંગ-પ્રમાણ કહે છે.
વસ્તીની વયજૂથ અનુસાર વહેંચણી	:	વસ્તીની વય-જૂથ અનુસાર વહેંચણી એટલે દેશની કુલ વસ્તીનું વિવિધ વય-જૂથોમાં વિભાજન દા.ત., 0-14, 15-64 વર્ષની વયની વ્યક્તિઓનું કુલ વસ્તીમાં પ્રમાણ
ગ્રામીણ અને શહેરી વસ્તીનું પ્રમાણ	:	દેશની કુલ વસ્તીમાં કેટલા લોકો ગ્રામીણ વિસ્તારમાં અને કેટલા લોકો શહેરી વિસ્તારમાં રહે છે. તેની માહિતી ગ્રામીણ અને શહેરી વસ્તીના પ્રમાણ દ્વારા જાણવા મળે છે.
જન્મ-દર	:	વર્ષ દરમિયાન દર હજારની માનવવસ્તીએ જન્મતાં બાળકોની સંખ્યાને જન્મ-દર કહે છે.
મૃત્યુ-દર	:	વર્ષ દરમિયાન દર હજારની માનવવસ્તીએ મૃત્યુ પામતા વ્યક્તિઓની સંખ્યાને મૃત્યુ-દર કહે છે.
બાળમૃત્યુ-દર	:	જીવતાં જન્મેલાં દર હજાર બાળકોમાં એક વર્ષનું આયુષ્ય પૂરું કર્યા પહેલાં મૃત્યુ પામતાં બાળકોની સંખ્યાને બાળ મૃત્યુ-દર કહે છે.
વસ્તીનીતિ	:	વસ્તીવૃદ્ધિના દરને ઇચ્છનીય સપાટી પર લઈ જવા માટે સરકાર દ્વારા લેવામાં આવતાં પગલાંને વસ્તીનીતિ કહે છે.
કામ કરતી વસ્તી	:	દેશની કુલ વસ્તીમાંથી કામ કરતી વસ્તીને કામ કરતી વસ્તી કહેવામાં આવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો દેશની ઉત્પાદન-પ્રવૃત્તિમાં જે વસ્તી પોતાનો સહયોગ આપે છે. દા.ત., 15 થી 64 વર્ષની વય ધરાવતા લોકો કામ કરતી વસ્તીમાં સમાવેશ થાય છે.
કામ ન કરતી વસ્તી	:	દેશમાં થતી ઉત્પાદન-પ્રવૃત્તિમાં જેમનો કોઈ હિસ્સો નથી તેવી વસ્તીને કામ ન કરતી વસ્તી કહે છે. દા.ત., મહિલાઓ, બાળકો અને વૃદ્ધો
રાષ્ટ્રીય આવક	:	ઉત્પાદનનાં સાધનો વડે વર્ષ દરમિયાન ઉત્પાદિત થયેલ વસ્તુઓ અને સેવાઓનું મૂલ્ય
નિકાસ	:	અન્ય દેશને થતા વેચાણને નિકાસ કહે છે.
નાબાર્ડ	:	ભારતની મધ્યસ્થ બૅન્ક (RBI)ની એક સંસ્થા છે જે માત્ર ખેતીક્ષેત્ર માટે નાણાકીય કાર્ય કરતી હોવાથી તેને ખેતીક્ષેત્રની મધ્યસ્થ બૅન્ક કહે છે. (National Bank for Agricultural ands Rural Development)

વેપાર	:	વેપાર એટલે એવી ધંધાકીય/વ્યાવસાયિક પ્રવૃત્તિ જેમાં વસ્તુઓ, સેવાઓ, મૂડી, ટેક્નોલૉજી, ટેકનિકલ જાણકારી, માહિતી, નવીન જ્ઞાન વગેરેનો નફા માટે વિનિમય થાય છે.
વેપારનું સ્વરૂપ	:	અર્થતંત્રમાં પ્રવર્તમાન સંજોગો, નીતિઓ, વેપારની રચના (વેપાર થતી વસ્તુઓના પ્રકાર) અને વેપાર-વ્યવસ્થા વગેરે પરિબળોનો વેપાર સાથેનો સંબંધ એટલે વેપારનું સ્વરૂપ
આયાત-નિકાસનું સ્વરૂપ	:	આયાત અને નિકાસ થતી વસ્તુઓની રચના અથવા તેમના પ્રકારો એટલે આયાત અને નિકાસનું સ્વરૂપ
વેપારનું કદ	:	કોઈ દેશમાં કોઈ સમયગાળા દરમિયાન આયાત અને નિકાસ થતી વસ્તુઓનું કુલ મૂલ્ય તથા કુલ જથ્થો એટલે વેપારનું કદ
વેપારની દિશા	:	વેપારની દિશા એટલે કોઈ દેશનો વિશ્વના વિવિધ પ્રદેશો સાથેનો વેપાર માટેનો સંબંધ
વેપાર તુલા	:	વર્ષ દરમિયાન કોઈ દેશના વિદેશો સાથેની આપ-લેના હિસાબી સરવૈયામાં ભૌતિક વસ્તુઓની આયાત અને નિકાસના મૂલ્યની તુલા
લેણદેણની તુલા	:	વર્ષ દરમિયાન દેશની ભૌતિક (દૃશ્ય) અને અભૌતિક (અદૃશ્ય) ચીજોની આયાત-નિકાસનું મૂલ્ય દર્શાવતું હિસાબી સરવૈયું એટલે લેણદેણની તુલા
હૂંડિયામણનો દર	:	જે દરે એક દેશના ચલણને બીજા દેશના ચલણમાં રૂપાંતર કરી શકાય તે દર એટલે હૂંડિયામણનો દર અથવા એક દેશના ચલણની બીજા દેશના ચલણમાં વ્યક્ત થતી કિંમત એટલે હૂંડિયામણનો દર
પરંપરાગત નિકાસો	:	દેશમાં સ્વતંત્રતા પહેલાં અને પછીનાં ઘણાં વર્ષો સુધી જે વસ્તુઓની નિકાસોનું પ્રમાણ વધુ રહ્યું હોય અને દેશની પરંપરાગત આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા ઉત્પાદિત થયેલી વસ્તુઓની નિકાસોને પરંપરાગત નિકાસો તરીકે ઓળખાય છે.
વિકાસલક્ષી આયાતો	:	દેશમાં વિકાસની પ્રક્રિયા વધારવા માટે ઓછા વિકસિત દેશો અને વિકાસશીલ દેશો દ્વારા થતી મૂડી, ટેક્નોલૉજી વગેરેની આયાતો એટલે વિકાસલક્ષી આયાતો
નિભાવ માટેની આયાતો	:	વિકાસશીલ દેશોમાં હાથ ધરાયેલી વિકાસ અને ઔદ્યોગિકીકરણની પ્રવૃત્તિને ટકાવી રાખવા અને નિભાવવા માટેની આયાતો જેવી કે, સ્પૅરપાર્ટ્સ, ટેકનિકલ સલાહ અને જાણકારી, વચગાળાની વસ્તુઓ, પેટ્રોલ, ઊર્જા વગેરેની આયાતો એટલે નિભાવ માટેની આયાતો.

સમતોલ આર્થિક વિકાસ : જ્યારે દેશનાં તમામ ક્ષેત્રોનો એકસરખો વિકાસ થાય ત્યારે તેને સમતોલ આર્થિક વિકાસ કહે છે.

આયાત-જકાત : આયાત (વિદેશોમાંથી થયેલ ખરીદી) પરના વેરાને આયાત-જકાત કહે છે, જે મુખ્યત્વે આયાતોને અવરોધવા માટે ઉપયોગમાં લેવાય છે.

વિશિષ્ટ આર્થિક વિસ્તાર : એક એવો વિસ્તાર જે વિદેશી મૂડીરોકાણકારોને આકર્ષે અને અંકુશોમુક્ત વાતાવરણ સર્જી, દેશની નિકાસો વધે તેવા પ્રયાસો કરતો વિસ્તાર

પ્રત્યક્ષ વિદેશી મૂડીરોકાણ : જેને અંગ્રેજીમાં Foreign Direct Investment એટલે કે FDI પણ કહે છે. મૂળ વિદેશના લોકો દ્વારા દેશમાં ઉત્પાદનના હેતુથી વ્યક્તિગત ધોરણે મૂડીરોકાણ કરવામાં આવે છે ત્યારે તેને વિદેશી સીધું મૂડીરોકાણ કહેવામાં આવે છે.

જાહેર ક્ષેત્ર : કોઈ એક ઉત્પાદન એકમની માલિકી, સંચાલન અને અંકુશ સરકાર હસ્તક હોય છે તેવા ઉત્પાદન ક્ષેત્રને જાહેર ક્ષેત્રનું એકમ કહેવામાં આવે છે.

જાહેર નિગમ : કોઈ એક ઉત્પાદન એકમની માલિકી સરકાર હસ્તક હોય છે પરંતુ, સંચાલન સ્વતંત્રપણે કરવામાં આવતું હોય તેવા ઉત્પાદન ક્ષેત્રને જાહેર નિગમ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

વસ્તીનું ભારણ : જ્યારે મર્યાદિત ક્ષેત્ર કે વિસ્તારમાં વસ્તીનો એક મોટો ભાગ વસે છે અથવા રોજગારીનો આધાર રાખે છે ત્યારે તે ક્ષેત્ર કે વિસ્તારમાં વસ્તીનું ભારણ થયું છે તેમ કહેવાય.

હરિયાળી ક્રાંતિ : સિંચાઈ, ખાતર, બિયારણ, જંતુનાશક દવા, યંત્રો દ્વારા ખેતીક્ષેત્રે ટેક્નોલૉજિકલ વિકાસની જે હરણફાળ ભરવામાં આવી તે હરિયાળી ક્રાંતિ છે. બીજા શબ્દોમાં ખેતીક્ષેત્રે ટેક્નોલૉજિકલ વિકાસ દ્વારા ટૂંકા ગાળામાં જે ઝડપી ઉત્પાદન-વૃદ્ધિ થઈ તે હરિયાળી ક્રાંતિ તરીકે ઓળખાય છે.

રોકડિયો પાક : મુખ્યત્વે ઉદ્યોગોમાં કાચા માલ તરીકે વપરાતા પાકને રોકડિયો પાક કહે છે. જે સામાન્ય રીતે બિનધાન્ય પાક છે.

થ્રેશર : અનાજના ડુંડામાંથી દાણા છૂટા પાડવા માટે વપરાતા યંત્રને થ્રેશર કહે છે.

સ્થળાંતર : જ્યારે વ્યક્તિ એક સ્થળેથી બીજા સ્થળે વતનથી દૂર દેશમાં કે વિદેશમાં નોકરી, વ્યવસાય, ધંધો કે વધુ સારા જીવનધોરણ પ્રાપ્ત કરવા માટે કાયમી વસવાટ કરે છે ત્યારે તેને સ્થળાંતર કહે છે.

આકર્ષણ સ્થળાંતર : જ્યારે વ્યક્તિ કોઈ પણ કારણસર શહેરી જીવન પદ્ધતિ અને અને વિવિધ સવલતોથી આકર્ષાઈને પોતાના વતનથી દૂર જઈ વસવાટ કરે ત્યારે તેને આકર્ષણ સ્થળાંતર કહે છે.

અપાકર્ષણ સ્થળાંતર : જ્યારે ગ્રામ્ય સમાજમાં વસતા લોકોને ધંધો, વ્યવસાય કે નોકરીની પૂરતી તકો પોતાનાં ગામડાંમાં ન હોય કે આર્થિક પ્રવૃત્તિ માટેના બીજા વિકલ્પો ન હોય કે અપૂરતા હોય, શિક્ષણની પૂરતી તકો ન હોય ત્યારે તેઓ ફરજિયાતપણે શહેરો તરફ ધકેલાય છે ત્યારે તેને અપાકર્ષણ સ્થળાંતર કહે છે.

શહેરીકરણ	:	ગ્રામ્ય વિસ્તારમાંથી શહેરી વિસ્તારમાં થતા વસ્તીના સ્થળાંતરને શહેરીકરણ કહે છે.
શિક્ષણ	:	શિક્ષણ એટલે શીખવા કે શીખવવાની પ્રક્રિયા.
માનવ મૂડીરોકાણ	:	માનવીની શારીરિક અને માનસિક શક્તિઓના વિકાસ માટે શિક્ષણ, સ્વાસ્થ્ય અને તાલીમ પાછળ કરવામાં આવતું રોકાણ (ખર્ચ) એટલે માનવ મૂડીરોકાણ
આરોગ્ય	:	ફક્ત રોગની ગેરહાજરી કે શારીરિક શક્તિ જે સાચું આરોગ્ય કે સ્વાસ્થ્ય કહી શકાય નહિ પરંતુ માણસના સંપૂર્ણ ભૌતિક, માનસિક અને સામાજિક કલ્યાણને (well-being) આરોગ્ય કે સ્વાસ્થ્ય કહી શકાય.

Abbreviations

ALE	:	Average Life Expectancy
BHEL	:	Bharat Heavy Electricals Limited
CD	:	Compact Disc
CIS	:	Commonwealth of Independent States
CMIE	:	Centre for Monitoring Indian Economy
CSO	:	Central Statistical Organization
DEMAT	:	Dematerialized Account
DUGJY	:	Deendayal Upadhyaya Gram Jyoti Yojna
DUGKY	:	Deendayal Upadhyaya Gram Kaushalya Yojna
DWCRA	:	Development of Women and Children in Rural Areas
EAS	:	Employment Assurance Scheme
GDP	:	Gross Domestic Product
GIC	:	General Insurance Company
GNI	:	Gross National Income
GSPC	:	Gujarat State Petroleum Corporation
HDI	:	Human Development Index
IAY	:	Indira Awaas Yojna
ICICI	:	Industrial Credit and Investment Corporation of India
IDBI	:	Industrial Development Bank of India
IFCI	:	Industrial Finance Corporation of India
IFFCO	:	Indian Farmers Fertiliser Co-operative Limited
ILO	:	International Labour Organization
IMF	:	International Monetary Fund
IOC	:	Indian Oil Corporation
IRDP	:	Integrated Rural Development Programme
JRY	:	Jawahar Rozgar Yojna
KRIBHCO	:	Krishak Bharati Co-operative Limited
LIC	:	Life Insurance Corporation
MGNREGA	:	Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Act.
MWS	:	Million well scheme
NREGA	:	National Rural Employment Guarantee Act
NSSO	:	National Sample Survey Organization

ONGC	:	Oil and Natural Gas Corporation Limited
OPEC	:	Organization of Petroleum Exporting Countries
PDUSJY	:	Pandit Deendayal Upadhyaya Shramev Jayate Yojna
PMAY	:	Pradhan Mantri Awaas Yojna
PMFBY	:	Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana
PPP	:	Purchasing Power Parity
PQLI	:	Physical Quality of Life Index
RBI	:	Reserve Bank of India
REGP	:	Rural Employment Guarantee Programme
SGSY	:	Suvarnajayanti Gram Swarojgar Yojna
SIDBI	:	Small Industries Development Bank of India
SITRA	:	Supply of Improved Tool-Kits to Rural Artisans
TYYSEM	:	Training of Rural Youth for Self Employment
UK	:	United Kindgdom
UNO	:	United Nations Organization
USA	:	United States of America
WHO	:	World Health Organization

GDI = Gender Development Index = જાતિય સમાયોજન આંક

TAI = Technological Achievement Index = ટેક્નોલૉજી સિદ્ધી આંક

HPI = Human Poverty Index = માનવ ગરીબી આંક

HCI = Human Consumer Index = માનવ વપરાશ-આંક